Budapest, 1901. Hatodik évfolyam. 335. szám. Csütörtök, december 5.

BUDAPESTI NAPLÓ

Szerkesztőség és kiadóhivatal: József-körut 18. | Főszerkesztő: VÉSZI JÓZSEF. | Felelős szerkesztő: BRAUN SÁNDOR. | Kiadja: A SZERKESZTŐSÉG. | Egész évre 28 k., (14), 1/2 évre 14 k., (7), 1/4 évre 7 k., (3.50), egy hónapra 2 k. 40 fillér, (1.20 frt). Egyes szám Budapesten 8, vidéken 10 fillér.

Kemény tusa.

KÖNYV-TÁRA

Budapest, december 4.

(v.) Uj hangot és uj szint vitt be ma a parlament vitatkozásaiba az a bátor és érdekes ember, aki a maga személyében a közéletnek egy lappangó áramlatát képviseli, sőt ennél is többet: egy egész pártot, amely még nem tudott megszületni, de — ugy látszik — embrionális életet már él a közélet méhében. A merész ujitó a főváros hatodik kerületének demokratapárti képviselője, Vázsonyi Vilmos. Az uj hang, amelyet hallatott, talán érdes volt helylyel-közzel; az uj szint pedig, amelyet bemutatott, talán élesnek és rikoltónak érezte a hallgatóság. Mindegy; a közéletre nézve mindenesetre nyereség, hogy a nemzet képviseletében szószólója akadt egy nagy fajsulyu gondolatiránynak, melynek valamikor döntő szerep jutott a modern Magyarország kialakulásában, amelyre még fontos feladatok várnak a jövendőben s melynek tehát kár lett volna elkallódnia.

Aki uj jogcimen toppan be a parlamentbe, az nem járhat taposott ösvényen s annak éreznie kell tehát, hogy már a beköszöntéskor valami rendkivüli dologgal kell politikai egyéniségének elszigeteltségét igazolnia. Az a rendkivüli dolog, amelyet Vázsonyi ma megcselekedett, abban állott, hogy mosolygó ábrázattal belenyult egy csomó darázsfészekbe, sőt nemcsak beléjük nyult, hanem tüntető gyönyörködéssel még vájkált is bennük. Mintha azt akarta volna demonstrálni, hogy ő maga is fulánk s igy nincs miért félnie a csipésektől. Zümmögött és szurt is egy egész darázsrajnyira valót. Hol a néppártra, hol a kormányra, hol a többségre szállott, hol a volt nemzeti pártot, hol az uj nemeseket, hol a kartelleket sebezte meg. Volt is felszisszenés e maró beszéd folyamán elég, de mindig csak egy-egy pontján a Háznak; mert arra volt a szónoknak gondja is, ügyessége is, hogy akiket épp meg akart csipkedni, azok ellen szövetségesül megnyerje magának a többiek kárörömét.

A szellemi fürgeségnek mindenesetre bámulatos próbáját szolgáltatta Vázsonyi azzal, hogy maliciáinak könnyü lovasságával mindig más-más ponton tudott galibát csinálni, de ugy, hogy az egész Ház még sem zudulhatott fel ellene. Mire izzóvá hevült volna ellene a hangulat az egyik ponton, rögtön eliramodott, hogy támadó lendületével váratlan egyebütt bukkanjon fel megint. S hogy bántódása nem esett, noha perbe szállott az egész parlamenttel, ez az eredmény feltétlen sikerré avatja első fellépését. Ám e sikerének taktikai előfeltételei szinte elkerülhetetlenné tették okoskodása lényegének fogyatkozásait. Vázsonyinak nagyon nehéz, szinte megvédhetetlen az álláspontja. Az ő baja nem az, hogy ellenzék, hanem az, hogy ellenzéke mindennek, ami van: a fennálló pártszervezeteknek, mert céljuk nem a demokratikus fejlődés, a társadalmi státuszkvónak, mert nem a legszélesebb néprétegek felé gravitál, s végül magának a mostani állami rendnek is, mert a nemzet kisebbségének osztályérdekeit istápolja az egyetemes érdekek rovására. Ennyi ellenzést egy tekintélyes számu pártnak sokévi rendszeres müködése plauzibilissé tud tenni. De egyetlen embernek egyetlen beszéde erre alkalmatos nem lehet.

A demokratikus ostromnak azt a részét, mely a kormány s a többség ellen fordult, remekül vágta vissza Széll Kálmán egyikével ama ragyogó rögtönzéseknek, amelyeknek dialektikai hatalma ámulatra ragadja az egész hallgatóságot. Vázsonyi tűszurásaira izmos igazságokkal felelt a miniszterelnök. Debatteri müvészetének nemes acélpengéjével felfogta az ellenfél minden vágását és szikrázó riposztjaival őszinte lelkesedést váltott ki hiveinek táborából. A gunyos fordulatokra komoly érvekkel, a szellemesen maliciózus jelzőkre a valóság feltárásával s a történelem cáfolataival felelt. Osztályállamnak Magyarországot s osztályparlamentnek a képviselőházat mi jogon nevezi Vázsonyi, holott vivmányul ünnepelte az 1848-iki átalakulást? Az általános szavazatijogot ama korszakos átalakulás vezető szellemei nem honositották meg a rendi alkotmány eltörlésekor. Ha osztályállam a mai Magyarország, nos akkor Kossuth Lajosra s a vele egyivásu dicső nemzedékre zuhan rá a Vázsonyi vádja, nem pedig a szabadelvüpártra; mert a választói jogosultságnak mai terjedelmét a 48-as korszak szabta meg. És Széll Kálmán midőn erre hivatkozott, ráutalhatott egyuttal arra is, hogy maga Kossuth 1848-ban eredetileg a félteleknyi cenzusnak volt hive, amely sokkal szükebb körre szoritotta volna az alkotmányos jogokat, s a fertálytelek álláspontjára csakis a radikálisabb felfogás nyomása alatt helyezkedett rá. Hát lehet-e a Kossuth nemzedékét, a magyar népképviseleti rendszer alkotóit azzal vádolni, hogy nem a nemzet egyetemes érdekeinek oltalmára szerezték a modern magyar államiságot, hanem osztályérdekek istápolására szánt osztályállamot akartak teremteni? S igaz ugyan, hogy azóta ötven év telt el s ennyi idő alatt nem volt szabad az alkotmányos fejlődésnek egyazon ponton megállania. De a valóság az, hogy a választói jog ilyen petrifikálódásáról nem is lehet jogosan panaszkodni. Hiszen maga Széll Kálmán volt az, aki az adóhátrálékosoknak a választói joggal való felruházása révén egyetlen tollvonással huszonöt százaléknyi emelkedést hozta létre a szavazópolgárok számának. Nos ugyanabban az Angliában, amelyre ma a demokrata apostol mint az alkotmányos jogok

TÁRCA.

A szegény medve.

— A *Budapesti Napló* eredeti tárcája. —

Irta: ***Abonyi Árpád.***

Mig szekeres emberem a „Guza sade" néven ismert havas északi tövében kanyargó mesésen elhanyagolt vármegyei uton noszogatta apró, borzas macskáit lelkesebb haladásra, eleinte a türelem nemes erényében gyakoroltam magamat. Később azonban már morfondirozni is kezdtem, hogy okos dolog-e voltaképpen, amit tenni akarok, vagy nem okos dolog.

A beszterce-naszódi havasok erdős hegyvidékén kóborolván, eszembe jutott, hogy ha már itt barangolok e tarfejü sziklák és felhőkig kevélykedő óriási vörös fenyők birodalmában, meglátogatom falusi kastélya magányában asztaltársaságunk egykori rendes tagját, Borsai Palkót, ki mintegy öt-hat évvel ezelőtt nagyon furcsa körülmények között tünt el a láthatárról, s a szó szoros értelmében tökéletesen nyoma veszett. Eltünése után néhány napig még emlegették; egy-egy szigoru, kiméletlen és éles véleményt itt-ott később is hallani lehetett, de azután minden a régi kerékvágásba zökkent, s a nagy testi erejéről, elsőrendü szellemi kvalitásairól és emberkerülő, magányos, medve-hajlamairól egyaránt ismeretes fiatal embert a társaság végkép elfeledte.

Hallottuk, hogy a földmüvelésügyek méla minisztériumában viselt hivataláról, házasságának siralmas katasztrófája után, azonnal lemondott s előbb hazasietve az erdélyi havasok egy kicsiny falujába, eltemette atyját, ki éppen ebben az időben tért meg őseihez, azután összecsomagolt és nyomban a temetés után elutazott. Allitólag több mint három esztendeig tartozott külföldi bolyongásaiban a globe-trotterek nem tulságosan szeretetreméltó gárdájába s e hosszu idő alatt még kastélya cselédei sem igen tudták, hogy él-e vagy meghalt. Jószágigazgatója, az öreg Dobai bácsi tudta csupán, hogy fiatal ura most itt, most ott rohan végig a világon, de a makacs kurucból semmit sem lehetett kivasalni.

Később valaki mégis meghozta hirét, hogy a „szegény medve" (ekképpen iparkodtak lesajnálni az eltünt embert) visszaérkezett ugyan utazásaiból, de egykori társaságát soha többé nem fogja fölkeresni. Ami kis társaságbeli hajlam volt benne, az is elsorvadt. Most már igazi vadember. Szótlan, rosszkedvü, lomha és hihetetlenül apathikus. Járása lassu, mozdulatai fáradtak, hangjának semmi fénye, s álmodozó, sötét szemeiben jóformán teljesen kialudt eleven ragyogása az ifjuságnak.

Apái kastélyában vagy huszonnyolc szoba volt, ő maga azonban — beszélte ugyanaz a gunyos hirmondó — mégis egy buta, bolond toronyban lakik, melyet valamikor a XVIII-ik század elején ragasztottak a kastélyhoz, hogy hajléka legyen egynéhány vitéz Rákóczy-muskétásnak, kik innen lövöldözték a hegyszoroson át szemtelenkedő császári vasasokat.

Mit csinál, mit nem a toronyban, s egyáltalán miért lakik benne — erről semmit sem tudott regélni a fáma.

Nem mindenesetre elsőbbrendü kérdés volt, hogy illendő-e vajjon csak ily ötletszerüen meglepni s esetleg kellemetlen zavarba hozni egy embert, aki világosan kimutatta, hogy előbbi életével az egész vonalon szakitani akar.

Elvégre igaz, elég vagyona volt, hogy — germánul szólva — fütyülhetett az egész világra, minden rajta levőkkel együtt, s elcsaphatta magától a nagyságos társadalmat, mely az ő esetében is rögtön — s haj, mi pokoli kéjjel! — fülön ragadta az alkalmat, hogy hatalmas étvágyát az emberi becsület fölfalásában, mohósága egész émelygős pompájában ragyogtatta.

A játék — dráma vagy komédia, gondolom: mindegy — melynek hőse volt, eléggé banális, befejezése azonban annyira szokatlan és meglepő, hogy az erkölcsi tisztaságra rendkivül kényes, lovagias érzületeiben — tudjuk — eszményi fönségre törekedő társaság azonnal statáriális vészbizottsággá alakult s a lágyszivü, férfiatlan poltront ünnepélyesen lefejezte.

A boldogtalannak az volt a büne, hogy beleszeretett egy nyugalmazott német katonatiszt leányába és ügyet sem vetve a nyulánk, szőke kisasszonyról szállingozó mendemondákra, egy nap megkérte kezét és nőül is vette. Ez eddig még csak megjárta volna. A leányos mamák (különösen a minisztérium mamái) erélyesen elitélték ugyan ezt a „bünös" könnyelmüséget, de nem tehetvén ellene semmit, a Borsai nevet — de genere Bors, a. Kr. 898. — egyszerüen kitörölték a listából. Repüljön neve, emléke — szélnek. Mintegy három vagy négy hónap mulva azonban az történt, hogy az ujdonsült férj valami Luzsinszky Richárd nevü tüzérfőhadnagygyal lepte meg fiatal hitvesét, s a helyett, hogy a halálsápadt asszonyt vagy a gyámoltalanul álló tüzértisztet megölte volna: sarkon fordult, otthagyta őket s a legnagyobb csöndben beköltözött a Pannónia-szállodába.

Még ez is hagyján! Nem mindenki született vérontásra, s a vétkezésen kapott asszonyt talán éppen ez a metsző hidegvér alázta meg természetes női hiuságában legmélyebben. De

okos fejlesztésének mintaképére hivatkozott, ekkora terjedelmü kiszélesitése a választói jogosultságnak nem történt soha. Ott hatszáz esztendő óta szélesitik időről-időre a választói jogosultság körét, s még mai napig sem jutottak el az általános szavazatjogig. Nálunk voltaképpen csak harmincnégy esztendő óta van népképviselet s ha mi már az első lépésnél huszonöt százalékkal szaporitottuk a választók számát, akkor gyorsabb és demokratikusabb nálunk a fejlődés, mint a Vázsonyi magasztalta Angliában, amelynek óvatossága ezen a téren szinte a félénkséggel határos. Azt pedig, hogy a választói jog fokozatos kitágitásának Széll Kálmán nem barátja, igazán csak feledékenységből foghatta rá a miniszterelnökre Vázsonyi. A tiszta szabadelvüség nem zárkózhatik el az egyetemes népakarat ideális uralmára való törekvés elől; de hanyathomlok nem rohan bele kitágitási kalandokba, hanem mérlegeli a viszonyokat s a jelentkező szükséghez képest jár el a jogfejlesztés körül. Az általános szavazatjog igenis végső célpontja a fejlődésnek, de a társadalmi rend megrendülését, az állami szervezet válságba jutását e végső célpont gyorsabb elérhetéséért sehol sem szabad kockára tenni, a legkevésbé pedig olyan soknyelvü és sokhitü országban, amilyen a mi hazánk. Ne beszéljen hát Vázsonyi Vilmos a magyar szabadelvüség népiszonyáról. A szabadságharc vér- és tüzkeresztségében edződött a nemzeti érdek alkotmányos instrumentumává a választói jogosultságnak ma is divó terjedelme. Csupa tüzes elszántság, csupa dacos vakmerőség lobogott akkor a lelkekben. S ha ama merész korszak ilyen óvatos volt a népjogok kimérésében, higyje el Vázsonyi Vilmos, hogy a magyar nemzet életösztöne sugalmazta ezt az óvatosságot. Hiszen maga a demokrata apostol konstatálta ma látható megdöbbenéssel, hogy rajta kivül csupán az ultramontán tábor sürgeti az átmenet nélkül való berohanást az általános szavazatjogba. Amit pedig az a tábor akar, az nem a szellemi szabadság, sem a nemzeti irány diadalmas érvényesülése. Okuljon hát Vázsonyi Vilmos ezen a tüneten; s okulván rajta, kövesse meg azt a nagy korszakot, amely mikor széttörte a rendiség bilincseit s megteremtette a népképviseleti rendszert, bizonyára nem álmodta, hogy valaha az osztályállam gyülöletes bélyegét fogják a demokrácia nevében ráütni az ő müvére. S ne beszéljen Vázsonyi sem kitagadottakról, akik az alkotmányos élet katakombáiban gyüjtik halomra lobogó indulataikat, sem jogfosztottak millióiról, akiket a politikai nemzet a maga kebléből kiközösitett. Ezelőtt száztizennégy évvel Franciaországban stilszerü lett volna az efféle beszéd. De mi a huszadik század elején élünk, nem a tizennyolcadik század végén, s hazánk nem a forradalmi Franciaország, amely királyvérre szomjas, hanem a békés evolucióban fejlődő Magyarország, melynek szabadságára a koronás király feleskü dött. Az a hang, amelyet Vázsonyi ma megpenditett, erősen anakronisztikus. Elmult idők lomtárából előszedett izzó jelszavakkal ma már se nem kell, se nem lehet gyujtani. S nekünk itt Magyarországon ma még nem azt kell néznünk, mit kiván a *nép*, hanem azt, mi válik javára a *nemzetnek*. Majd ha a nemzet felszivta magába a nemzetiségeket, ha az ethnikai egység kivivott eredménye lesz a nemzeti kulturmunkának, akkor jöhet el az ideje a népakarat intézményes biztositásának. Addig drágább nekünk a nemzet, amely magyar, annál a népnél, amelynek egyik része a magyarság ellen tör.

Széll Kálmán mai hatalmas szónoklata a nemzeti demokráciának a demokratikus doktrinérségen aratott diadala volt. A szabadelvüségben, amely erkölcsi megujhodását ünnepli Széll Kálmán kormányzásában, szerencsés összhanggá elegyül a nemzeti gondolat a demokratikus eszmével. Ennek a szabadelvüségnek okos és szilárd védelme, csodás szárnyalásu magasztalása, büszke lendületü apotheozisa foglaltatik Széll Kálmán beszédében. Gyönyörködve hallgatta ezt a terjedelmére is monumentális szónoklatot a parlament szabadelvüpártja. Épülni, okulni és buzdulni fog rajta a szabadelvü közvélemény is, mely Széll Kálmánban a nemzetnek államférfiui bölcseséggel és költői ihlettel megáldott vezérét tiszteli.

Az indemnity.

— *Második nap.* —

Budapest, december 4.

Azok az idők elmultak, mikor báró Kemény István jóformán a közhangulatnak adott kifejezést, azt irván esernyőjének nyelére: „oh demokrata, ha megtalálod ezt az esernyőt, tudd meg, hogy az báró Kemény István tulajdona!“ Demokratának lenni ma nem jelenti azt, hogy az esernyő nincs nálunk biztonságban. Sőt bekövetkezett az a fordulat, hogy demokratának *nem* lenni, egyszerüen illetlenség. A demokrácia: az a politikai kenyér. Akinek az nincs a tarisznyájában, nem kelhet utra a politikai életben. S éppen azért adóvégrehajtó legyen, aki egy politikai vándor tarisznyájából ezt a falat kenyeret is kivegye. Nem, a demokráciát bántani nem lehet, nem is szabad.

Vázsonyi Vilmos tehát, a Terézváros ifju képviselője, eléggé biztonságban érezheti magát, ha támadni akar. Ellene csak védekezni szabad, visszatámadni nem igen illik. Még azt a kis demokráciát is elvegyék tőle! Óh, ő bátran támadhat, csak a támadásait fogják visszaverni, de a demokráciájában sérteni senki se fogja, mert a demokráciája mindnyájunkó, egy kicsit a miénk is. No nem ruhástul, de ugy, ahogy a demokrácia minden szabómüvészet nélkül prezentálja magát. Mert az csak természetes, hogy a szabó munkáját nem tekintjük olyan szentnek, mint magát a demokráciát.

Ez a kis bevezetés azért nem fölösleges, mert megmagyarázza, hogy miért volt Vázsonyi Vilmos mai parlamenti debutjének sikere, ámbátor az ifju szónok — mindenkit megtámadott. Egyszer itt haragudtak rá, egyszer ott, de *egyszerre mindenkinek* sohasem volt oka rá haragudni. Sőt aki az imént haragudott rá, a következő öt percben ugy érezte, hogy Vázsonyi most már a szivéből beszél. Hogy valamiképpen a saját hasonlatát alkalmazzuk rá, Vázsonyi is az eklektikus filozófia hive, mert mindenhonnan vett valamit és mindenkinek nyujtott valamit. Ómaga is tanult Noé apánktól s kisded bárkájában van minden párt kedves óhajtásaiból valami. Nem is lehet az ilyen bárkát üldözőbe venni. A farkast, aki a bárka egyik szélén leselkedik, immunizálja a galamb, aki szomszédságában turbékol. Oh, a demokrata bárka elég jó hely, hogy róla biztonságban szórja ki golyóit és maliciáit Noé . . . akarom mondani, Vázsonyi Vilmos.

De sikere volt. S ha Vázsonyi nem is uj ember, mert csak a parlamentben az, illik megrajzolni első sikerének képét. Ki fog belőle tünni, amit barbárság volna elvitatni, hogy Vázsonyi nemcsak a demokráciának, sőt talán kevésbé annak köszönheti sikerét. Mert Vázsonyi igazi szónok, a szónak nem hétköznapi értelmében. Nem abból az iskolából való, melynek legfőbb ereje a hang. Vázsonyi nem szaval, a hangja nem is valami különös. Testtartása, gesztusai, szónoki ekonomiája: abszolute nem emlékeztetnek a nagy szónokokra. De feltétlen

---

midőn később — jóval a válás után — azt is megtudták, hogy elvált feleségét, ki időközben a posta-tisztté vedlett és teljesen eliszákosodott kanonirnak törvényes hitvese lett: Borsai titokban pénzzel segélyezi, ez már több volt, mint amennyit a fenséges társadalom erkölcsi érzékenysége elviselhetett. Oha, oha! hát ez az ember most is „viszonyt folytat azzal a személyleyel“? . . . Mit neki, hogy az a személy előbb behálózta, azután megesalta mindjárt a házasság („skandál“) legelején: imhol, mindent elfelejtett és megfizeti a fiatal dáma hajlandóságát pénzzel. Pihá, férfi az ilyen? Az ám! . . . malac.

A vésztörvényszék összeült és Borsai Pál urat, aki ez időtájban valahol a fezzáni sikság arab sátraiban tartózkodhatott, in effigie lenyakazta.

Többet magam sem igen tudtam erről a dologról, de bár a mi asztaltársaságunk az egykori törzstaggal szemben sokkal óvatosabbnak mutatkozott, s véleményünk megformálásában jóval liberálisabbak voltunk, semhogy egyoldalu vád alapján a lenyakazáshoz hozzájárultunk volna, mégis — minél közelebb érkeztem a havasalji faluhoz, annál kevésbé voltam benne bizonyos, hogy okos dolog-e ez a látogatás, vagy ostobaság. Vagy, ami legrosszabb: gyöngédtelenség egy oly emberrel szemben, aki önmagának őrzi élete titkát, s a szemei közé csapott vádra nem tartja érdemesnek megfelelni.

Oláh szekeresem még egyszer jól megkergette apró mokány lovacskáit, s tizenöt perc mulva a „karuca“ (lőcsös szekér) megállt velem az ódon Borsai-kastély előtt.

Fogadtatásom mindenképpen szeretetreméltó és szivélyes volt.

A „szegény medve“ valamivel feketébb lett, mint egykor volt, de ugyanaz a nyugodt, hallgatag, izmos athléta, mint régen. Némi meglepetéssel vallottam be magamnak, midőn a viszontlátás első udvarias formaságain keresztülestünk, hogy se hangjában, se modorában, sem lényének ismeretes régi tartalmában semmiféle változást nem tudok észrevenni. Arcának sötét patináját kivéve, melyet a forró ógöv sivatagain szerezhetett, kivül-belől vonásról-vonásra éppen olyannak látszott ez a lenyakazott ember, mint a milyennek már az egyetem padjain megismertük. Hamarosan, s ezuttal — gondolom — ezeregyedszer konstatáltam, hogy a tisztelt fáma ismét visszaélt a porlandó földi ember hiszékenységével: tulozván, hazudván s a csöppnyi szunyogot megint elefánttá fujván. Ah, mi vigasztaló ilyenkor tudnunk, hogy mindez már a régi rómaiknál is nemkülönben lévén . . .

Két fejedelmi terem állt rendelkezésemre. Személyem körül egy kimért tempóju strimflis komornyik (afféle százados családi rekvizitum) és egy nyulánk legényke szorgoskodott. A berendezés Mária Therézia korának szines pompáját csillogtatta; a menyezetig érő hatalmas tükröt flórenci mesteremberek készitették remekbe ezelőtt százötven esztendővel s a nehéz mályvaszinü függönyök mását alighanem valamelyik perzsa főur háremében lehetett volna megtalálni.

Mindeme pompaság azonban nem lepett meg! A Borsaiak a honfoglalás óta gazdag emberek voltak s a valamikoriban nagyon vitézlő család utolsó sarja sem prédált haszontalanságra semmit. Bár egyelőre nem látszott egészen bizonyosnak, hogy vajjon furcsa házasága nem a haszontalanságok rubrikájába tartozik-e?

Természetes, hogy főleg a titokzatos torony izgatta bennem az ős-kiváncsiságot. Szeszélynek elvégre nem utolsó. Olyanforma a dolog, mint egy Ilia Popszaviu nevü havasi margineán ismerősöm különcködése, ki Brassóban fölnevelt kisasszony leányai kedvéért emeletes kastélyt épittetett rengetett költséggel a vöröstoronyi szoros egy szelid lankására — ő maga azonban továbbat is secondrában járt s az apjáról rámaradt szalmalődeles vityillóban lakott. Ki nem ment volna belőle felvilágért.

— Aki urat még tőnkremenni láttam, mormogta gunnyal, miközben ráintett vállán keresztül a kastélyára — mind ilyen cifra hodályban lakott. . . .

A püspöki jelzőre méltó ebéd után Borsai karomba fűzte karját és mosolyogva igy szólt:

— Fekete kávénkat tornyom második emeletén fogjuk elkölteni. Jőjjön, megmutatom, micsoda bolondsággal foglalkozom most is, csak ugy, mint régen — de most sokkal nagyobb szenvedélylyel, mint régen. Aki pórul jár a szivével, kárpótlást talál az emberi ész örömeiben, s ezek az örömök sokkal tisztábbak, sokkal mélyebbek és hasonlithatatlanul több gyönyörüséget okoznak, mint az érzékek örömei, melyek nem sokban különböznek az ittasságtól. A kijózanodás után többnyire beáll az undor.

A hangsuly, melylyel ezt az elég csinosan kikerekitett, bár éppen nem szikrázó frázist elmondotta, annyira komoly volt, hogy nem tartottam időszerűnek a lepuffantását. Fődolog a torony, — kedvéért egy pár lerongyosodott szentenciát szivesen elviselek!

Fölérkeztünk a második emeletre.

A kerek szobából bámulatosan szép kilátás nyilt a havasokra s a nagy messzeségbe huzódó festői Gura-völgyre, — ezuttal azonban inkább a belső berendezés érdekelt. A kerek toronyszoba valóságos csillagdává volt átalakitva. Müszerek, távcsövek, heliometerek, egy kitünő Monectontelescop, — Littrov, Halley, Kopernikus, Holden, Galilei, Shiaparelli müvei Secchi világhirü holdfényképei sorakoztak egymás mellé. Egy törpe asztalon plajbászszal feljegyzett számkolosszusok és nehéz egyenletek bizonyitották, hogy Borsai nem tréfál, hanem komolyan veszi idefenn a „bolondság“-ot.

— Ez az én mulatságom — mondotta, midőn

ura a formáknak, a jelzők halmozását elkerülheti, mert a kellő szó kellő időben jut eszébe, ötletei vannak, melyek akkor és ott árasztanak világosságot, amikor szükség van rájuk, az a nagy rendező pedig, aki a formákra, szavakra, ötletekre ügyelni tartozik, véghetetlen nyugalommal intézkedik az agyában. A tetszetős demokrata elvek mellett ez a nyugodt rendező teszi, hogy Vázsonyi nyugodtan és bátran beszél. Nem fél másoktól és nem fél önmagától sem. Azonfelül még mondanivalója is bőven van: — ennyi is elég egy szónoknak. Pedig mindezeken felül van Vázsonyinak még olyan talentuma, mely — bár nem legtöbbet érő az ő talentumai között — a parlamentben leginkább lesz hasznára. Minden közbeszólás készen találja, sőt a közbeszólások gyujtják ki benne a legszinesebb ötletek lampionjait. Oh, ezek kedves kis lampionok s a jó Isten tudja, nem-e ezek világitották meg Vázsonyi utját a parlamentbe is! Nem volna érdektelen egy kis statisztikai próba, hogy ott a Terézvárosban mik hóditottak inkább: a Vázsonyi elvei vagy a Vázsonyi ötletei? Azt pedig minden próba nélkül is ki lehet mondani, hogy *ma* határozottan a lampionok csinálták a sikert.

De szépek is voltak, sorra valamennyi.

Arról beszélt például Vázsonyi, hogy az osztályállam létezése mellett bizonyitanak a folytonos nemesség-adományozások. Hát ez ugyan csinos kis tulzás, de a néppárt valahogyan félreértette s célzást látott a fejtegetésben a maga nemesei ellen.

— Ne bántsa a nemességet! — kiáltottak rá.

S ekkor Vázsonyi valami különös, áhitatosnak tetsző hangon jegyezte meg:

— Nem bántom én a történeti nemességet. Tisztelettel nézek a *romokra*, melyek a *középkorból* maradtak ránk. De ha látom, hogy a parvenü, aki csinált parkjában *most kezd ős lenni*, épittet magának romokat: akkor elfog az undor.

A néppárt fölszisszent, de a szélsőbal el volt ragadtatva.

Ugyanennél a thémánál történt, hogy gróf *Zichy* János közbeszólt:

— Nemcsak az *uj* nemesek, de az *uj magyar nevek* is megérdemlik a gunyt.

Vázsonyi nyugodtan felelt:

— Aki magyarrá lesz érzésben, kimutatja nevében is. De a jó magyar grófok *megőrzik az ő német nevüket.*

Később *Buzáth* Ferenc elunta, hogy az ifju szónok keféli a néppártot s minden apropos nélkül odakiáltott neki:

— Beszéljen az uzsoráról!

— *Melyikről? A földuzsoráról?* — kérdezte galambszeliden *Vázsonyi* s az egész Ház tapsolt neki.

De ha kijutott a néppártnak, egynek sem ugy, mint a néppárti korjegyzőnek, *Szüllő* Gézának. Ez a fiatal honatya bővebben nem elemezhető okokból *legendás* alakja a t. Háznak. Olyasfélét mondanak róla, hogy szükebb választói körben bebizonyitotta keresztény voltát. Már most ez a Szüllő Géza többször próbálta közbeszólással zavarni Vázsonyit, mig egyszer csak megkapta a választ:

— Kérem, szólt Vázsonyi, én *karzat előtt* beszélek és *nem vághatom ki a méltó választ* Szüllő ur közbeszólásaira.

Nevetett, tapsolt az egész Ház. Szüllő ur egyszerüen elsülyedt. De ezt a megjegyzést le nem veszi róla még a letenyei szükebb választói kör sem.

Hát denique ezek az ötletek gyujtottak. Ezek csinálták a sikert. S az elvégre mellékes, hogy nem mindegyik tekinthető rögtönzésnek, mert Vázsonyi már egyszer elrögtönözte olyikat a cikkeiben. De ki olvas cikkeket? A beszédeket pedig meghallgatják s a hallgatóknak uj volt mindegyik ötlet. Meg is gratulálták Vázsonyit beszéde után nemcsak a szélbaliak, hanem mások is. Az utóbbiak inkább a folyosón.

. . . És most adieu Vázsonyi! Először beszélt, különb dalt tudott a hétköznapinál — egy pálya szép kezdetén illett róla többet mondani, mint akik átlag csöndesebben esnek át a szüzbeszéden. Neki legalább formái vannak!

S ezekot nem is érintette *Széll* Kálmán miniszterelnök, aki most általános érdeklődés közben emelkedett fel, hogy megfeleljen — nem Vázsonyinak, mert kevés egy ellenfél Széll Kálmánnak, hanem hogy megfeleljen Vázsonyinak is, Komjáthy Bélának is, gróf Zichy Jánosnak is, Lovászy Mártonnak is és (hogy ki ne felejtsük, aki ma Vázsonyi előtt beszélt) Csávolszky Lajosnak is. Mindenkinek megfelelt. És hogyan! Egyszerüen mesés az a biztosság, melylyel a parlamenti thémák végtelen labirintusában el tud igazodni. Mi ujságirók babonás tisztelettel szoktunk néha megemlékezni egyikmásik régi kollégánkról, aki minden pillanatban készen van rá, hogy alapos cikket irjon akár Ugandáról, akár a Fokföld társadalmi viszonyairól. De mi az ilyen készség az iróasztal mellett, a lexikonok szomszédságában? Széll Kálmán maga a legteljesebb lexikon és nincs az a kérdés, ha aktuális vagy egykor aktuális volt, de ha nem is volt aktuális sohasem, hogy nyomban ne tudna róla nyilatkozni. És alaposan. És részletesen. Mindent tud és ez a félelmesen nagy tudás engedi meg neki azt a fényüzést, melyre miniszterelnök még talán sohasem hagyta magát csábitani, hogy egyetlen fölvetett kérdés lényege elől se térjen ki. Ahol más a debatter ügyességéhez folyamodik és hétmértföldes csizmákkal lépi át az örvénylő kérdések mélységeit, ott Széll Kálmán sorra veszi a nehézségeket és megbirkózik velük, megáll a vitás pontoknál és meggyőz mindenkit, fölveszi a harcot az egész vonalon és győz az egész vonalon.

De kápráztató is volt, ahogyan azon frissen kapta el Vázsonyi tetszetősen fölruházott mondásait, hogy pőrére vetköztetve, megmutassa a veszedelmet vagy a tájékozatlanságot, vagy a fiatalos vakmerőséget bennük. És hatalmas volt, mikor sorra szedte szét a többi ellenzék támadásait, hogy csinált voltukat, tartalmatlanságukat leleplezze. S legmagasabban szárnyalt, mikor gróf Zichy Jánossal szemben a szabadelvüséget és a szabadelvüpártot megvédelmezte. Az egész nagy párt föllelkesülve, a rajongásig menő együttérzéssel hallgatta a miniszterelnök klasszikus védelmét, klasszikus nyilatkozatait. A végin pedig percekig tapsolt az egész összeforrott szabadelvüpárt, mikor Széll Kálmán azt mondta:

— Az állami organizmusnak, mint a természetnek, napfényre van szüksége. Madár nem szólna, virág nem illatozna napfény nélkül, dermesztő sötétségben senyvedne a világ. *S az állami organizmus napfénye a szabadelvüség!*

Megtelt a völgy tapsolókkal, éljenzőkkel. Tapsoltak az igaz és költői képnek, de tapsoltak még inkább annak a hatalmas erőnek, mely képessé teszi a miniszterelnököt, hogy Magyarország legelső munkása legyen. Ki tudja, hanyadik diadala a mai: ő nem diadalnak könyveli el, hanem teljesitett kötelességnek. Az is volt, teljesitett kötelesség. De a szabadelvüségnek diadal volt.

S most már több szónok nem jelentkezvén, az elnöklő *Daniel* Gábor berekesztette a vitát. A részletes tárgyalás pedig holnapra maradt, mert az ülés végén még *Barta* Ödön interpellálta meg az igazságügyminisztert, hogy a Kuria választási ügyekben mért itélkezik a király nevében, holott nem a király, hanem a képviselőház jogát gyakorolja?

Az igazságügyminiszter ma nem felelt még az interpellációra.

A képviselőház ülése december 4-dikén.

— Kezdete délelőtt 10 órakor. —

Elnök: Daniel Gábor.

A kormány részéről jelen vannak: Széll Kálmán miniszterelnök, *Wlassics* Gyula, *Plósz* Sándor, *Hegedüs* Sándor, *Darányi* Ignác.

Elnök: Bejelenti a beérkezett kérvényeket, majd következik a napirend.

(Az indemnity.)

Csávolszky Lajos: Komjáthy Béla álláspontjára helyezkedve, különösen a kozmány gazdasági politikája tölti el bizalmatlansággal. Ausztria mai gazdasági mozgolódása valóságos izgatás Magyarország érdekei ellen, amely izgatással szemben a kormány tehetetlen. A miniszterelnök frázisokkal hajigálódzik, amiket a tuloldalon zajos éljenzéssel fogadnak. Ilyen volt az a frázisa, amelyiyel egy utóbbi beszédekor kijelentette, hogy ha nem tudjuk Ausztriával megköini a gazdasági kiegyezést, hát nem kötjük meg. Az ilyen nagyhangon odavetett frázisokkal csak ideig-óráig lehet áltatni a nemzetet; tessék becsületesen meg is maradni az ilyen kijelentések mellett. Azután a Németországgal kötendő vám- és kereskedelmi szerződésekről szól, mint ami teljesen kizárt dolog, ha csakugyan életbelépnek a tervbe vett óriási vámemelések. Ezekre nézve példákat hoz föl. Kérdi a kormányt, hogy mit szándékozik tenni? Mert az ország, a közvélemény, a sajtó teljesen tájékozatlan a kormány tervei felől. Nincs bizalommal a kormány iránt és azért nem is szavazza meg a javaslatot. (Helyeslés a szélsőbaloldalon.)

Vázsonyi Vilmos: Egy témát hall folytonosan, a rendszerváltozás, a korszakváltozás témáját. 1848-ban sohasem vitatkoztak a fölött hogy van-e uj rendszer, vagy nincsen. Sőt ugy emlékszik, hogy 1867-ben sem volt vita arról, van-e rendszerváltozás, vagy nincsen. De még visszamenőleg, amidőn 1789-ben az emberjogokat proklamálták, de talán még a labdaházban sem vitatkoztak arról, hogy van-e uj rendszer, vagy nincsen. A nagy viták arról a témáról, hogy van-e, vagy nincsen uj rendszer, már önmagában megoldják a kérdést, hogy nincsen uj rendszer, mert ha volna, akkor nem kellene arról hosszasan vitatkozni, hanem az tényekben és intézményekben nyilatkoznék meg. (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon.)

A kormányképességnek az az egyszerü kulcsa,

---

helyet foglaltunk a kereveten s a kávét felszolgálták.

— Mulatságnak egy kissé sulyos.

— De gyönyörü és főleg — hasznos!

Célzást sejtettem ebben a kifejezésben és nem csalódtam. Borsai nyilván leolvasta arcomról, hogy a kivánesiság hatalmában vagyok, mert minden átmenet nélkül hirtelen igy szólt:

— Ennek a hasznos tudománynak köszönhetem például én is, hogy életem hajótöréséből aránylag elég ép bőrrel menekülhettem. Mert mindig csak az a kérdés, hogy az élet néz-e le minket, vagy mi nézzük-e le az életet? Más szóval: hogy tudunk-e hajtani is, vagy csak huzni. A hajtás titkát én ebben a tudományban kerestem és szerencsére meg is találtam. A világegyetem óriási arányai megsemmisitik a földi élet kicsinyke tragédiáit. Minden haszontalannak, parányinak, együgyünek látszik. Az ugynevezett nagy szenvedélyek — az észnek *ebben* a magasságában — egyszerüen nevetségesek. A bizonyosság, hogy az atmoszférában uszó végtelenül finom vizpára atomjainak váratlan eltünése egyetlen szempillantás alatt megölné a földön nyüzsgő egész emberiséget s a Mors imperátor e szörnyü aratása még annyi nyomot sem hagyna magaután, mint egy forró pléhre hullt vizcsepp: komikussá teszi az ember életének összes megnyilatkozását. Az öröm, a fájdalom, a becsület, a becstelenség, a szerelem, nagyravágyás, hősiesség, gyávaság és minden . . . minden eltörpül, pulyává csuporodik, silányságnak tetszik a roppant arányokba mélyedő ész világos kritikája előtt.

Ez volt valószinüleg a hangulatos bevezetés, mert Borsai most nagyon csendes és nagyon száraz hangon szólott:

— *Ebben* a gondolatvilágban élek, s ez okon természetes, hogy a kellemetlenséget, ami ért — le tudtam nézni. A társaság bizonyára félreismerte, sőt meg sem értette magaviseletemet és nyilván elitélt, kigunyolt, mit tudom én . . . de mindezzel nem törődöm. Megtanultam, hogy *vagyok*, de azt is megtanultam, midőn éjszakánként itt ültem müszereim között a hangtalan csöndben, hogy mily véletlen és ostoba dolog — *lenni*. Ebből folyt a további magyarázat is, vagy — ha ugy tetszik — az önvédelem. Oszintén vonzódtam a feleségemhez. De abban az órában, midőn megtudtam, hogy vonzalmamat méltatlan teremtésre pazaroltam: egyszerüen megszünt létezni reám nézve. Nem haragudtam, csak lenéztem és semmibe se vettem. Annyira semmibe, hogy midőn második házassága nyomorba döntötte, és megpróbálta, hogy kiengesztelje: pénzt küldtem neki is, mint bármely más kéregetőnek, aki szorultságában hozzám fordul.

A „szegény“ medve vállat vont és nyugodtan tekintett rám.

— Az emberek sokkal jobban el vannak telve önmagukkal, semhogy az ilyesmit, ami nem konvenció és kivül esik az élet banális rendszerein — megértenék és egykönnyen elfogadnák. Ezt is megtanultam, s egy pillanatig sem gondolok rá, hogy magamat valakivel megértessem. Annál kevésbé van eszemben, hogy mentegessem magam. Az ilyen vállalkozás soha senkinek sem sikerült. Ellenkezőleg — még eddig mindenki megbánta, aki megpróbálta, hogy az embereknek kimondott itéletét mentségeinek — pláne, ilyen mentségnek, mint az enyém! — előadásával erőszakosan megváltoztassa. Maradok, aki vagyok, s hallgatok ezután is, mint eddig. Aki huzni akar, ám tegye — én arra hajtok, amerre nekem tetszik.

Nem adtam választ erre a gőgös kijelentésre, de ugy találtam, hogy tökéletesen igaza van. Mellékes, hogy e közben némi irigységgel is tekintettem erre az éppen nem „szegény“ medvére, aki arra hajthat, amerre neki tetszik.

hogy az ember elveitől szabaduljon meg és a kormányképessé alakulásnak az a problémája, hogy szabaduljon, még pedig minél előbb és a legcélszerübben attól a programmtól, amelyből mint ellenzéki indult ki annak idején. Megindul teleszekérrel és ha gyorsan vágtat a szekér, mely ugy van berendezve, hogy e szekéren levő portéka kihullhasson, akkor hamarosan kihullnak a programmpontok; ha pedig lassan halad, akkor lassabban hullanak ki; programmpontok és elv nélkül érkezik meg a kormányképességpiacára. (Ugy van! a szélsőbaloldalon.)

Az uj rendszer honnan **származik, t. képviselőház?** Abból, aminek szemtanui voltunk, hogy egy 1867. óta fennálló pártba bevonul egy másik párt, nem ugy, hogy legyőzte az 1867. óta fennálló pártot. hanem hogy egyszerüen beleolvad abba a pártba. Honnan keletkezhetnék tehát rendszerváltozás, amidőn nem látunk Magyarországon példát arra, hogy egy kormányképes ellenzék — mert hiszen csak kormányképes és nem kormányképes ellenzék között szoktak nálunk különbséget tenni, — legyőzi az uralmon levő pártot? (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon.) Hanem igenis azt látjuk, hogy a többség kiéheztet egy bizonyos kormányképes kisebbséget (Tetszés a szélsőbaloldalon.) és amikor már az éhség ott nagy, akkor a kisebbség egyszerüen feladja a várat és bevonul a többségbe. (Ugy van! Tetszés a szélsőbaloldalon.) Honnan keletkezhetnék uj rendszerváltozás, amikor csak fuziónak és beolvadásoknak sorozatából, nem pedig igaz, komoly alkotmányos küzdelemből áll egész politikai életünk. (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon.) Láttuk először a Tisza-féle fuziót, mikor Tisza Kálmán egy óriási rakománynyal, elvvel vonult be a kormánypártba és elveinek egész társzekerét cserébe kellett hagynia. Láttuk a nemzetipárt bevonulását a szabadelvüpártba, amelynek már könnyebb munkája volt, mert ők nem az örökkévalóság, sőt egy évszázad számára sem alkottak programmot, hanem csak egy ciklusra; nekik már csak egy tarisznyára való elvet kellett a bozótba dobniok. Hogyan származhatnék uj rendszer ezen látszólagos küzdelmekből, mert hiszen csak látszólagos küzdelmek ezek, amelyeket az eddigi, ugynevezett kormányképes ellenzékek a szabadelvüpárttal folytattak; tisztán hadgyakorlatok, ahol az ellenzéknek fehér vászon van a sipkáján, azért, hogy tudják, hogy ez az ellenség, amelynek kötelessége prompt megveretni magát, azután pedig következik a kibékülés, és az ellenség, amelyet csak a fehér vászon különböztetett meg a másik tábortól, együtt mulatozik a megvert, a legyőzött sereggel.

T. képviselőház! A szabadelvüpárt eddig egy nagy csillag volt, amelybe a kormányképes ellenzéknek meteorjai és kisebb égitestei mindig belehullottak. Bármily tényes volt pályafutásuk, bármilyen szépen keringtek az ürben, az a nagy vonzóerő, amelyet ez a nagy csillag képviselt, mindig megtette hatását és a kormányképes ellenzéknek legfényesebb meteorjai is azzal fejezték be pályafutásukat, hogy a nagy szabadelvü csillagzatba belehullottak.

Ebből a küzdelemből. t. képviselőház, uj rendszer nem származhatik, a fuziók nem teremtenek uj rendszereket. Uj rendszert csak az teremthetne, ha egy párt le tudná győzni a másikat, de megtejelések, fuziók, beolvadások uj rendszert nem teremtenek soha.

T. képviselőház! Én azt hiszem, hogy a rendszerváltozás kérdése azon dől el, hogy van-e *társadalmi változás*, hogy van-e változás a társadalmi egyensulyban, hogy van-e változás abban a tekintetben, hogy fennmaradt-e az osztályállam, igen vagy nem, fennmaradt-e az osztályuralom, igen vagy nem? Ha erre a kérdésre tudunk igennel felelni, akkor van rendszerváltozás de ha az osztályuralom változatlanul fennmaradt, akkor hiába beszélnek rendszerváltozásról. Én pedig a mai kormánynak programmjában, a szabadelvüpártnak mai állapotában csak folytatását látom annak az osztálypolitikának és annak az *osztályuralomnak*, amelyet a szabadelvüpárt már 1867 óta ebben az országban meghonosított.

Reá fogok még térni. t. Ház, arra a kérdésre, hogy miért tartom én osztályuralomnak azt, amit a szabadelvüpárt 1867 óta az országban produkál. Most hadd állítsam föl a bizalom kérdésénél a mérleget arra nézve, hogy miben jobb, miben rosszabb és miben teljesen egyforma ez a kormány a régivel.

Jobb kétségtelenül abban, hogy *a választások tisztaságát*, legalább a maga részéről, komolyan vette; jobb kétségtelenül abban, hogy a kuriai biráskodásban egy oly intézményt alkotott meg, amely minden fogyatkozása és minden hibája dacára és dacára annak, hogy a kapitalizmus a megőrült Wertheim-szekrénynek teljesen szabad utat hagyott a választásoknál, és a megőrült Wertheim-szekrény ezentul is betörhet a kerületekbe és ott összetiporhatja és összezuzhatja a polgárok választási szabadságát, dacára ennek, t. Ház, a kormánynál megvolt a tiszta szándék és a komolyság arra nézve, hogy a választási szabadságot megőrizze. Megvolt a kormányban magában erre nézve a komolyság és a tiszta szándék, bár az alsóbbrendü közegek ezt a szándékát nem éppen mindenütt méltatták figyelemre. (Tetszés a szélsőbaloldalon.) Az ugynevezett uj rendszer már ennél az első pontnál is azzal mutatta meg hogy gyönge és erőtelen és hogy intézmények kellenek ahhoz, nemcsak kiadott jelszók, hogy uj korszak legyen: hogy a központosított erkölcs nem tudta megtörni a decentralizált korrupciót, mert azt a decentralizált korrupciót csakis ugy lehet megtörni, ha mindenütt megvan lokális ellenhatása a korrupciónak. ha intézményeket alkotunk, amelyekkel felperzseljük azokat az ujkori rablóvárakat, amelyek az önkormányzatba belészkelt klikkekben rejlenek. (Tetszés a szélsőbaloldalon.)

Ez a központosított erkölcs tehát nem használt semmit. A miniszterelnök ur jó szándéka sem gálolhatta meg azt, hogy itt, ott és amott alárendelt közegek, vagy előkelő pozicióban levők is a választási szabadságot komolyan nem vették.

De szemben ezzel az egyetlenegy előnynyel, szemben azzal, hogy a kormány a választások szabadságát komolyan igyekezett megvalósitani legalább a maga részéről, mit találok a másik oldalon a mérlegen. a kormány rövid fennállása alatt is? Látom első sorban azt, hogy ennek a kormánynak sikerült törvénykönyvünkből kitörülni a *nép-királyság* és becsempészni törvénykönyvünkbe az Isten kegyelméből való királyság eszméjét, (Ugy van! a szélsőbaloldalon.) mert a trónörökös házasságáról szóló törvény semmi egyéb, mint megtagadása a magyar nép-királyság eszméjének, amely végigvonul egész Corpus jurisunkon és becsempészése az Isten hatalmából, az Isten kegyelméből való királyság eszméjének. Werbőczy népe, a régi rendi korszak, soha, de soha nem türte volna meg azt a megaláztatást, hogy szemébe vágják azt, hogy a magyar nemes leánya sohasem lehet méltó arra, hogy a királynak hitvese legyen. Werbőczy népe ezt el nem türte volna soha. (Tetszés a szélsőbaloldalon.) Ezt csak egy elromlott másodlagos parvenürendiség türte meg. (Tetszés a szélsőbaloldalon.) Látom tehát a szabadelvüségnek, a másodlagos parvenürendiségnek első diadalaként azt, hogy kitörölte Corpus jurisunkból a nép-királyság eszméjét, második diadalának látom a kvóta felemelését, (Ugy van! a szélsőbaloldalon.) harmadik diadalának pedig látom azt. hogy a reakciónak mindentéle válfaja, a mélinizmus. a nacionalizmus, amelyeket Franciaországból parodisztikus formában hoztak ide országunkba, és a felekezeti gyülölködés éppen ezen kormány alatt a legnagyobb mértékben akadálytalanul terjed. És hogyan várjam ettől a kormánytól azt az erélyt, hogy a felekezeti gyülölködést, hogy a nacionalizmusnak azt a paródiáját, amelyet meg akarnak honositani Magyarországon, persze, gloire-ral nem lehet mert a közöshadsereg ennek kissé utját állná a gloire fogyatékosságával, hanem akarják bizonyos fajta magyarság felállitásával, akarják olyan tanok felállitásával, hogy csak az a hazafi, akinek földje van, és mintha az a bizonyos Vörösmarty Mihály magyar holdakban olyan gazdag lett volna, aki a Szózatot megirta, hogy itt élned, halnod kell, és mintha csak azért irta volna meg azt, mert magyar holdakban volt annyira gazdag, és nem magyar érzésekben.

Ha a szabadelvüpárt megmaradt volna abban a szellemben, amelyben mutatkozott a szabadelvüség klasszikus korszakában, amikor láttunk szabadelvüpárti elnököt, aki a balkonra lépett és szólott a néphez, ahhoz a néphez, amelytől külömben annyira irtózik az előkelő szabadelvüség, amely a szalonképességet és az udvarképességet annyira kivánja magának arrogálni; ha a szabadelvüpárt a szorultság idejében, lölismerve a népben és a közvéleményben rejlő erőt, hü maradt volna ehhez a szellemhez; ha az egyházpolitika munkája után ujra az alkotások terére lépett volna; ha az osztályállam megdöntésével igazi organikusan szabadelvü tehát nem jelszókkal kacérkodó hanem intézményeket alkotó és demokratikusan szabadelvü politikát folytatott volna: akkor az ország ennek a szétmarcangoltságnak az állapotát nem mutatná. mert ha van kormány, amely képes az országot nagy kérdésekkel foglalkoztatni, akkor a *felekezeti viszálynak* is meg kell szünnie. (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon.) És ha a kormány a demokratikus alkotmányjogi, a demokratikus gazdasági és társadalmi reformok terére lépne, ezeket a nagy kérdéseket bátran és merész kezdeményezéssel programmjába fölvenné: ez volna az, ami a felekezeti gyülölséget megölné, mert akkor volna ismét egyesitő eszme, akkor volna ismét egyesitő programm és épp oly hahatalmas klasszikus küzdelme fejlődnék ki a szabadelvüségnek, minő az volt, amelyet az egyházpolitikai küzdelem mutatott. amelyet leszólni, amelynek eredményeit meghamisitani lehet, de amely a magyar szabadelvüségnek egyetlen klasszikus ténye 1867 óta való fennállása alatt. (Ugy van! a szélsőbaloldalon. Derültség a néppárton.)

Én azt látom, hogy a szabadelvüpárt tulajdonképpen nem egyéb, mint egy *konzervativ* párt, amely két irányban konzervativ. Konzervativ először közjogilag, amennyiben a 67-es alap fönntartására alakult koalició, konzervativ abban az irányban, amelyet Deák Ferenc. akinek szellemére annyit hivatkoznak ujabban, bizonyára nem fogadott volna el, mert hiszen a kiegyezési münek minden betüje arra mutat, hogy Deák Ferenc a kiegyezést nem öröknek és változhatatlannak tartotta. (Élénk helyeslés a szélsőbaloldalon) hanem olyannak, amelynek fejlődnie kell; átmeneti alakulásnak tartotta csak és a független Magyarország gondolata — ez parodoxonnak látszik, — benne van magában a kiegyezésben, (Élénk helyeslés a szélsőbaloldalon.) csak felfüggesztve van az, de nem megsemmisitve és nem feladva. A szabadelvüpárt egyfelől tehát a közjogi alap rideg fenntartására alakult. másfelől pedig a legkülömbözőbb, egymással legellentétesebb elemeknek koaliciója a mai osztályuralomnak fenntartására. Ott látom a szabadelvüpárt soraiban a merkantilistákat; ott látom a szabadelvüpárt soraiban az agráriusokat; ott látom a konzervativeket; ott látom a szabadelvüeket. sőt legujabb válfaját, amely a Belvárosban született, a szabadelvü demokratákat is, akik kétségtelenül azért nevezik magukat szabadelvü demokratáknak. hogy megkülömböztessék magukat azoktól a demokratáktól, — akik demokraták. (Élénk tetszés és derültség.)

A nézeteknek, a fölfogásoknak legkülönbözőbb válfaját mind ott találom a szabadelvüpártban. Ez semmi egyéb, mint az u. n. eklektikus filozófia. Az ókorban Cicero, aki szintén nagy szónok volt, mint a miniszterelnök ur egyike volt a legnagyobb eklektikusoknak. Eklektikus pedig azt jelenti, hogy mindenből veszünk valamit; katonai zenenyelven potpourrinak lehetne nevezni ezt a szót. A szabadelvüpártnak a programmjában ezt az eklekticizmust találhatjuk föl. Az első eklektikus különben nem Cicero volt, hanem Noe apánk, akinek bárkáját gőzre és villamosságra berendezve találom föl a szabadelvüpártban, ahol a legkülönbözőbb válfajok, a legkülönbözőbb pártbeliek találhatók. (Élénk helyeslés és tetszés a szélsőbaloldalon. Halljuk! Halljuk!) Ily körülmények között, midőn ezt a nagy eklekticizmust látom, azt mondja a kormányelnök ur, hogy ez Deák Ferenc politikai hagyományainak követése. Én azt hiszem, hogy ez a sokféle szinben való ragyogás nem Deák Ferencnek szelleme. Deák Ferencnek csak egy szine volt, nem több: a sokféle szinben való ragyogás nem arra mutat, mintha a fülemülétől származnék az a madár, amely azt mondja, hogy Deák Ferenc szellemét követi, mert a fülemile szépen énekel ugyan, de nagyon sokféle tolla nincs. A Deák Ferenctől való leszármazást tehát ez az ezerféle szinben való ragyogás már önmagában megcáfolja. De megmondom majd, t. képviselőház, hogy kinek a szellemét látom megvalósitva a szabadelvüpárt ilyetén csoportositásában. A gróf Taaffenak vurstlizó, tengőlengő szellemét, akinek szintén az volt a politikája, hogy majd ezzel, majd azzal, majd amazzal kormányzott és a legkülönbözőbb elemeket csoportositotta maga köré. Hiszen ma bárki bármilyen programmot valljon is, ha hajlandó azt a fogadalmat tenni, hogy programmját a klub határain kivül nem fogja kivinni; ha hajlandó egyuttal hüségi esküt is tenni: a szabadelvüpártnak tagja lehet. Az egész ellenzék átsétálhat a másik oldalra, csak azt a fogadalmat kell letennie, hogy felfüggeszti elveit: csak a klubbon belül propagálja azokat, ellenben a képviselőházban nem szól ezekről az elvekről semmit. (Ugy van! a szélsőbaloldalon. Mozgás jobbfelől.) De, t. Ház, a kormányelnök urnak ez a programmja nagyon kielégiti a szabadelvüpártot; (Halljuk! Halljuk!) mert a merkantilisták azt mondják: „Mi bennmaradunk, hiszen a kormányelnök egy kicsit merkantilis is"; az agráriusok is azt mondják: „Mi is bennmaradunk, hiszen a kormányelnök ur egy kicsit agrárius is"; a konzervativek azt mondják: „Mi bennmaradunk, hiszen a kormányelnök ur egy kicsit konzervativ is"; a szabadelvüek azt mondják: „Mi bennmaradunk, hiszen pártunk cime is szabadelvü s a kormányelnök ur egy kicsit szabadelvü is"; sőt miután résztvett a szabadelvü-demokraták egyik banketjén. egy kicsit demokrata is, sőt talán egy kissé szocialista is. Látva ezt a változatosságot, látva azt, hogy a kormányprogramm lefoglal mindent, hogy mindentéle pártárnyalatnak, mindentéle világnézletnek egy-egy darabja megtalálható a kormány-programmban: eszembe jut egy nagy, de időközben már megbukott cégre csinált vicc. Amikor t. i. a *Haas és Deutsch*-féle megboldogult cég mindennel foglalkozott a szinházépitéstől kezdve az utcsinálásig, a lapalapitásig és a lapvételig: akkor azt mondották a Haas és Deutsch-cégről, amely mindent kisajátitott az országban: *Haas és Deutsch azelőtt Magyarország.* Ma pedig látván azt, hogy a kormányelnök ur is minden programmból magáénak vesz valamit, tehát Magyarországot szintén kisajátitja az eklekticizmusával: azt mondhatnám mai politikai viszonyainkra: „Széll Kálmán azelőtt Magyarország." (Mozgás a bal- és szélsőbaloldalon.)

Papp Zoltán: Az nem baj; egyesitsen mindent! A kormánypolitikában ez helyes!

Wittmann János: Hát mi legyen, kizárólag zsidó? (Derültség. Mozgás és zaj.)

Vázsonyi Vilmos: T. Ház! Azt mondottam, hogy nincs rendszerváltozás, mert nincs társadalom-változás; mert látom továbbra is azt az osztályuralmat, amely már 1867 óta fönnáll. Igazolni fogom tehát azt, hogy osztályuralom áll fönn Magyarországon. Először nézzük a külsőségeket. Hiszen ma nem veheti az ember kezébe a hivatalos lapot, a nélkül, hogy mindennap, minden héten vagy minden hónapban valami uj nemessel ne találkozzék. Ez a szabadelvüség egyik megnyilatkozása.

Szentiványi Árpád: *Önt nem fogják nemessé tenni!* (Zaj.)

Vázsonyi Vilmos: Nem is kérem, visszautasitanám, mert jobb polgár vagyok, semhogy kitüntetésnek tartsam azt, ha a cimemtől megfosztanak. (Mozgás.)

Szüllő Géza: *A nemességről ne beszéljen!*

Vázsonyi Vilmos: Ugyan kérem, lehetetlen *Szüllő* képviselő urnak felelnem, mert nagyon nehéz itt a karzat előtt beszélni és kivágni a méltó feleletet a képviselő urnak. (Hosszantartó zajos derültség a Ház minden oldalán.) T. képviselőház! Nem a nemességet, nem a történelmi nemességet támadtam én. Félreértettek, akik a szavaimat igy magyarázták. Többet mondok, tisztelettel állok meg minden rom előtt, mely a középkorból származik. Bizonyos pietást kelt bennem a multaknak látása, de mikor elmegyek egy parvenü parkjába és ott látok egy mesterséges romot, amely százezer forintba kerül, akkor kacagnom kell. (Helyeslés és tetszés balfelől. Mozgás a jobboldalon.) Az uj nemesség pedig nem egyéb, mint a parvenü által szabott áron megcsinált rom bemutatása a vendégeknek, hogy ő nekik is vannak őseik, vagy hogy ők is kezdenek ősök lenni. (Zaj a néppárton.) Nagyon csodálom, hogy önök (a néppárthoz fordulva) erről az oldalról támadnak. Vagy talán önöknek tetszik ez?

Förster Ottó: *Dehogy! Az uj neveket sem szeretjük!* (Zaj.)

Vázsonyi Vilmos: Magyarositsák meg a neveiket, akiké nem magyar és akkor hazafiasabbak lesznek, mint azok, akik a néppártot támadják. (Mozgás.)

Vészi József: Nem engedjük elvitatni azt a jogunkat, hogy nemzeti érzésünknek megfelelő magyar nevet vegyünk fel!

Buzáth Ferenc: A magyar trónon még nem ült zsidó király!

Vészi József: *De örmény sem!* (Folyton tartó nagy zaj.)

Vázsonyi Vilmos: Nevezhetem-e másnak, mint osztályuralomnak, hogy ne csak a külsőségekről szóljak, azt, midőn a magyar szabadelvüpárt fönn akarja tartani változatlanul azt a választói jogot, amely csak a nemzet egy csekély rétegének ad befo-

lyást arra, hogy miként alakuljon meg a képviselőház; nevezhetem-e másnak, mint osztályuralomnak azt, midőn a parlament tulajdonképpen ma sem egyéb, mint egy ujkori rendi tábla, mert népképviseletnek csak akkor volna mondható, ha szoros kapcsolatban volna a néppel, pedig az a néppel semmiféle kapcsolatban nincsen; (Ellenmondások a jobboldalon.) nevezhetem-e másnak, mint osztályuralomnak azt, midőn a szabadelvüpárt azt mondja, hogy nem akarom kiterjeszteni a választói jogot, és egy párt, amelyet reakcionáriusnak mondanak, az megkivánja a választójognak kiterjesztését. Méltóztassék csak a nyugot-európai szabadelvüségnek sorsát megfigyelni. Az is a választói jog kiterjesztésének ellenzésével, az is azzal, hogy a polgári középosztály ellenségeit képviselő pártoknak engedte át a választói jogban az agitációt, az is ennek a szellemnek köszönhette, hogy sirba dőlt. A belga szabadelvüséget is az döntötte meg, hogy a választójog kiterjesztését Frères Orbán ellenezte mindvégig, mindhalálig; az osztrák szabadelvüséget, a Hofrath és Commercienrath-szabadelvüséget is az döntötte meg, hogy az osztrák szabadelvüség is mindhalálig ellenezte a néppel való szoros kapcsolatot. Valóságos népiszony fogta el ezen szabadelvüpártokat. És én sem láthatok semmi egyebet a miniszterelnök urnak azon nyilatkozatában, hogy az általános választói jogot még csak megdiskutáihatónak sem tartja. Ezt nem tartom semmi egyébnek, mint a népiszony megujulásának, mely a szabadelvüséget mindenütt megdöntötte. (Ugy van! a szélsőbaloldalon.)

A *választói jog* kérdésében két rémmel ijesztgetnek bennünket. Az egyik a *nemzetiségi* mumus, amivel a politikai kisdedeket szokták ijesztgetni; a másik a *szociálista* mumus, és ezzel akarják elodázni a választói jog kiterjesztését. Ami a nemzeti szempontot illeti, azt hiszem, a magyar nemzet halálos itéletét mondaná ki az, aki azt állitaná, hogy a magyar nemzet csak az erőszak eszközeivel tudja fenntartani magát; mert a választói jog kiterjesztésének megakasztása nem egyéb, mint az erőszak eszközeinek továbbra való fenntartása. (Ugy van! a szélsőbaloldalon.) És azok, akik a választói jog kiterjesztését követelik, azok történeti nyomdokon haladnak; hiszen mig fönnállott a régi Magyarország, a rendek mind magyarok voltak és mégis megdöntötték a rendiséget Kossuth és társai. Miért döntötték meg? Talán Magyarország földulására, rombadöntésére? Nem azért. Hanem azért, hogy a nemzet alakuljon meg, mert addig nincs is nemzet, mig vannak becézgetett örökösök és vannak kidobottak; mig vannak politikai jobbágyok. (Ellenmondás a néppárton.) Ugy látszik, (a néppárthoz fordulva) nem tetszik önöknek az, hogy én demokratikus eszméket hangoztatok. (Mozgás.) Szeretnék, hogyha csak önök tudnák egyedül a népet azzalámitani, hogy demokraták. (Ellenmondások a néppárton. Ugy van! Ugy van! a szélsőbaloldalon.) Tekinthetem-e másnak, t. Ház, mint osztályuralomnak a mai szabadelvüpártnak a kormányzatát, midőn azt látom, hogy a t. kormányelnök ur mindazokat az ordonáncokat, amelyek méltók a Bourbon-korszak hirhedett ordonáncaihoz s amelyekot az előző kormány bocsátott ki, egytől egyig fönntartotta? Midőn nem látom azt, hogy az egyesületi szabadság ellen kiadott rendeletet megsemmisitette volna, hogy a gyülekezési szabadság ellen kiadott rendeletét az előző kormánynak megváltoztatta volna; midőn nem látom azt, hogy a gyüjtésekről szóló rendeletet, mely ma a politikai célokra való gyüjtést is hatósági engedélytől teszi függővé, hogy ezt a minden politikai szabadság ellen irányuló rendeletet visszavonta volna a miniszterelnök ur; midőn nem látom azt, hogy az éjjeli ügyészek intézményét, melyet az előző kormány alkotott meg, megszüntette volna; midőn nem látom azt, hogy a sajtószabadságot másképp kezelné, mint kezelték azt az előző kormányok. Hiszen ma is a t. kormányelnök ur teljes összegében tartotta fönn mindazon reakciónárius intézkedéseket, amelyek az előbbi kormány rémuralmának fönntartására voltak szükségesek. (Ugy van! a szélsőbaloldalon.) Avagy, t. Ház, tekinthetem-e másnak, mint osztályuralomnak a szabadelvüpárt uralmát akkor, midőn magában a trónbeszédben bevallja a kormány azt, hogy az önkormányzati intézményeinknek még fönnmaradó részét is rombadönteni igyekszik, hogy nem az önkormányzatnak kiszélesitése, teljes demokratikus irányban való kiterjesztése a cél, hanem az, hogy ami még az önkormányzatból megmaradt, az is rombadöntessék? (Ugy van! Ugy van! a szélsőbaloldalon.)

Mi nagyon szeretjük magunkat Angliával összehasonlitani; mert hiszen mind a két nemzetnek történeti alkotmánya van. De ha összehasonlitjuk magunkat Angliával, először is jegyezzük meg azt, hogy Angliában a kormányok, még a konzervativ kormányok is, folytonosan kiterjesztették a választói jogot és hogy e kiterjesztésben az 1862., 1867. és 1887. év stációk; hogy ma Anglia megközelitette az általános választói jogot és jegyezzük meg, hogy konzervativ kormány csinálta meg 1888-ban Angliában a helyi igazgatás reformját, konzervativ kormány és nem szabadelvü csinálta meg azt a reformot, hogy eltörölte a békebirák megyéjét és a demokratikus tényezők birtokába adta a megyét, 1894-ben pedig a demokratikus tényezők birtokába adta a községet is. Nem az önkormányzat eltiprásával, megnyirbálásával, hanem a mai önkormányzat megszüntetésével, amely a virilizmus alapján nem egyéb, mint a feudalizmus és a kapitalizmus fattyuhajtása. (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon.) Demokratikus önkormányzattal kell a népen segiteni! Demokratikus önkormányzatba kell a népet belevinni, igy kell fölemelni a magyar népet, nem pedig azzal, hogy lerontjuk a multak hagyományait és a multak hagyományaival együtt a nemzet jövendőjét is. (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon.)

Förster Ottó: Nincs baj addig, amig Pichler vigyázz Magyarországra!

Pichler Győző: Ha összemérjük a vigyázást, a mérleg javamra billen! (Élénk derültség.)

Vázsonyi Vilmos: Azt látom, hogy azokkal az osztályokkal szemben amelyek elégséges erőt és befolyást nem képviselnek, a kormány nagyon mostoha. És ha néha a külsőségek el is feledtetik a szellemet, amelylyel ezen osztályok iránt a kormány viseltetik, mégis rábukkanunk néha nyomokra, amelyek azt mutatják, hogy bizony csak azok az osztályok számithatnak rokonszenvre, amelyek hatalmat, bizonyos számu voksot képviselnek. Hallottuk, hogy a tisztviselők sorsának javitására irányuló mozgalmat a t. kormány helyesli. Hogy mennyire helyesli, erről is szólhatok. Éppen ma reggel tudtam meg, amikor vidékről érkezett expresszlevelet találtam asztalomon. Nem nevezem meg, ki irta, nem teszem azt, hogy kiszolgáltassam a szabadelvü kormánynak az illető tisztviselő nevét. Ebben a levélben ezt irja az illető, aki vasuti tisztviselő: „A m. kir. államvasutak tisztikarának érdekeit képviselő 282-es nagybizottság e hó 5-ikére van összehiva Budapestre. E gyülést egy, az üzletvezetőséghez érkezett igazgatósági leirat mai napon betiltotta és az érdekeit 19 bizottsági tagnak, köztük nekem is kijelentették, hogy ezen célra szabadságot nem kapunk."

Hát a kritikát nem olvasom föl, melyet az illető hozzáfüz, de hozzáteszem, hogy Budapesten, ahol természetesen nem kell szabadságot kérni, a tisztviselők mozgalmát intimátum utján intették le. Az illető vasuti tisztviselőnek följebbvalóik megmondták, barátságosan, hogy nagyon szivesen látná az igazgatóság azt, ha a december 5-iki gyülésen meg nem jelennének. Ez tehát gyakorlatban a kormány szabadelvüsége, ez a tisztviselők mozgalmának pártolása; s ez azt is jelenti, hogy az állampolgárok egy osztályától elveszszük a gyülekezés lehetőségét és szabadságát. (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon.)

Hegedüs Sándor kereskedelmi miniszter: Éppen az a kérdés, hogy *ugy van-e?*

Vázsonyi Vilmos: De, t. képviselőház, az osztályuralom fenntartását kell abban is látnom, hogy a t. kormánynak egyáltalán semmi néven nevezendő szociálpolitikája sincsen. Szociálpolitika csak legujabban szerepel a költségvetesben, szerepel pedig a munkaközvetitő-intézet révén, amelynek az a baja, hogy közvetitene munkát, ha volna munka. De a szociálpolitika éppen ott kezdődik, hogy munkát kell teremteni, nem pedig munkát közvetiteni akkor, ha nincs munka. Ezt közelről tudom, t. Ház, mert a munkaközvetitő-intézet végrehajtó-bizottságának tagja vagyok és mondhatom, hogy e hazának egyéb és sokkal fontosabb dolga volt, mint a munkaközvetités kérdése, mert ezt jól-rosszul a szakegyesületek, az ipartestületek eddig maguk is elvégezték. Sőt többet mondok, a munkaközvetitő csak ugy tudott magának is munkát találni, ha szépen megkérte a szakegyleteket és ipartestületeket, hogy legyenek szivesek neki a közvetitést átengedni, tehát munkát adni. A munkanélküliség tehát akkora, hogy még a munkaközvetitő is munkát kért a szakegyesületektől és ipartestületektől. Ezenkivül a kormány programmjában a balesetbiztositás képviseli a szociálpolitikát.

De várhatok-e egyáltalában szociálpolitikát attól a kormánytól, amelynek tagja az, aki kezdeményezte a hires deres-javaslatot, amely helyreállitotta Magyarországon a jobbágysági viszonyokat? Mert hiszen, ha a munkabér-szerződéshez hozzá lehet füzni azt, hogy aki a szerződést nem teljesiti, az elzárásra lesz itélve, az nem egyéb, mint a jobbágyság helyreállitása, vagy pedig, ha a tartozásnak leülését jelenti, akkor méltóztatott volna a gavallérok számára is az adósok börtönét helyreállitani. (Zaj és ellentmondás jobbfelől és a középen). Várhatok-e tehát bármiféle szociálpolitikát attól a kormánytól, melynek kebelében ott ül az a miniszter ur, aki ezt a reformot iniciálta, aki még e mellett azt hiszi, hogy nagy szociálpolitikai munkat alkotott ezáltal, holott Poroszországban, a Junkerthum és az agrárizmus hazájában hasonló törvényjavaslatot megszavaztatni nem sikerült! A Junkerthum hazája megbuktatta azt a deres-javaslatot, a mezőgazdasági munkásokra vonatkozó azt a törvényjavaslatot, amelyet itt sikerült keresztülvinni. (Ellentmondás jobbfelől.) Én azért nem jöttem ide, hogy bókokat mondjak (Helyeslés a szélsőbaloldalon.), legkevésbé pedig, hogy a melinizmus előtt meghajoljak, hanem azért, hogy elmondjam a véleményemet. (Egy hang balfelelői: Előbb jobban tájékozza magát!)

Buzáth Ferenc: Halljunk inkább valamit az *uzsoráról és a börzéről!*

Vázsonyi Vilmos: Nagyon szivesen. Ha ön azt hiszi, t. képviselő ur, hogy én az uzsorát védelmezem, nagyon csalódik; mert az uzsorának minden fajtáját gyülölöm és megvetem, gyülölöm tehát a *földuzsorát* is, mint *az uzsorák fejedelmét.* (Nagy derültség balról.)

Jó, hogy rávezetett erre a kérdésre, képviselő ur. Igenis látom a kormány szabadelvüségének nagy fogyatkozását abban, hogy a hitbizományok intézményének még csak szabályozására sem mer kisérletet tenni, nemhogy arra, hogy ez az intézmény eltörölttessék. Vannak a magyar Alföldön olyan vidékek, ahol a jó magyaroknak sokasága lakik, a földbirtokos pedig idegen ember, hitbizománynak a tulajdonosa, aki külföldön vagy Ausztriában költi el vagyonát. Ott van Csongrádmegye, ahol csak kubikosok, törpegazdaságban élő gazdák és latifundiumok tulajdonosai vannak. Hát igenis, gyülölök minden uzsorát, de a legnagyobb uzsorának a földuzsorát tartom, azt az uzsorát, midőn feles rendszerrel, ebbérekkel és hasonló intézkedésekkel tönkreteszik, agyonnyomoritanak jó magyarokat. Láttam nagyon közelről ezeket a viszonyokat és — azt hiszem — elérkezett már annak az ideje, hogy kisajátitási jogunkat, midőn egyes megyék teljesen a proletáriátusnak mélységébe zuhannak bele, bővitsük ki azzal a tétellel, mert van olyan fontos a népességnek az érdeke, mint a vasutépités és a hidépités (Helyeslés a szélsőbaloldalon), hogy ott, ahol ilyen türhetetlen állapotok állnak elő, mint pl. Csongrádmegyében is, meg legyen a kormánynak kisajátitási joga arra, hogy földet adhasson kisebb parcellákban azoknak, akik a nélkül mint proletárok tengetik életüket. (Helyeslés a szélsőbaloldalon).

De, t. képviselőház, láthatok-e mást, mint osztályuralmat, még pedig minden uralkodó osztály érdekeinek biztositását szemben a kitagadottaknak nagy sokaságával, a szabadelvüpárt uralmában akkor, amikor a kartelleket itt Magyarországon két miniszter is megvédelmezte, amikor a kartelleknek valóságos apológiáját hallottuk itt, mint hogyha a kartellek valami óriási nagy nemzetgazdasági vivmányt képviselnének, mint hogyha a kartellek valami nagy nemzetgazdasági szükségletet elégitenének ki! Megmondom én, t. képviselőház, hogy mit képviselnek a kartellek. Képviselnek egy perverz szocializmust. Mert mit mond a szocializmus? A szocializmus azt mondja, hogy meg kell állapitani a termelendő mennyiséget, meg lehet szabni annak az árát is. És mit tesznek a kartellek? Megállapitják azt, hogy mennyit kell termelni, megállapitják a termelendő dolognak árát is és monopolt teremtenek, de kinek a javára: a maguk javára és egy osztály javára. Ezt teszi az a perverz szocializmus, amely kisajátitja a közérdeket a maga javára, a maga érdekére; ez az a perverz szocializmus, amely magánmonopolt teremt.

Buzáth Ferenc: Ezt teszik Magyarországon a zsidók! (Mozgás a szélsőbaloldalon.)

Vázsonyi Vilmos: A szeszkontingens maga sem egyéb, mint egy, a feje tetejére állitott perverz szocializmus, amelyben meg van állapitva a termelendő mennyiség és ahol azután szépen előállnak a szeszkartelben az illetők és megmondják azt, hogy mi lesz az ára az eladandó termékeknek. Ezzel szemben sokkal jobb volna az állami monopol, akkor legalább a monopolnak használna nem egyesek, nem osztályok, hanem az állam maga élvezné. T. képviselőház, én a kartellek dolgában tulajdonképpen azt tartom, hogy egyes önző és kapzsi osztályok azt a fogyasztási adót, amelyet az állam egyszer már kivetett, ujra kivetik a közönségre. (Igaz! Ugy van! a szélsőbalon.) Én a kartellek ellen erélyes védekezést kérek. (Tetszés a szélsőbalon.) Egyenes büntető megtorlást inditványozom, amint az megvan Romániában, büntető megtorlást minden kartellnek, amely a nép, az ország érdeke ellen irányuló gyalázatos összeesküvést jelent, semmi egyebet. (Tetszés és helyeslés a szélsőbalon.)

T. képviselőház! A miniszterelnök ur egyet már elismert, azt tudniillik, hogy a szabadelvüséget szerinte meg kell tisztitani a korrupciótól, meg kell tisztitani attól az eddig ugynevezett gépolajtól, amelyet a kormányok szükségesnek tartottak az állam kerekeire nézve, azt hivén, hogy korrupció nélkül nem is lehet kormányozni, mert amint szükséges egy kis gépolaj a surlódás enyhitésére, ugy szükséges egy kis korrupció is arra, hogy a kormányzat vigan haladhasson és a kerekek jól forghassanak. A t. kormányelnök ur elismerte, hogy szükség van arra, hogy a szabadelvüség ne a szabad kéznek politikája legyen, hogy a korrupciótól minden tekintetben megszabaduljon. Ismerjen el a t. miniszter ur még egyet: hogy a szabadelvüségnek szüksége van arra, hogy megszabaduljon a népiszonytól, hogy a szabadelvüségnek szüksége van arra, hogy keresse a kapcsolatot a nép, a közvélemény és a szabadelvüség között, hogy keresse azt a kapcsolatot, amelyet a szorultság pillanataiban, az egyházpolitikai harcok alatt, a balkonszónoklatok idején nagyon jól meg tudott találni, hogy keresse azt a kapcsolatot, amely nem osztályállamot tart fenn, amely nem engedi azt, hogy kétféle államot tartson fenn, az egyiket a felszinen, a másikat pedig lent a katakombákban, ahol a kitagadottak vannak együtt, ahol a harag és a gyülölség gyülemlik össze. (Tetszés és helyeslés a szélsőbaloldalon.)

A t. miniszterelnök urat feldicsérték, felmagasztalták, mint a fiumei kérdés megoldóját, hogy sikerült neki a corpus separatumot megbékiteni. Mi ez a Fiume? Azt hiszem, hogy 20.000-rel kevesebb lakosa van, mint Kecskemétnek.

Ezért a talján városért óriási államférfiui akciót inditottak, a corpus separatum kibékitésére. De t. miniszterelnök ur, ebben az országban van egy nagyobb corpus separatum, mint Fiume, az a corpus separatum, amely az ország kitagadott millióinak sokaságából áll. Ezt a corpus separatumot szüntesse meg, (Élénk helyeslés a szélsőbaloldalon.) akkor igazán szabadelvü miniszterelnök lesz. De mert erre nem látok benne szándékot, nem szavazom meg a felhatalmazási törvényjavaslatot. (Hoszszantartó élénk helyeslés a szélsőbaloldalon. A szónokot számosan üdvözlik.)

A miniszterelnök válasza.

Széll Kálmán miniszterelnök: T. képviselőház! (Halljuk! Halljuk! a jobboldalon. Nagy zaj és felkiáltások a szélsőbaloldalon: Öt percet kérünk!)

Ez a vita, t. képviselőház, ugyszólván megismétlése és igy második kiadása annak a vitának, amely a mult hét folyamán véget ért. (Ugy van! jobbfelől.) A felirati vitánál is körülbelül ugyanazok a kérdések lettek a vitába bevezetve és ugyanazon egy tengely körül forgott a vita: a körül, melyik párt és miért viselkedik bizalommal vagy bizalmatlansággal a kormány iránt. Hát én elfogadom ezt a secundogenitura bizalmatlansági vitát igen szivesen és igyekezni fogok azokra, amiket hallottam, ha a Ház szives türelmével engem megajándékoz, (Halljuk! Halljuk!) megtenni a magam reflexióit.

A parlamenti szokás és parlamenti illem szabályai szerint mindenekelőtt az előttem szóló képviselő ur beszédével kell, hogy foglalkozzam. (Halljuk! Halljuk!) A t. képviselő ur nem kezdte azon, de közbevetőleg mondta az imént, hogy nem azért jött ide, hogy bókokat mondjon, hanem azért jött

ide, hogy elmondja véleményét. Igaza van, csakhogy én figyelmeztetem a t. képviselő urat, hogy azért jött ide, hogy véleményében a tiszta a valódi igazságot keresse és mondja el (Élénk helyeslés a jobboldalon. Zaj a szélsőbaloldalon.) és véleményében — ámbár én meggyőződését kinek-kinek és igy az övét is tisztelem — tartózkodnia kell, mert különben az objektiv tárgyalásnak karakterét veszti el, (Igaz! Ugy van! a jobboldalon.) minden olyan tulzástól, amelyiyel pedig — engedjen meg nekem a t. képviselő ur — az ő beszéde tele van, melytől hemzseg. (Zaj a szélsőbaloldalon.)

Hát a t. képviselő ur beszédének két kardinális tétele van. Igy konstruáltam meg magamnak agyamban, amint figyelemmel hallgattam előadását; beszédjének két kardinális tétele van, beszédje tehát két részre oszlik. Az egyik része azt vitatja, hogy én, a mai kormány elnöke és a kormány s velem együtt a szabadelvüpárt nem szabadelvü. Ez az egyik tézis. A másik tézis, hogy ma az országban osztályuralom és osztálypolitika folyik. (Egy hang jobbfelől: Ezt ő fedezte fel!) Ordine inverso fogok igyekezni a két kérdésre felelni. (Halljuk! Halljuk!)

(Liberális szellem.)

Hát mivel motiválja t. képviselő ur ezen állítását? Mert én azt tartom, hogy nincsen. Én ebben az országban ismerek választói jogosultsággal birókat és választói jogosultsággal nem birókat, de ebben az országban nem ismerek embert, aki a törvény előtt ne lenne egyenlő és a törvényes jogoknak minden irányában teljével ne birna. (Helyeslés a jobboldalon.) Én nem ismerek osztályokat és nem ismerek kategóriákat, amelyeket a törvényhozás a másik fölé helyezett volna, vagy amelyeket a másiknak alávetett volna. (Igaz! Ugy van! a jobboldalon.)

Hát mivel motiválja a t. képviselő ur állítását? (Halljuk! Halljuk!) Motiválja a következőkkel: Először is azt mondja, hogy nemesi cimeket osztogatnak. (Egy hang a szélsőbaloldalon: Elég nevetséges!) Hát én megengedem és higyjék meg nekem a t. képviselő urak — szivem belsejéből beszélek, — (Halljuk! Halljuk!) hogy ezt én is határozottan a mai kor és a mai állapot egy egészen menthetetlen gyöngeségének tartom. (Általános helyeslés.) De azért mert itt és másutt és majdnem minden monarchikus országban azt keresik az emberek, hogy egyik vagy másik kitüntetésben részesüljön, nem osztályok, vagy kategóriák megkülönböztetése által, hanem közéleti tevékenységük elismeréseképpen mások meg hiuságuk kielégitést lelik benne és ezek vannak talán a legnagyobb számmal (Ugy van!): azért ezt az általánosan bevett szokást amely mindenütt divik a legdemokratikusabb Amerikában is, ahol minden második, vagy harmadik ember, vagy captain, vagy colonel, vagy major, vagy generális, mondom, azért mert ez az emberi gyöngeségben benn van, a viszonyokban rejlik, melyeket nem lehet ám mindig ugy nivellirozni, ahogy az ember akarná: ebből valami formidábilis következtetést osztályuralomra vonni nem lehet. (Igaz! Ugy van! a jobboldalon.)

A második indoka a t. képviselő urnak (Halljuk! Halljuk! a szélsőbaloldalon), majd rendre megyek .... (Folytonos zaj a szélsőbaloldalon.) Én ugy illusztrálom a dolgot, ahogy érzem és a t. képviselő urak ugy fogadják, ahogy nekik tetszik. Mondom, a második indoka a t. képviselő urnak, hogy a választói jog nincs kiterjesztve. (Egy hang a szélsőbaloldalon: Ugrás a sötétbe!), illetőleg a választói jog kiterjesztésétől, — mint a hogy a közbeszóló képviselő ur mondja — én tartózkodtam, mert az általános szavazati jognak behozatalát — jegyezze meg a t. közbeszóló képviselő ur, hogy erre mondtam és nem a választói jog kiterjesztésére — sötétbe való ugrásnak neveztem. (Ugy van! Ugy van! a jobboldalon.)

Nohát, azt tartom, nekem azt nem lehet joggal szememre vetni, hogy én in thesi, vagy elvben a választói jogosultság kiterjesztésének ellensége volnék. (Élénk helyeslés a jobboldalon.) Én voltam az akinek regimeje alatt 25 százalékkal megszaporodtak a választók; (Élénk helyeslés jobbról.) és ma a választói jogosultságot 25 százalékkal, azaz mintegy 250.000-rel több ember gyakorolja, mint azelőtt, mert felment a választói jogosultsággal birók száma 800 ezerről egy millión felüli számra.) (Élénk helyeslés a jobboldalon.) Mikor ez a kérdés tárgyaltatott, én mindig kijelentettem, hogy nem vagyok ellensége a választói jog kiterjesztésének, mert az élet, a társadalom fejlődik és a jogokat, mint vasgyürüket, nem szabad inkrustálva, örök időkre fixirozni. Ezt vallom. De azt tartom, hogy nagy óvatossággal és az adott viszonyok mérlegelésével, és pedig lelkiismeretes mérlegelésével kell előre haladni. Mert, engedelmet kérek, most is azt tartom, hogy Magyarországra az általános szavazati jognak behozatala, sötétbe való ugrást jelent. (Igaz! Ugy van! jobbfelől. Ellenmondások a szélsőbaloldalon.) Higyje meg nekem az előttem szóló képviselő ur, hogy nem a VI. kerület viszonyaiból kell ám megitélni az országot; (Ugy van! Ugy van! a jobboldalon.) mert ha csak arról volna szó, aláirnám, amit ő mond, de másról is van szó. Itt arról van szó, hogy az összes néprétegeket és pedig a különböző érdekűeket, a különböző nyelvűeket, a különböző müveltségi fokon állókat vigyék be és részesitsék egyszerre a jogosultságban. Hát én azt tartom, hogy az a politikus, aki ezt előkészités nélkül ma Magyarországon dekretálni akarná, az Magyarországnak, a magyar államnak határozottan veszedelmét idézné elő. (Élénk helyeslés jobbfelől. Zajos ellentmondás a szélsőbaloldalon.)

Molnár Jenő: Azt a kis várát mindenki védelmezi!

Széll Kálmán miniszterelnök: Hát ez szól az általános szavazati jogról és nem szól a választói jogosultságnak okos, fokozatos, az adott viszonyok mérlegelésével való kiterjesztéséről. (Ellentmondások balfelől.) És azt hiszem, hogy aki lelkiismeretesen gondolja meg ennek az országnak minden ügyét minden érdekét és a következményekért felelős, (Ugy van! Ugy van! a jobboldalon.) az jobban meggondolja, hogy odadobott katedrális jelszavak után indulva, felforgassa-e és megsemmisitse-e ezen állam nyugodt fejlődésének, a magyar állam szoliditásának feltételeit, amiket mi veszélyeztetni nem akarunk. (Élénk helyeslés jobbfelől.)

Azt mondja a képviselő ur itt nincsen — és ez volt harmadik kifogása — parlament, itt egy rendi ház van, mert ez a néppel összeköttetésben nincs. (Ugy van! Ugy van! a szélsőbaloldalon.) Hát nem ugy van. Semmiképp sincs ugy ez. Itten mind népképviselő ül az, akit választói jogosultsággal biró nemzet ideküld a maga mandátumával, hogy hivatását teljesitse. (Élénk helyeslés és tetszés jobbfelől.)

Kossuth Lajosra hivatkozik a t. képviselő ur, (Halljuk! Halljuk!) aki 1848-ban nagy alkotásként behozta a népképviseletet és a választói jogosultságot. Hát Kossuth Lajos az általános szavazati jogot hozta be? Az általános szavazati jog mellett volt? Nem azt hozta be, hanem mást. El tudnám mondani, engedelmet kérek (Nagy zaj a bal- és szélsőbaloldalon. Elnök csönget.) annak a kerületi gyülésnek a történetét, amelyet nekem szemtanuk mondtak el, amelyben a dolog először megállapittatott. (Zaj a szélsőbaloldalon. Halljuk! Halljuk! a jobboldalon.) mert a rendi országgyülésen, nem nyilt ülésben és nyilt tanácskozásban állapittattak meg a dolgok, amint méltóztatnak tudni, hanem kerületi gyülésekben. Én tudom tanuktól, hogy kerületi gyüléseken az első eszme, Kossuth Lajos eszméje, a féltelek volt. Mikor aztán a konzervativ oldalról ad absurdum akarták vinni a cenzust és proponálták a negyed-telket, Kossuth Lajos azt elfogadta és helyesen tette nem is tehetett egyebet, mert az volt a juste milieu. És Kossuth Lajos — arról meg vagyok győződve — amint nem tette akkor nem ment volna el később sem azon mértékig, amint a képviselő urak ma akarnak. (Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Az fél század előtt volt! Azóta haladt a világ! Elnök csenget.)

Visontai Soma: A világ nem hátramegy, hanem előre! (Ugy van! Ugy van! a szélsőbalon.) A liberalizmus nem abban áll, hogy hátramenjünk!

Széll Kálmán miniszterelnök: Visontai képviselő ur talán nem értette meg, pedig elég hangosan beszéltem. Én sem akarok visszamenni, de fejleszteni akarok s akkor ne szóljon nekem közbe. (Derültség és tetszés jobbfelől.)

Holló Lajos: Skandalum erről beszélni!

Széll Kálmán miniszterelnök: Én Holló képviselő urral párbeszédet is folytatok szivesen és folytatok vitát is itt a Házban. De kettőt egyszerre, bocsánatot kérek, nem folytatok. (Élénk tetszés a jobboldalon.)

Holló Lajos: Ingerli? (Zaj.)

(Az osztályuralom.)

Széll Kálmán miniszterelnök: Engem nem ingerel, csak a Házat fárasztja és untatja. (Zaj.)

Azt mondja a t. képviselő ur — ez volt a negyedik tétel — hogy lehetetlen tagadni az osztályuralom fennállását, hisz a miniszterelnök fenntartja mindazon rendeleteket, amelyeket elődei kibocsátottak a gyülekezési jogról, az egyesülési jogról. Hát a t. képviselő ur egyet a kritikájánál elfelejt, azt, hogy amikor ez a kérdés Visontai Soma képviselő ur által felvettetett és ebben a Házban vita alá került, én voltam az, aki állitottam, hogy ezt a kérdést törvényhozásilag rendezni kell, törvényileg rendezni akarom és fogom. Hát én azon rendeletekben nem találom az összes politikai és államférfiui bölcseségnek foglalatát, ámbár az adott viszonyok között megfeleltek céljuknak; de igenis fejleszteni akarván ezt az ügyet, fejleszteni abban az értelembe, hogy egyfelől az állami érdekek és az állam felügyeleti joga és kötelessége meg legyenek óva, másfelől a szabad egyesülésnek is gát ne vettessék, mondom, törvényileg akarom ezt szabályozni s a t. képviselő ur akkor majd hozzá fog szólhatni. (Élénk helyeslés a jobboldalon.)

Azt mondja a t. képviselő ur, hogy a sajtószabadságot miként gyakorolják? Engedelmet kérek, ha a képviselő ur osztályuralmat lát abban, hogy én a sajtószabadságot hogyan gyakorolom, akkor objektivitásának teljes hézagosságát mutatja be, ugy, hogy azok a csillogó frázisok, azok a szellemdus fejtegetések nagyon átlátszók és mögöttük ott van a nagy szubjektivizmus. Hát hiszen engem elszórva — bár rendesen nem alterálnak — s a kormány többi tagjait is a budapesti és a vidéki lapok oly érzékenyen sebeztek becsületünkben, egyéni és magán-tisztességünkben, hogy sokszor megszólalt bennem a sértett önérzet, nem kellene-e sajtó-perhez fordulni. És egyetlenegy eset kivételével, amelyben ezt a közérdek kivánta, még a magam személyét sem védelmeztem sajtóperben. S akkor a sajtószabadság korlátozásáról beszélni, engedelmet kérek, valóságos anachronizmus (Ugy van! a jobboldalon. Ellentmondás a szélső baloldalon.)

Vázsonyi Vilmos: Nem erről van szó! Az éjféli ügyészekről van szó!

Széll Kálmán miniszterelnök: A trónbeszéd — azt mondja tovább a t. képviselő ur — le akarja rombolni az önkormányzatot. Abban erről egyetlenegy szó sincsen. Abban a trónbeszédben az van, hogy a közigazgatással az állami akarat hatályának érvényesitésére kell törekedni és mellette az önkormányzatot megtartani. Majd akkor jöjjön a t. képviselő ur velem vitatkozni, ha én az önkormányzatot, az igazit, az önkormányzat lényegét — mert az nem áll a tisztviselők választásának kérdéséből — romba akarom dönteni; akkor beszéljen velem arról, hogy én osztályuralmat akarok, nem pedig most, amikor arra semmi alapja sincs. (Élénk helyeslés jobbfelől.)

Azt mondja a képviselő ur, hogy a hitbizományokat nem szüntetjük meg. Nem vártam hogy nekem és ennek a kormánynak bármit is szemünkre lehessen vetni ezen a téren, mert mi voltunk azok, akik kijelentettük, hogy sik földön pedig majorátust többé nem engedünk állitani, hanem csak erdőségeknél, ahol igenis nagy gazdasági érdekek füződnek hozzá. (Élénk helyeslés a jobboldalon.) Ezért nem tekinthetem azt, amit a t. képviselő ur erről mondott, egyébnek, mint frázisnak.

(Szociális politika.)

Beszélt a t. képviselő ur a szeszkontingensről, a kartellekről. Ezek gazdasági kérdések, mindegyik a maga érdeme, a maga értéke szerint birálandó el. (Ugy van! jobbfelől.) Én egy cseppet sem leszek a monopolizmusnak, a fogyasztóközönség és a munkás elnyomását maga után vonó politikának a szószólója. De a mi például a szeszkontingens kérdését illeti, ha szeszadórendszerünk a kontingentálás alapjára nem tért volna át egyszerüen bezárták volna Magyarország összes szeszfőzőit, még pedig nemcsak a birtokosoknak, hanem a munkásoknak is igen nagy kárára. (Igaz! Ugy van! jobbfelől.)

Azt mondja a t. képviselő ur, hogy a szociális politikára nézve ez a kormány nem igér semmit, mert pusztán a balesetek elleni biztositásról szól. Bocsánatot kérek, méltóztassék pontosabban elolvasni a trónbeszédet! Abban azt fogja találni, hogy a szociális politika és reformok folytatásaképpen többek között a balesetbiztositás kérdésének megoldására is szándékozunk javaslatot előterjeszteni és én már a multkor hivatkoztam arra, hogy igazságtalan dolog ezt a kormányt azzal támadni és azzal gyanusitani, hogy a szociális politikának a minden érdeket szemmel tartó és az adott viszonyokba helyesen beleilleszkedő józan követelményei elől elzárkózik. Nem volt egyhamar olyan országgyülési szaka ennek a képviselőháznak, amelyben a szociálpolitika terén annyi reform alakittatott volna meg (Igaz; Ugy van! jobbfelől), még pedig nemcsak Darányi Ignác miniszter ur tárcájában, de a magam tárcája körében is, kezdve a gyermeknevelésen, az elhagyott gyermekekről való gondoskodáson, a többi szociálpolitikai reformon keresztül. (Élénk helyeslés jobbfelől.)

Ami pedig azt a nagyon kontrovertált gazdasági szociálpolitikai reformot illeti, az t. képviselő ur nem igazságos. A t. képviselő ur elfelejti, hogy az a reform minden izében — és a Ház tanuságot tehet mellettem, mert hiszen a Háznak általános helyeslésével találkozott (Igaz! Ugy van! jobbfelől.) — a *munkásokról való gondoskodást* tüzte ki a maga céljául. (Igaz! Ugy van! jobbfelől.) És a gazdasági munkások, akiknek a viszonyait a t. képviselő ur talán nem ismeri olyan közelről s innen a tévedése, ezzel teljesen meg vannak elégedve. (Ugy van! jobbfelől.) Ezek a szociálpolitikai reformok nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy Magyarországon az a nagyon veszedelmes agrármunkásmozgalom megszünt. (Ugy van! jobbfelől.)

Igy vagyunk tehát azzal, amit a t. képviselő ur az osztályuralomra vonatkozólag felhozott.

(Az igazi szabadelvüség.)

Ami most már a másikat illeti, hogy én nem vagyok szabadelvü, hogy ez a kormány és ez a párt, amely engem támogat, nem az, ezt tartom, a legsulyosabb, mert igen tetszetős, nagyon ügyes fejtegetések mezébe elrejtett, de engemet mélyen érintő támadásnak. Mert annak vallom magamat. Azt hiszem — és hivatkozom minden elfogulatlan emberre, — hogy a mióta itt vagyok, nem tettem semmit, ami ezen érzésem és vallomásom ellenére volna. (Ugy van! Ugy van! Élénk helyeslés a jobboldalon.) Én igenis szabadelvünek vallom magamat (Élénk helyeslés a jobboldalon) és az én tudtommal, hozzájárulásommal, elnézésemmel, az én közbejöttömmel az igazi valódi szabadelvüségnek semmiféle feltétele, semmiféle motivuma, célzata csorbát nem szenvedett és nem fog szenvedni. (Élénk helyeslés a jobboldalon.) De nem ezzel akarok válaszolni, hanem válaszolok azzal, hogy bemegyek azokba a fejtegetésekbe, megpiszkálom kissé azokat, megnézem, mi van azoknak aljában. Hogy ezt kissé bővebben tehessem, meg fogja nekem engedni a t. Ház, hogy a t. képviselő ur fejtegetéseinek azon részével, amelyben a rendszerváltozásról igen tetszetős szójátékban adta elő felfogását, most ne foglalkozzam. Elmondtam, hogy mit értek rendszerváltozás alatt, elmondtam, hogy ebben az értelemben van rendszerváltozás, más értelemben pedig nincs (Ugy van! Ugy van! Élénk helyeslés a jobboldalon.) Elmondtam, hogy én elveimben, sem a közjogiakban, sem a szabadelvüekben semmiféle változást nem engedtem, nem adminitáltam, hanem behoztam ide (Élénk helyeslés a jobboldalon.) a magam multját, a magam nézeteit, a magam intencióit, a magam szellemét és ebben a szellemben kormányzok: ez a rendszerem. (Ugy van! Ugy van! Élénk helyeslés a jobboldalon.) Hanem ezzel tovább nem foglalkozom. A t. képviselő ur azonban tovább megy és bemutat engem egy oldalról, amelyben szerinte jobb vagyok. A többiben azután nem vagyok jobb a Deákné vászgnánál.

Jobb vagyok abban, hogy a tiszta választásokat akartam s meg is csináltam, amennyire tőlem tellett, — s ezt öntudatosan mondom — őrködtem felette, és behoztam a kuriai biráskodásról szóló törvényt. Hát én ezzel a két eredménynyel is egyelőre meg vagyok elégedve. (Helyeslés a jobboldalon.) Ha nekem sikerült ebben az országban a választásoknál divó eljárást, szellemet és mindazt, amit utolsó esztendők, de söt 30 esztendőre visszamenőleg választásaink felszinre dobtak, redukálni, (Zaj. Ellenmondás a baloldalon. Felkiáltások: Nem mindenütt! ...) Akár hiszi a képviselő ur, akár nem, én hiszem, hogy sikerült, mert a tények mutatják. (Zaj a baloldalon.) Ha ez sikerült, akkor azt hiszem az országnak és az ország közszellemének minden tekintetben nagy szolgálatot tettem. (Élénk helyeslés a jobboldalon.) De

hiszen ezt a képviselő ur is elismerte, ezzel nincs mit foglalkoznom.

A képviselő ur azonban azt mondja, hogy roszszabb vagyok először is azért, mert a *népkirály* fogalma helyett behoztam az isten kegyelméből való király fogalmát. Engedelmet kérek, sem az egyiket nem hoztam be, sem a másikat nem bántottam. Én ismerem itt az alkotmányos királyságot, aminőről régi törvényeink szólanak s amint ujabb törvényeink azt ismerik és megerősitik, hogy tudniillik nekünk van koronás, alkotmányos királyunk, aki Magyarországnak törvényes királya azon a napon, amelyen megkoronázzák és amikor az inauguráló diplomában Magyarország összes törvényeinek és jogainak megvédésére megesküszik. (Ugy van! Ugy van! Élénk helyeslés a jobboldalon.) Ez a korona integráns része a törvényhozásnak. Ezt ismerem én, — és nem isteni királyságot és nem népkirályságot — ismerem a királyságot ilyen értelemben, a magyar közjog értelmében annak összes jogaival. Hát mivel sértettem ezt meg?

(Felekezeti villongások.)

A t. képviselő ur tovább menve, azt mondja, hogy azóta, a mióta itt ülök, terjed *a felekezetiség, a felekezeti gyülölség* és mindazok a bajok, amik ezzel együtt járnak. Bocsánatot kérek, én szivem mélyéből sajnálom (Halljuk!) és közéletem legszomorubb tapasztalásai közé sorozhatom azt, hogy a felekezeti szellem ez országban igen sok helyütt és igen sok embernél előtérbe lép. De mentnek érzem magamat és a kormányt (Ugy van jobbfelől.) s a kormány minden intézkedését, annak egész irányitását és vezetését attól, hogy ezt a felekezeti szellemet a legtávolabbi mértékben is ápolta, támogatta, vagy provokálta volna. (Ugy van! Ugy van! a jobboldalon és a középen.) Ez a szomoru jelenség és tünet a kormány ellenére, a kormány állásfoglalása ellenére jelentkezett. Hullámverése ez bizonyos akcióknak, amelyekkel most bővebben foglalkozni nem akarok. — beszédem folyamán talán majd még rátérek, mert azzal is kell foglalkoznom — hullámverése különösen azon politikai párt akciójának, mely itt velem szemben ül és amely velem csatázik; (Igaz! Ugy van! jobbfelől.) amelynek céljaiban — nem is tagadják, hát legyen az ő hitük és meggyőződésük szerint — a felekezeti karakter és a felekezeti célok kétségtelenül benn vannak. (Ugy van! Ugy van! jobbfelől.) Igy azután természetes az is, hogy azzal együtt járnak ezek az áldatlan, ezek az országnak mondhatni, minden viszonyára nézve szomoru tünetek és következések. (Ugy van! Ugy van! jobbfelől.) De én leszek az, aki szivesen megragadok minden eszközt arra, hogy ennek a méregnek az ország testéből gyökerestől való kiirtására vállalkozzam. (Élénk helyeslés a jobboldalon. Mozgás és zaj a néppárton.)

(Az eklekticizmus.)

Azt mondja a t. képviselő ur, hogy én bevittem ebbe a pártba *mágnásokat, a konzervativeket, a klerikálisokat,* — nem; ezt talán nem mondta — a *merkantilistákat,* az *agráriusokat,* (Mozgás és zaj a bal- és szélsőbaloldalon. Elnök csenget. Halljuk! Halljuk! jobbfelől.) demokrata jelző nélküli szabadelvüeket, szóval bevittem mindenkit és erről mondta, hogy ez olyan, mint a régieknél az eklektikus filozófia. Először is én azon kezdem, hogy én sem agrárt, sem merkantilistát, sem pedig, amint ő mondja, bizonyos reakciónárius velleitásokkal birót az én tudtommal és hozzájárulásommal programmom keretébe be nem fogadtam; (Ugy van! Ugy van! jobb- és balfelől.) majd megmondom, hogy kiket fogadtam be. Azt mondja a t. képviselő ur, hogy ez eklektikus filozófia. Lehet igy nevezni, én másképp nevezem. Én azt, hogy ebben a szabadelvüpártban az országnak a gazdasági kérdések tekintetében bizonyos nüanszot kifejező és egymástól talán különböző elemeit összefoglalta, nem igy nevezem, hanem másképp. (Halljuk! Halljuk!) Én azt tartom, hogy minden célnak elérésére azokat az eszközöket kell alkalmazni, amelyek annak a célnak az elérését leginkább előmozditják. (Zaj és mozgás a szélsőbaloldalon.) Kérem, nem tudják még, hogy mit akarok mondani, miről van itt szó? Arról, hogy ennek az országnak nagyon bonyolult, beléletére nézve szétdult, gyülölködő, gazdaságilag és más tekintetben is mostoha helyzetben levő összes társadalmi rétegeit a közös mentésnek, segitésnek, az ország állapotai megjavitásának nagy munkájára hivtam fel. (Élénk helyeslés jobbfelől.) Azt tartottam, hogy, amikor ily nehéz helyzettel küzködik egy ország, amikor ilyen nagy cél lebeg egy politikus előtt, akkor elveinek minden sérelme és feladása nélkül azt a módszert kell követni, amelyet én a syntheticus módszernek nevezek, szemben az analitikus módszerrel és akkor a helyes uton jár az én módszerem, amely syntheticus és nem eklektikus. Mert én azt tartom, hogy az erőknek egyesitése és az erők összegyüjtése az országban élő és mozgó, minden gazdasági erőnek ezen nagy célra való összeterelése, összefoglalása, amenynyiben elvek rovására nem megy, ez az, ami ezeken a mi közös és nagy bajainkon egyedül segithet. (Élénk helyeslés és tetszés a jobboldalon.) És csak ily nagy cél képes a társadalmat lassanként tömöriteni, egyesiteni, közös munkára és akcióra alkalmassá tenni. Már most, ha ezen munka közben megtörténik az összeforradás, akkor az eredmény én mellettem szól, és ha az összeforradás folyamata egyes disparátus elemeket annak idején kilökne is magából, akkor sincsen nagy baj, mert megvan az a nagy tömegerő, az erőknek az a nagy koncentrálása, amely mindenkit arra képesit, hogy legjobb tehetsége és ereje szerint a közös célra munkáljon. (Tetszés jobbfelől.)

Én azt hiszem, hogy ez *nem eklektikus filozófia* hanem az adott viszonyok között az a politika, a melyre ennek az országnak szüksége van és veszély nélkül merem azt kezelni azért, mert egyről biztos vagyok: hogy addig, amig én itt ülök, azon az alapelven, azon az elvi alapon, amelyen állok és amelyen idejöttem, sérelem nem fog történni, sem jobbra, sem balra, sem senki által, mert amint én nem fogok arról letérni, ugy nem fogom engedni, hogy erről engem bárki letoljon, vagy annak a szabadelvüpártnak a kebelében arról valaki letérjen. (Helyeslés a jobboldalon).

(Noé bárkája.)

A t. képviselő urnak a *Noé bárkája* jut eszébe. (Halljuk! Halljuk!) Én vitatom és állitom, hogy az én hátam megett nem a Noé bárkája hajózik és én nem abban hajózom. Állitom és be merem bizonyitani a képviselő urral szemben, hogy ennek a szabadelvüpártnak mindan tagja, mielőtt ebbe a pártba belépett s amikor belépett és benne maradt, a régiek és az ujak egyetlenegy dologra egyesültek: annak a programmnak keresztülvitelére, amelyet én felállitottam. (Élénk helyeslés. Ugy van! Ugy van! jobbfelől.) És ne gondoljon engem a képviselő ur olyan naivnak, hogy meg ne győződtem volna arról, — mert ha nem is avatkoztam be a választásokba, de mégis kellett velük foglalkoznom, — vezetnem kellett a választásokat és vezettem is — hogy ne néztem volna meg mindenkit, mielőtt ide bejött és komoly tudomást ne szereztem volna arról, vajjon (Igaz! jobbfelől.) azon programm alapján áll-e, amelyen én állok, bele van-e abba illeszkedve és forradva és csak akkor fogadtam el a szabadelvüpártnak, miután erről meggyőződtem. Hát ez igy van. És ha a t. képviselő ur közelebbről ismerné a viszonyokat, ő is belátná, hogy ez ugy van. Hát ez nem Neé bárkája. De ám nevezzék annak a t. képviselő urak, akik ezt releválják odaát s akiknek tetszik ez a hasonlat. Egy előnye megvolt annak a Noé-bárkának; megvolt az az előnye, hogy megmentette az emberiséget a továbbterjedésre és fejlődésre. (Zajos helyeslés és tetszés. Ugy van! Ugy van! jobb- és balfelől.) Ez az előnye megvolt. Ne méltóztassék tehát devalválni értékében és nevetség tárgyává tenni azt, ha nekem sikerült egyesitenem mindazokat, akik ezen országnak sulyos viszonyaiból való kihozatalára a szükséges munkában velem, az én programmom alapján akarnak közremüködni. Ez nem a Noé bárkája, hanem egy tiszteletreméltó nagy párt, amely elvek alapján áll és ezen elvek alapján küzd az ország előbbreviteléért, semmi egyébért. (Élénk helyeslés. Ugy van! Ugy van! jobb- és balfelől.)

Azt mondja továbbá a t. képviselő ur, hogy sok az én tollam. A fülemilének pedig, amelynek szava olyan zengzetes, tolla nem olyan sokiatta és nem olyan sok szinben csillogó. Higyje meg a képviselő ur, én semmiféle szinekben csillogni nem akarok. Sem egyfelében, sem több-élében. Teljesitem kötelességemet azon mez alatt, amelyet felvettem öntudatosan és amelyet nem vesz le rólam senki, sem incselkedésekkel sem háborgó támadásokkal, sem semmiféle cselvetéssel és oldalgással; ez az én szabadelvü programmom és politikám, (Zajos helyeslés jobbfelől.), e mez alatt küzdök és ez alatt fogok küzdeni mindig és addig fogok itt maradni, mig eredménynyel küzdhetek és teljesithetem kötelességemet. (Élénk helyeslés és éljenzés jobbfelől.)

Ezek után bucsut veszek a t. képviselő urtól de egy megjegyzéssel kisérem ezt a bucsut a magam részéről és ez az, hogy a szabadelvüségnek, az igazi szabadelvüségnek, az okos szabadelvüségnek, mely az ország érdekét és minden viszonyát latba veti, nem ad fel elvet, célt és semmit, ami lényegében fekszik: ennek a szabadelvüségnek nincsen nagyobb veszedelme, mint a radikálizmus. Ennek nem vagyok és nem is leszek hive. (Helyeslés jobbfelől.) A t. képviselő ur a radikálizmusból indul ki, amely igazán sok szinben pompázik. De bármily sok szinben pompázik, az ő katedrális és teorétikus elveinek átvitelével az életbe soha és sehol sem tudott államot konszolidálni, nagyobbat és jobb viszonyok közt levőt sem, mint a mienk, a mi országunkra nézve pedig, ahol a nemzet minden erejére és minden embernek vállvetett munkájára szükség van, ez a radikálizmus kész veszedelem volna. (Ugy van! Ugy van! Élénk helyeslés jobbfelől.)

(Polémia.)

Most Csávolszky beszédére reflektálva, a miniszterelnök igy folytatta: Ami Koerber miniszterelnök urnak az országgyülésen tett nyilatkozatát illeti, gondolom, nem felel meg egészen a parlamenti szokásoknak, hogy én itt a magyar parlamentben interpretáljam vagy magyarázzam vagy feleljek olyanra, amit az osztrák miniszterelnök a másik parlamentben mondott. Ő bizonyosan felel azért, amit mondott, hogy állást foglaljak vele szemben, ha akárminek, ami itt részemről mondatik vele szemben, vagy az ő részéről mondatik velem szemben, valami aktuális akció alakja lenne, akkor esbetik szó arról. Amig azonban igy csak beszédből vagy kimagyarázások utján lehet valami rossz értelmet tulajdonitani az ő nyilatkozatainak, addig nincs okom vele foglalkozni. (Helyeslés jobbfelől.) Egyébiránt tessék elhinni, én Koerber miniszterelnök urat ismerem, ő a maga lojális természetével és azzal a belátással, amelylyel bir és a most már évek óta köztünk fennálló érintkezésnél fogva nem mondhatott egyebet, ha arról beszélt, hogy lojálisan kell a szerződéseket teljesiteni, alkalmazni és a hézagokat nem szabad kihasználni, mint azt hogy minden szerződéses viszonynak az kölcsönös természete és kölcsönös kelléke. igy kell tenni nekik. igy kell tenni nekünk és mindenkinek, aki szerződést köt. (Helyeslés jobbfelől.)

Pichler Győző: Egy szót sem mondott ilyent hanem egyenesen megtámadott bennünket! (Zaj a szélsőbaloldalon.)

Széll Kálmán miniszterelnök: Hát hiszen azt mondtam, hogy csak igy mondhatta és nem másként. Ami azt illeti, hogy van-e rendszerváltozás, arra megjegyzi, hogy minden kormány azon az alapon tartotta fenn kormányzatát, amely alapon mint a többség kifolyása megalakult, amely alapon az ország többsége neki igazat adott és hogyha 34 éven keresztül az ország többsége az 1867-es kiegyezés alapján álló kormányoknak adott igazat, ez a többség hitvallása mellett szól. (Igaz! Ugy van! a jobboldalon.)

Azt mondja Komjáthy, nincs ennek az országnak külügye, azt nem vezetik itt, nem ellenőrzi senki, nincs sem hadserege, sem önállósága, sem semmi államisága. Ennek az országnak igenis van az 1867: XII. törvényczikk szellemében és értelmében külügye. Van külügye, amely, mert együttesen érdekel bennünket, mint a közös védelem eszköze, közös a birodalmi tanácsban képviselt királyságok és országokéval, mert az együttes védelemből folyik. Ennek megvan a maga organuma: a közös külügyminiszter. Ő felelős a magyar delegációnak, a magyar országgyülés kiküldöttjeinek és egyetértőleg jár el a magyar miniszterelnökkel. Nem lehet tehát azt mondani, hogy ez az ország lemondott egy jogról, hogy nincs külügye, hanem megosztotta e jog gyakorlatát a többi országokkal alkotmányos kezelésében és ellenőrzésében és saját szerve által ellenőrzi hatályosan minden tekintetben.

Elhiszi-e a képviselő urnak valaki, ha azt mondja, hogy ennek az országnak ma kisebb az önállósága és államisága, mint 1848. előtt volt? Hát a Metternich-féle külügygyel Magyarország jobban volt képviselve, mint ma? (Élénk helyeslés és tetszés a jobboldalon. Mozgás a szélsőbaloldalon.) Jőjjön a a képviselő ur abba az átkozott delegációba, — amint önök mondják — választassa meg magát, győződjék meg ott a dolgok folyásáról. A t. képviselő ur minden nap interpellálhat engem, interpellált is nem egyszer s én kötelességemnek tartom minden külügyi kérdésre vonatkozólag a t. képviselő urnak felvilágositást adni. De sehol, semmiféle parlamentjében a világnak, sem az angolban, sem másban, a külügyeket másképp nem tárgyalják, mint igen diskréten egyes felmerült fontos kérdések alkalmából (Igaz! Ugy van! a jobboldalon.), akkor is meggondolják, mit kérdezzenek, s a kormány meggondolja, mit feleljen. Legyen nyugodt, a mi külügyeink vezetése jó kezekben van. Öntudatos világos, határozott politikát visz a mi külügyminiszterünk, az ő tiszta éleslátásával és nyugodt és öntudatos felfogásával és vezetésével.

Ismeri is, be is tartja közjogunkat, a törvény értelmében jár el a külügyi kérdésekben, a miniszterelnök egyetértésével. A multkor fejtettem ki, hogy olyan belpolitikai kérdésben pedig, ami nem közös, a többi országokkal az 1807: XII. t.-c. 8. §-a értelmében ő intézkedik, ő viszi a kérdést diplomaciai uton; de a kormány hozzájárulásával, teljes egyetértésével, azon kormányéval, amelyet illet; a Girolamo-kérdésben, amennyire bennünket illet, a magyar kormányéval, amennyiben az osztrák kormányt illette, mert azt is illette ezen kérdés, az osztrák kormány hozzájárulásával és egyetértésével is. (Igaz! Ugy van! a jobboldalon.)

Hanem a képviselő ur ezzel nem elégszik meg; a képviselő ur egy iskolának a hive, amelyet én is kedvelek. Ő rajzaiban a hollandi sötét szinekkel dolgozó iskola hive.

Csakhogy, kérem, Rembrandt sötét szinekkel festett ugyan, de nemcsak sötét és fekete szineket használt, hanem megcsinálta a maga hátterét, belevitt árnyoldalakat és fénysugarakat, belevitt nuance-okat: igy meglett a kép. A t. képviselő ur azonban akképpen kezeli a sötétfestést, hogy vesz egy sötét festéket és azzal bemázol feketére mindent és azt hiszi, hogy az a kép, hogy az rajz. Pedig az nem rajz. (Tetszés jobbfelől).

(A bécsi politika.)

Higyje meg nekem, Bécsben, ott, ahol beleszólásuk van, respektálják a mi dolgainkat, a magyar alkotmányt, a magyar közjogot és a mi törvényeinket. Ott, pedig, ahol beleszólás nincsen, örülnek, ha a maguk dolgával végezhetnek. (Élénk tetszés és derültség jobbfelől).

Azt mondja Komjáthy, hogy a nemzetiségi politikát tisztán Bécsben csinálják: az 1868-iki nemzetiségi törvény sem jött volna létre, ha azt Bécsben nem parancsolták volna. Ezt avval bizonyitja, hogy azt mondja, hogy benne volt egy reskriptumban, amelyet akkor a korona a kancellárja utján a magyar országgyüléshez intézett 1865-ben. Benne volt igen, hogy a nemzetiségi kérdést is igazságosan és méltányosan meg kell oldani. De nem volt-e benne ez minden feliratában ennek az országgyülésnek, nem volt-e benn minden határozati javaslatában az ellenzéknek, sokszor pedig erősebb szavakkal, mert igenis populárisan és szabadelvü felfogással és szellemben akarták a kérdéseket felállitani.

Majd a nemzetiségi politika kérdésére tér át a miniszterelnök és hangsulyozza, hogy az egyedül helyes politika az, amely a magyar egységes nemzeti államnak a politikája, a méltányosságnak, az igazságosságnak, a nemzetiségek megnyerésének, nem elnyomásának, hanem szivvel való ideköttésének politikája, hogy erős és nagy legyen ez a magyar haza és mineen lakosa benne jól érezze magát, ezt a politikát pedig nem diktálták Bécsben, ezt a szive meggyőződése diktálta. (Élénk tetszés és helyeslés jobbról és a köeépen.)

Hivatkozik arra, hogy a brassói iskola dolgában az ő megoldása bevált és ez a kérdés ott egyszersmindenkorra rendezve van. A nemzetiségi középiskolák felett a kormány szigoruan gyakorolja a felügyeletet s ha kell, még szigorubban fogja azokat ellenőrizni. Amit Komjáthy a vámpolitikáról mond, hogy miképpen védjük mi meg a legujabb német és európai vámpolitika tolytán ami termelésünket Kelet felé, az majd azután fog következni, de eddig nagyobb védelemre nem volt szükség, mert azzal az 1 frt 50 krnyi aranyvámmal sem tudott bejönni, mióta az őrlési adó el van törölve, őrlési forgalom meg van szüntetve, semmiféle buza Romániából.

A dohánymonopoliumra vonatkozólag megjegyzi, hogy semmiféle szabaddátétele a dohánykereskedésnek nem pótolná azt, amit a dohánymonopolium révén szerzünk, erre a jövedelemre pedig a magyar államnak feltétlenül szüksége van bármilyen rendszer mellett, az önálló magyar hadsereg mellett is, amely pedig nem kerülne kevesebbe, mint a mennyit ma adunk ki a közös hadsereg fenntartására. (Helyeslés. Ugy van! jobbról.)

Ami pedig azt illetí, hogy a bécsi járom miatt nem lehet a valutát rendezni, nos hát minden törvényes intézkedés akadálytalanul megtörtént az utolsó esztendőkben 1892. óta, és megtörtént azzal az eredménynyel, hogy ma már azt lehet mondani, automatice a valuta helyre van állítva, csak a köteles készfizetések felvétele nincs dekretálva, és ahhoz is csak egy lépést kell tenni. Mihelyt az összes államadósság utolsó maradványában is be lesz váltva és a viszonyok majd megengedik, meg fogjuk csinálni, a minthogy azért idáig is el tudtunk jönni, még pedig igen szépen.

(A haladás.)

Amikor a gazdasági fellendülés epocháiról beszélünk, akkor azt mondják, hogy mindezt nem annak köszönhetjük, hogy 1867. óta ezen az alapon állunk, hanem, hogy ez bekövetkezett volna az 1867-iki alap nélkül is, hogy bekövetkezett volna magától, tehát ez nem érdem; de mert most megakadt gazdasági életünknek a fejlődése, most azt mondják, hogy mindennek a forrása az 1867-iki kiegyezés. Pedig hogy mennyire nincsen igazuk, mikor azt hozzák fel, hogy mennyi adót vetettünk ki és hogy milyen bevételi emelkedés van a budgetünkben, amelyre szintén azt mondják, hogy ez milyen horribilis, hogy az ország a tönk szélén áll, hogy ma is ott vagyunk, ahol voltunk, szóval, hogy rosszul állunk, tegye bárki is szivére a kezét, meri-e valaki állítani azt, hogy ez az ország, habár ma mostoha viszonyok közt van, habár pang a kereset, szenved a időlbirtokos és meg van támadva gazdasági életünknek minden szerve, meri-e mondani valaki, hogy ez az ország a maga fővárosával, a maga adminisztrációnális és igazságügyi szervezetével, kulturális állapotával ma ie ott van, ahol volt 1867-ben? (Ugy van! Ugy van! Tetszés jobbról.) Meri-e ezt mondani valaki? Nem mondom én azt, hogy ez kizárólag az 1867-iki kiegyezésnek és politikának az eredménye, de ez legalább nem tette lehetetlenné, hogy habár ma egyidőre nehék viszonyok között vagyunk, mégis, hogy az ország ma egészen más képet mutat mint 1867-ben. Államiságának minden következményei tekintetében más képet mutat, kulturális tekintetben és minden gazdasági ágának fejlődését tekintve. (Igaz! Ugy van! a jobboldalon.) Tehát dacára annak, hogy az ország ereje most meg van zsibbasztva és megállt a fejlődés, meri-e valaki mondani, hogy ma ott áll, ahol állott 1867-ben.

Felhozte Komjáthy, hogy a honvédtisztek nem tudnak magyarul; találkozott két főtisztttel, akik csak németül beszéltek. Igazságtalan birálat és helytelen állitás ez, mert abból, hogy két főtiszt valamely speciális ok miatt még nem tud magyarul, a honvédséget igy megvádolni nem lehet.

(A néppárt támadása.)

Végül válaszol a miniszterelnök gróf *Zichy* János beszédére, aki a maga bizalmatlanságát arra az antagonizmusra vezeti vissza, amely közöttük van a liberalizmus kérdésében és az egyházpolitikai kérdésekben, amelyeket én átvettem és éppen ebben van a méreg. De mondja és szememre veti és szemére veti ennek a pártnak, hogy mi kiásunk régi fegyvereket és támadjuk őt, támadjuk nagy vehemenciával. Engedelmet kérek, én magamról beszélek és tanuságul hivom az egész Házat és tanuságra hivom gróf Zichy János képviselő urat is, akinek az objektivitása és a parlamentáris modora nekem mindig szimpatikus volt (Helyeslés a jobboldalon.) és aki multkori beszédével ezen szimpatiákat csak élesztette bennem és minden elfogulatlan itélőben, bármennyire nem egyeznek is elveink; a t. képviselő ur tanu lehet arra, hogy én abban a vitában hü maradtam ahhoz a szokásomhoz, hogy semmiféle illegitim vagy olyan fegyverrel, amely nem parlamentáris, vagy sért, nem támadtam. Sőt egyáltalán nem is támadtam, a támadás onnét jött (A néppártra mutat. Ugy van! Ugy van! a jobboldalon.), még pedig jött a tőlirati vita elején és jött a tőlirati vita végén és akkor érdesen feleltem. Jogosan tettem és mindig meg fogom tenni és mindenkivel szemben, aki ellenem olyan fegyvereket használ. (Élénk helyeslés a jobboldalon.) Olyan a mosdó, mint a kendő. En soha sem provokálok ilyen hangot, de belemegyek, azonban akkor sem abba a hangba és abba a modorba, — belemegyek az erős visszatámadásba, visszaverésbe, olyanba, aminőt az a támadás megérdemel és a minő azt megilleti. (Helyeslés a jobboldalon.)

Azt mondja a t. képviselő ur, hogy az ő hazaszeretete olyan, mint az enyém, — és amit erről mondott, aláirom az utolsóig és el is ismerem. En különben az ő motivumainak tisztaságát, azoknak a meggyőződéseknek in abstracto szépségét, értékességét és realitását soha sem vontam kétségbe; de engedelmet kérek, nem is hazaszeretetről van itt csak szó, hazaszeretet önökben is van, bennünk is van és ezt nem engedjük elvitatni; hanem szó van a felfogásról, a politika irányításáról és elvekről, amelyek ezen hazaszeretet által ápolva a politikust eltöltik, benne megerősitik, benne azt a politikai meggyőződés és hitvallás erejére emelik.

A t. képviselő ur azt mondja, hogy azok a sebek nem hegedtek be, azokban benne van az egyházpolitikai méreg és ezért nem ért velem egyet. Nem ugy van. Azok a sebek, ha azokat mindantalan nem piszkálnák, már rég behegedtek volna, sőt be is hegedtek. (Élénk tetszés a jobboldalon.) Higyjék meg nekem, én ismerem nemzetemet és népemet, már amelyhez én tartozom, ismerem a népet, én köztük forogtam, most kevesebbet teszem, mert nem tehetem, de azért állandó érintkezésben vagyok vele, ha csak nem izgatják fel, ha csak nem mutogatják és mondogatják neki, hogy vallása veszélyben van, az abszolute nem érzi magát az ő vallásos meggyőződésében megsértve (Élénk helyeslés a jobboldalon.), sem kisebbitve, sem mzgalázva semmiben. (Élénk tetszés és helyeslés jobbfelől.)

Sőt azt mondja, hogy amit neki megjósoltak, az nem következett be, mert azért, hogy az anyakönyvvezetőhöz is tartozik menni és csak azt ismeri el az állam érvényesnek, ő a paphoz is megy, mert hisz az állam vallási érzelmeit nem bántja. Arrót van tehát csak szó, hogy nem kell e sebeket izgatásokkal folytonosan tapogatni, hol lágyabban, hol érdesebben, erősebben, hol szurkálni, hol piszkálni, mert akkor jön ám a geny, az elmérgesedés és elmarad a begyógyulás. (Élénk helyeslés a jobb- és szélsőbaloldalon.)

Azt mondja a t. képviselő ur, hogy amit ő akar, az nem rombolás, hanem épités, mert ő nem reakcionárius, ő nem akar reakciót. Hát én szavánál veszem a t. barátomat s azt mondom, ne is legyen reakcionárius, óvom is tőle és ha nem reakcionárius, maradjon meg emellett. De mondom azt is, hogy amig ezt a politikát követi, nem birja ezt az elhatározását keresztülvinni és nem tud megállani, mert tolni fogja ez a politika a reakció felé. (Ugy van! jobbfelől.) A t. képviselő ur maga adta nekem erre beszédében a legerősebb bizonyitékot; nem én hozom fel, én csak kiveszem beszédéből. Azt mondja ugyanis, hogy bebizonyitsa, hogy ő nem reakcionárius: mit akarok én és a néppárt? Semmi egyebet, mint ami nem baja ennek az országnak, mert semmiképp sem lesz baja az országnak a felekezetnélküliség megszünése. Azt hiszem, a képviselő ur itt megáll. Ami a *felekezetnélküliséget* illeti, csak rektifikálok, mikor azt mondom: **igaz, hogy itt-ott különös agitációk folytán a protestáns egyházak vesztettek, de itt nagy elvről van szó, a lelkiismereti szabadságról in abstracto.** (Élénk helyeslés a jobboldalról.) De a képviselő ur itt nem állott meg, hanem tovább menve azt mondja: mi baj lesz, ha az anyakönyvvezetésről szóló törvényt akképpen reformájuk, hogy azt az egyházaknak visszaadjuk? Hát itt, képviselő ur, már egy lépéssel tovább csuszott és ***reformálni akarja az anyakönyvvezetésről szóló törvényt.*** Hogyan? Azt hittem ugy, hogy valahogy könnyebbé, olcsóbbá és egyszerübbé tegye a kezelést, az egész eljárást, de nem visszaadni azt a vallásnak. Bocsánatot kérek, hát ez nem rombolás? hisz ez nem reformálása a törvénynek, hanem megszüntetése az intézménynek, mert azért vette ki az állam — nem is vette ki, mert hiszen neki dukál — az anyakönyvvezetést az egyházak kezéből a családjog szempontjából, hogy legyen hozzászólása ahhoz: mi képezi a családot? Az állam tehát magának vindikálta, rekuperálta ezt, megcsinálta ezt és most adja ki a kezéből, adja vissza! Nem reform volna ez, hanem az egésznek egy tollvonással való megszüntetése. (Ugy van! jobbfelől.) Mi baj van abban, mondja továbbá a képviselő ur, hogy pl. kimondjuk a házassági jogban, — az odébbsiklásban itt már harmadik törvényre került a sor — hogy az állam nem kivánja a házasság érvényéhez, hogy az előtte kőttessék meg? Ha ezt a törvényt ekkép reformálnók, kérdem, mi maradna meg belőle, hiszen akkor a polgári házasság az egész vonalon, egész lényegéből ki van vetkőztetve, akkor azt egyszerüen meg kell szüntetni. (Ugy van! Ugy van! Elénk helyeslés a jobboldalon.) Igy jár praktice az, amit a képviselő ur akképpen jelez, hogy ezek régi képek, ezek csak kisértetek, és pedig de strigis, quae non sunt, nulla fiat mentio. En erre azt mondom: principiis obsta. En jobb szeretem, ha azok a strigák, baglyok odujkban megmaradnak, (Elénk helyeslés a jobboldalon.) én nem akarom őket elővenni, egzisztálnak-e, nem-e; életképesek-e, nem-e és ártalmasak-e, vagy nem. Jobb szeretem, ha ott maradnak és nem akarom, hogy eljőjjenek (Helyeslés jobbfelől.) és visszafeté tereljék dolgainkat a maguk természetes, a maguk szükségszerü és a maguk inevitabilis és fatális következményeitől.

(A liberalizmus.)

Sajátságos, hogy a t. képviselő ur azt mondja, hogy hiszen annak, amit én a főrendiházban a liberalizmusról mondottam — s amit ő kegyes volt gyönyörü definiciónak elnevezni — a lényege az lévén, hogy a liberalizmusnak egyik alkateleme a szabad szellem és a szabad mozgás és az, hogy meg legyen adva az embernek, ami az emberé, a jognak, ami a jogé; az egyenlőségnek, ami az egyenlőségé; az Istennek, ami az Istené; az államnak, ami az államé és a vallásnak, ami a vallásé; ennélfogva ez maga megengedi, ugymond, azt az akciót, amelyet ott folytatnak. Bocsánatot kérek, ez a kérdésnek egy sajátságos deplaszirozása.

Ő a szabadelvüségről akar magának jogot formálni arra, hogy ezt az akciót folytassa. Est distinquendum. En megengedem a magam szabadelvü felfogásával, hogy a képviselő ur ezt vallja; megengedem és koncedálom ezt, de már engedelmet kérek, azt nem engedhetem, hogy a szabadelvüség vivmányait, alkotásait, a lelkiismereti szabadságot és az egyháznak és az államnak a házassági és családi ügyekben való elválasztását a szabadelvüségnek örve, ürügye és jogcime alatt leromboljék. Ezt már deplaszirozottnak tartom és odáig a szabadelvüségben nem megyek. (Élénk helyeslés jobbfelől.) Azt mondja a képviselő ur: „Mit beszélnek az urak arról, hogy a vallást, az állam egyik alapját nem akarják bántani?“ Az állam — ugymond — és ez a különböztetés nagyon érdekes, — felekezetnélküli. (Halljuk! Halljuk!) Tehát ha felekezetnélküli, akkor hogy védheti a vallást? Hiszen ez már magában véve képtelenség. Hát nem képtelenség ez, hanem a kérdést kell helyesen feltenni.

A felekezet nélküli állam védheti a vallásokat, de nem védhet csak egyet, hanem védenie kell valamennyi vallást. (Ugy van! Ugy van! jobbfelől.) Es ebben van a szabadelvü államnak és a szabadelvü politikának kritériuma. (Ugy van! Ugy van! jobbfelől.) hogy nem szoritkozik egyoldalu védelemmel és oltalommal egy vallás megvédésére, hanem kiterjeszti a maga óvó szárnyait és védelmét minden vallásra egyaránt. (Elénk helyeslés jobbfelől.) Kiterjeszti a vallásegyenlőség és a szabadság nevében. (Elénk helyeslés a jobb- és a szélsőbaloldalon. Mozgás balfelől.) Azt kérdezi a képviselő ur: „Hát mi mindannyian rekcionáriusok voltunk az előtt, amikor még nem volt egyházpolitika, és most azok, akik a statusquo antet akarják helyreállitani, szintén reakcionáriusok?“ Nem igy állitandó fel a kérdés, t. képviselő ur. Hiszen addig, amig valamely reformot, amelyet kiván a szabadelvü politika, amelyet kivánnak és megengednek az ország viszonyai és az ország jól felfogott érdeke, jól meg nem csinálnak, — de azért nem csinálnak hátralépést sem — ez azért még nem reakcionárius dolog ám! De ha valaki azt, ami előbb nem volt, ami megalkottatott a szabadelvü politika eredménye, vivmánya és céljaként az államnak érdekében, a vallást éppen nem érintve és bántva; ha valaki ezen vivmányokat visszacsinálni akarja: ebben van a reakció. (Mozgás balfelől.) Ebben igenis az van és nem arról van szó, hogy nem voltunk reakcionáriusok akkor, amikor még az a vivmány nem volt meg, hanem abban, hogy most, amidőn megvan, lerontani, sutba dobni és minden következményével együtt az egész atmoszférát ezen mozgalommal eltölteni akarjuk. Ez az, amit a t. képviselő ur nem vall magáénak, de öntudatlanul és tolatva mégis belemegy; ez az, amit mi itt reakciónak neveztünk és amit onnan vivmánynak neveztek. (Ugy van! Ugy van! a jobboldalon.) A t. képviselő ur, amint még egyszer emlitettem, másodszor is szives volt egy alluziót tenni beszédében arra a definicióra, amelyivel én a liberalizmust a főrendeknek egy ülésében ugy, mint ahogy az bennem él, ugy mint ahogy az belőlem közvetlenül kitört, mert provokálva lettem reá, mert azok, akik tanui voltak annak a jelenetnek, tudták, hogy én nem akarok erről beszélni, de Schlauch kardinálisnak egy kétkedő felhivása folytán belementem a definicióba ugy, amint éreztem, spontán, egész erejével az én érzelmeimnek és meggyőződésemnek. Azt mondja a t. képviselő ur, hogy ez csak illata a virágnak, dala a madárnak, hogy ez csak frázis, ha kölcsönösen tiszteletben nem tartjuk. En tiszteletben tartom mindenki meggyőződését, mindenütt, minden téren, amig a legitimus és törvényes határok közt mozog. De higyje el nekem a t. képviselőtársam, hogy nem frázis, amiket ott mondtam, amint nem frázis és nem poézis, hanem csak poétikus a madárnak a dala és a virágnak az illata, ami nélkül a természet nem lehet el és ami nélkül a természet nem szép. Hanem, hogy a madár daloljon és virág illatozzék: ahhoz kettő kell, nap és levegő! Es ahol nap és levegő nincsen, ott sem a virág nem illatozik, sem a madár nem dalol. Es akkor az poétikus marad, de nem lesz valóság. (Helyeslés a jobboldalon.) Igy van ez a közéletben és a közélet minden viszonyában. Az ország politikájában és az ország közviszonyaiban, amelyekbe én viszek bele poézist, lelkesedést, meggyőződést ugy, ahogy az bennem él. Hát az országnak ezen közállapotai éppugy, mint a természetben a madár dala és a virág illata, napot és levegőt igényelnek (Élénk tetszés jobbfelől.) és ezt csak a liberalizmus sugározza. (Élénk tetszés, taps és éljenzés a jobboldalon.) ami nélkül közállapotaink elsatnyulnak, ami nélkül nem zeng többé a madár dala és nem illatozik a virág, hanem ami nélkül sötét lesz a láthatár, amitől óvni akarom az országot. (Elénk helyeslés, tetszés és taps a jobboldalon.)

Elnök a vitát bezárja. A Ház elfogadja általánosságban a törvényjavaslatot. A részletes tárgyalás holnapra marad.

(Interpelláció.)

Barta Ödön utal arra, hogy az országgyülés nyolc évre a mandátumok feletti biráskodást részben a Kuriára ruházta át. De egyuttal utasitotta a Kuriát arra is, hogy az erre vonatkozó itélkezéseiben a képviselőháztól átruházott jogokra hivatkozzék. Ilyképpen hibás és a nemzet közjogának elhomályositása az, hogy a Kuria ő felsége a király nevében hozza meg itéleteit. A következő interpellációt terjeszti be:

Köztudomásu, hogy a m. kir. Kuriának a képviselőválasztások érvényessége feletti biráskodás céljából alakitott két tanácsa előzetes megállapodása értelmében — „ő felsége a király nevében“ itél.

Minthogy pedig az 1899: XV. törvénycikk szelleme és rendelkezése szerint a Kuria nem a királyi felség jogán gyakorolja a biráskodást, hanem a képviselőház jogán, mely saját jogát meghatározott időre és meghatározott korlátozással a m. kir. Kuriára ideiglenesen átruházta: a Kuria azon tényével, hogy itéleteit „ő felsége a király nevében“ hozza, ellentétbe helyezkedik ugy az 1899: XV. törvénycikk, valamint az 1791: XII. és 1848: V. törvénycikk szellemével is.

Kérdem:

Szándékozik-e a t. igazságügyminiszter ur megjelelő novelláris törvényalkotás által a hiteles törvénymagyarázatot akként eszközölni, hogy az emlitett és közjogunk sarkalatos alapelveivel ellentétben álló itélkezési mód megszüntettessék.

Elnök: Az interpellációt kiadja az igazságügyminiszternek.

Az ülés délután 2 órakor végződik.

BELFÖLD.

Mandátumok a Kurián. A királyi Kuria második választási tanácsa *Vavrik* Béla tanácselnök vezetésével tartott mai ülésén gróf *Andrássy* Géza *rozsnyói* képviselő ellen benyujtott peticiók tárgyalását március 11-ére, a *Szemere* Miklós *tasnádi* képviselő ellen beadottat pedig március 13-ára tüzte ki. Mind a két kérvényt annak idején pótlás végett adták vissza a választást megtámadó feleknek.

Apponyi az aradiakhoz. Gróf Apponyi Albertet házelnökké való kinevezése alkalmából üdvözölte *Arad* városa, melyre most Apponyi a következő levélben válaszolt:

Mély hálával vettem Arad szabad királyi városa azon határozatát, melylyel ő felsége és a képviselőház részéről reám halmozott kitüntetések alkalmából rólam megemlékezni méltóztatott. E határozat indokoló részében érdememet messze tulhaladó elismerés nyilvánul a közpályán folytatott csekély működésem iránt, melyért csak fokozott hazafias tevékenység által nyilvánithatom hálámat. A rokonszenvnek ez érzelmeit pedig, melyeket a nagyérdemü közgyülés ez alapon irántam nyilvánitani kegyeskedik, mindenkor életem legbecsesebb vivmányai közé számitom.

Fogadja nagyságos királyi tanácsos, polgármester ur a határozat közléseért őszinte köszönetemet és szíveskedjék hálámat a város nagyérdemü közönsége előtt tolmácsolni. Kiváló tisztelettel maradván, Budapesten, 1901. november hó 30-án.

Nagyságodnak kész szolgája

Apponyi Albert.

Megtámadott mandátumok. A hetedik birálóbizottság *Barcsay* Kálmán elnöklésével tartott mai ülésében *Okolicsányi* László előadása mellett tárgyalás alá vette a *Putnoky* Mór és *Mihajlovics* Kornél képviselőknek az igazolási osztályok által azon az alapon kifogásolt megbizólevelét, hogy azokban a tiz ajánló nincs megnevezve. Az ajánlattevő választók nevei pótlólag beszereztetvén, a bizottság a nevezett két képviselőt végleg igazolt képviselőknek jelentette ki.

A *slomjai* választás ellen beadott panaszt a képviselőház második birálóbizottsága *Apáthy* Péter elnöklete alatt ma délben tárgyalta. A panaszosok részéről dr. *Ragályi* Lajos fővárosi ügyvéd jelent meg; a tárgyaláson jelen volt *Trubinyi* János néppárti képviselőt pedig *Tetétleni* Armin budapesti ügyvéd képviselte. Tetétleni kérte a panasz elutasitását, mert szerinte a kérvény nem felel meg a házszabályoknak, mivel a megtámadási okok bizonyitására szolgáló konkrét tények nincsenek az azt elkövető személyek, a hely és idő pontos megjelölésével előadva. Ragályi kifejtette az ellenérveit, mire a bizottság rövid tanácskozás után meghozta határozatát, melylyel Tetétleni kifogásait elutasitotta és nyomban megkezdte a panasz érdembeni tárgyalását. Dr. Ragályi erre a panasz támogatására 28 közjegyzőileg hitelesitett okiratot csatolt, mire Tetétleni ellenbizonyitékainak beszerezhetésére halasztást kérvén a bizottság a tárgyalás folytatását január 15-ikére tüzte ki.

Horvát indemnitás és provizórium. *Zágrábból* táviratozzák: A horvát-szlavon országgyülés költségvetési bizottsága tegnap elfogadta a három hónapi indemnitást és a Magyarországgal való provizórium egy évre való meghosszabbitását.

A Krestyán. Jellemző kritikát mond a néppárt hirhedt organumáról, a *Krestyán*ról egy katholikus pap a kassai *Felsővidék*ben. A *Felsővidék* legutóbbi számának magvas vezércikke ugyanis többek között a következőképp summázza a *Krestyán* működését:

Tudja-e a *Krestyán*, hogy mi az, amit ő tesz. *Megvetése a magyar nyelvnek*, merénylő szándék a nemzet legdiltettebb kincse ellen. *megtagadása a magyar nemzeti érzésnek, elárulása a hazaszeretetnek.* Elhagyása az atyai háznak a hazának, megvetése az atyai tüzhelynek, mely gondozza ápolja, jótéteményekben részesiti; idegenben való hitvány eltékozlása az atyai vagyonnak, a nemzeti nyelvnek, nemzeti érzésnek. Egy szóval: a tékozló fiu, a maga szerencsétlen megtévelyedésében. Még annál is több! Megtagadása, elárulása annak a zászlónak, mely alatt küzd: a vallásosság zászlajának. Tudja-e a „Krestyán", hogy Jézus Krisztus, mikor Jeruzsálemet nézte s annak pusztulására gondolt, könyveket hullatott felette? Tudja-e, hogy ezek a könnyek megszentelték a hazaszeretet magasztos érzését? Tudja-e, hogy a „szivnek két kamrája van, egyikben az Isten — másikban a haza szeretete lakik, de ennek a szivnek egy a dobbanása?" aki hazáját nem szereti, nem szeretheti istenét sem! Feleljen hát arra, szereti-e hazáját az, ki ennek a hazának nemzeti nyelvét nem szereti?

Megvetette a kereszténység magasztos tanitását a tékozló fiu a maga szerencsétlen megtévelyedésében. Miért hagyta itt az atyai házat? Miért tért el a maga magasztos hivatásától? Mert magasztos hivatása volna a haza tőtajku polgárait arra tanitani, hogy — mert másképpen nem tudják — tót ajakkal, de magyar szivvel szeressék e hazát, s ha ajkaikkal nem beszélik is, de szivükkel szeressék ennek a hazának nemzeti nyelvét. És mást tesz. Fölhasználja a tudatlanoknak a tudatlanságát, hogy megtéveszesse őket, hogy vakon fussanak a csalta délibáb után, mely örvénybe, a *hazafiatlanság örvényébe* vezeti őket.

A vármegyék pénzkezelése.

Budapest, december 4.

A *képviselőház pénzügyi bizottsága Falk* Miksa elnöklésével ma ülést tartott, melyen a kormány részéről *Széll* Kálmán miniszterelnök, *Lukács* László és *Hegedüs* Sándor miniszterek, a belügyminisztérium részéről *Gulner* és *Széll* Ignác államtitkárok és *Némethy* miniszteri tanácsos, a pénzügyminisztérium részéről *Barót* osztálytanácsos voltak jelen.

A bizottság tárgyalás alá vette a vármegyék pénztári és számvevőségi teendőinek ellátásáról szóló törvényjavaslatot, melyet *Jakabffy* előadó tüzetes ismertetés után elfogadásra ajánlott. *Kristóffy* József, a közigazgatási bizottság előadója bejelenti, hogy e bizottság elfogadta a törvényjavaslatot néhány módositással, melyeket a részletes tárgyalás során fog előadni. *Szederkényi* nem járul a törvényjavaslathoz, melyben a vármegyei önkormányzati jogkör lényeges megcsorbitását látja. *Kossuth* Ferenc elismeri, hogy a vármegyék pénzkezelésének rendezése szükséges, de nem szivesen látja azt, hogy e törvényjavaslattal is oly mélyen belenyulunk az autonómiába s ennélfogva nem fogadja el a törvényjavaslatot. *Neményi* Ambrus a törvényjavaslattal kapcsolatosan kérdést intéz a belügyminiszterhez, nem látná-e megokoltnak a főváros pénztári és számvevőségi szolgálatának szoros megvizsgálását? Azok után, amik ujabban történtek, a főváros közönsége elvárja és joggal várhatja el, hogy a belügyminisztérium felügyeleti jogánál és kötelességénél fogva meggyőződést szerezzen arról, nem szorul-e a főváros pénzügyi adminisztrációja alaposabb átalakitásra? Az a munka, amelyet a belügyminiszter ezzel a javaslattal megkezdett, teljes csak akkor lesz, ha folytatásképpen a kormány a törvényhatósági városoknak pénzügyi administrációjáról és vagyonkezeléséről külön törvényjavaslatot terjeszt majd a Ház elé. A tárgyalás alatt lévő javaslatnak egyik érdeme, hogy a vármegye önkormányzata megszabadul legkönnyebben megsebezhető részétől és attól a veszedelemtől, hogy a hibás kezelés következményeiért esetleg sulyos pótadókkal legyen kénytelen vezekelni. Szederkényi Nándorral szemben megjegyzi, hogy voltaképpen az árvák pénzét csakis állami járadékban és zálogleveleekben volna szabad elhelyezni. Azt az argumentumot semmiképpen sem fogadja el, hogy a vidék hiteléletének szüksége van az árvapénzekre. Az állam, az osztrák-magyar bank, a központi szövetkezet igenis tartoznak a vidék hitelét fejleszteni, de az árvák nem kötelesek vagyonukkal az állam helyett a hiteléletet bármely ponton is szolgálni. Üdvözli a javaslatot, amelynek az a része, mely a községek háztartásának ellenőrzésére vonatkozik, anyagilag és erkölcsileg nagy jótéteményü lesz, még pedig éppen a legszegényebb és értelmiség tekintetében leginkább elmaradott községekre nézve. *Justh* Gyula ugy maga, mint a párt, melyhez tartozik, ellene lévén a közigazgatás államositásának, most, amidón oly javaslatról van szó, amely részben végrehajtja az államositást, természetes, hogy teljes erejükkel szembe kell szállaniok e törvényjavaslattal. Ami azt illeti, hogy a vármegyéknél nem eléggé hatályos az ellenőrzés, arra nézve meg kell jegyeznie, hogy az adóhivataloknál is történtek sikkasztások s általában oda kell törekedni, hogy a pénzkezelés és ellenőrzés az eddiginél hatályosabbá tétessék.

Széll Kálmán miniszterelnök Neményi kérdésére válaszolva kijelenti, hogy maga is elismeri, hogy szükség lenne a fővárosnál is a pénzkezelés szabályozására, de ez nem tartozik a jelen törvényjavaslat keretébe. A főváros adminisztrativ reformjára vonatkozó törvényjavaslat készülőben van s azt megelőzőleg is szükség lesz bizonyos törvényes intézkedésekre a fővárosi adminisztráció egyszerüsitése és gyorsitása szempontjából. A többi városokra nézve a városok adminisztrációjának reformjával együttesen lesz e kérdés is szabályozandó. Részletesen cáfolja ezután a törvényjavaslat ellenzői által felhozott kifogásokat s kimutatja, hogy a törvényjavaslat dispoziciói az önkormányzat lényegét egyáltalán nem érintik s kéri ezek után a törvényjavaslat elfogadását.

A bizottság ezek után általánosságban elfogadta a törvényjavaslatot. A részletes tárgyalás során a bizottság néhány módositással s a közigazgatási bizottság által tett módositások egy részének elfogadásával hozzájárult a törvényjavaslat szakaszaihoz. Uj, 17. §-nak elfogadta a bizottság végül Széll miniszterelnök inditványára a következő szöveget: „A rendelkezési állapotban töltött szolgálati időt ugy a vármegyei nyugdijalapokkal, (15. §.) mint az államkincstárral (16. §.) szemben érvényesithető nyugdij-, illetőleg végkielégitési igény megállapitásánál figyelembe kell venni". Tárgyalás alá vette ezután a bizottság a pápa-bánhidai helyiérdekü vasut engedélyezéséről szóló törvényjavaslatot, melyet *Csörgheő* Gyula ismertetett és ajánlott elfogadásra. A bizottság több tagjának részben pártoló, részben ellenző felszólalása s *Hegedüs* Sándor miniszter felvilágositása után a bizottság elfogadta a törvényjavaslatot. Hozzájárult továbbá a bizottság a dunántuli h. é. vasut r. t. tulajdonát képező vasutvonalak épitésére és üzletére kiadott engedélyokiratok egyesitése s e vasutvonalak szállitási adómentességének a zalavölgyi h. é. vasut szállitási adómentességével egységes időtartamban való megállapitásának tárgyában benyujtott törvényjavaslathoz, melyet *Kammerer* Ernő előadó ismertetett és ajánlott elfogadásra.

Magyarország az angol sajtóban.

Budapest, december 4.

A *Quartelrly Review* cimü londoni folyóirat *The Conflict in Austro-Hungary* cim alatt egy kvalifikálhatlan cikkben igyekszik befeketiteni Magyarországot. Telo van válogatott tulzásokkal, ferditésekkel és ráfogásokkal. Ime, egy kis szemelvény belőle:

Magyarországon — irja egyebek közt az *Austrian* álnevü cikkiró — dühös türelmetlenség uralkodik mindenki ellen, aki nem magyar. A világon nincs olyan ország, ahol a kormányzó faj oly türelmetlen és zsarnok merészkedne lenni, mint Magyarországon. Magyarországon, a szászt kivéve, egyetlen nemzetiség sincsen képviselve a magyar parlamentben s ezeknek követei is teljesen el vannak nyomva. A német nyelv ellen való harcuk a kegyetlenségben a legtulzóbb, kicsinyességben gyermekes és nevetséges. A német nyelvet az iskolai tárgyak közül kilökték. De a zsarnok magyar iga ellen való lázadás, amit a horvátok és románok már is megmutattak, jóllehet még csak a fogcsikorgatásból és ökölszoritásból áll, előbb-utóbb erőt fog venni a türelmes németeken és északi szlávokon s egyszer rettentő módon ki fog törni, midőn az elnyomottak észreveszik, hogy egyesült erejük, nagyobb számuk erősebb lesz, mint az elnyomóké. És a leszámolás órája akkor érkezik el, amikor teljesen el fognak válni Ausztriától és kivivják függetlenségüket. A közös hadsereg erőszakos támadásoknak és hitvány rágalomnak van kitéve.

Igy megy ez hasábokon keresztül. És ez az osztrák részről származó gonosz támadás annál bántóbbnak és veszedelmesebbnek tünt fel, mert egy igazán tekintélyes folyóiratban látott napvilágot. Szerencsére azonban nem maradt visszautasitás nélkül. Egy tudós angol barátunk, *Shrubsole*, a hirneves geologus, aki a magyar nemzetet közelről tanulta ismerni és becsülni, melegen vett védelmébe bennünket a londoni *Echo*ban. Cikkét, amelylyel nemzetünket igaz hálára kötelezte, a következőkben ismertetjük:

Előrebocsátja, hogy talán az egész földön nincs olyan ország, amelynek népe oly keveset tudna Magyarországról, mint Anglia. A minap — irja Shrubsole — egy pappal találkozott, aki *Transsylvaniát* azonosnak tartotta *Pennsylvaniával.* Ugyanez a pap azt hitte, hogy Magyarországon nem biztos az utazás a rablók miatt. Shrubsole feleletül nemcsak azt jelenti ki, hogy itt az utazás teljesen biztos, hanem azt is, hogy a zónarendszer következtében sokkal *olcsóbb*, mint bárhol.

A politikai helyzetről hosszasan ir, mivel ebben is óriási tévedésben szenved sok angol, azt hivén, hogy Magyarország tartománya Ausztriának, s persze fogalmuk sincs az 1867-ben a teljes paritás alapján végbement kiegyezésről. Az uralkodó személye azonos és a hadügyi védekezés közös, valamint a külföldi képviselet is, de Magyarország a belügyeit teljesen függetlenül intézi. Ezután igy folytatja: A „nyelv-kérdés"-sel is sok alaptalan vádat zuditanak a magyarok nyakába, sőt e miatt háboruval is fenyegetőznek. Ez a fővádpontja a Quarterly cikkének is. No hát, ha a cikk célja az volt, hogy azokat a nemzetiségeket, melyek most Magyarországon békében élnek a magyarokkal, fölingerelje, ha belső viszályt akart teremteni — jobb témát alig választhatott.

Ezt a cikket egy osztrák irta — jegyzi meg Shrubsole — s azonnal ki lehet venni belőle, hogy a legnagyobb előitélet vezérelte, melynek egyenes célja az állam felforgatása. A gondos olvasó a sok tüzes és mérges szó közül könnyen kiolvashatja a vád okát: hogy a magyarok előbbre becsülik a maguk nyelvét Németország nyelvénél is, hogy tisztességes eszközökkel alkalmat kivánnak nyujtani arra, hogy bárki könnyen megtanulhassa, Már pedig ehhez csakugyan teljes joguk van s nem is tesznek többet, mint amit az angol egyesült királyság tesz.

Itt a gall, kelta és más fajok kénytelenek voltak helyet adni az angol nyelvnek s ki vonja kétségbe, hogy ezt országunk érdeke igy kivánja?

Való, hogy Ausztria-Magyarországon van nyelvkérdés, de ez az *ausztriai* részeken van, amit az osztrák-magyar főkonzul jelentése egészen nyilvánvalóvá tesz a következő tételeiben:

„Az ugynevezett „nyelvkérdés", vagyis a Reichsrath német és cseh tagjai között való áthidalhatlan harc a cseh nyelv hivatalos elismerése érdekében, volt a parlament 1900. évi tehetetlenségének főoka, éppen mint a megelőző évben is".

Jól meg kell jegyezni, hogy a jelentésben egyetlen szó sincs az Ausztria és Magyarország

között vagy Magyarországon fennálló nyelvkérdésről.

A főkonzul — akinek, megjegyzendő, német neve van, — miután elmondja az Ausztria közgazdasági haladásának utjában álló legyőzhetetlen akadályokat, igy folytatja:

„Az az energia, amelyet a magyar kormány a monarchia másik részében a közgazdasági érdekek előmozditása körül kifejtett, szembeötlő ellentétben áll az osztrák hivatalos körök tehetetlenségével."

Miután felsorolja ezirányu müködésünket, igy folytatja:

„Ez a liberális politika kedvező eredményeket biztositott számos irányban. Gyárak, amelyeket rendes körülmények között osztrák területen állitottak volna föl, magyar területre vitettek, miután a körülmények erre kedvezőknek kinálkoztak."

Kell-e ennél erősebb birálat a *Quarterly Review* keserü kitakadásaira? A valóság az, hogy Ausztriát a belső villongás darabokra szaggatta és nem tud előrehaladni. Magyarország egyesülve van, gyorsan halad előre és rövid idő alatt tul fog szárnyalni a müvelődés számos ágában más olyan nemzeteket, amelyeknek a multban sokkal előnyösebb helyzetök volt.

Miután a nemzetiségeknek egyenlő vallási és politikai jogok vannak biztositva, nem sok alkalmuk van a zugolódásra és általában virágoznak. Mégis a cikkiró arról panaszkodik, hogy a magyar faj ellen való harcuk sikertelen. Hát hogy is lehet ez másképpen, miután látják, hogy sérelmük kevés van és az is jelentéktelen.

Kétségtelen, hogy a magyarok nem szeretik a német nyelvet, de ennek az az oka, hogy az egy oly faj nyelve, amely a multban sok időn keresztül nagyon barbár módra bánt velük, az oroszok segitségével csak harmine évvel ezelőtt is. Aki elolvassa, mit szenvedtek a magyarok az 1848. évi események után, az könnyen megértheti, hogy a német nyelvet, mint hivatalos nyelvet a magyarok sohasem türnék el.

Hogy Magyarországon forradalom készül!

No már ez abszolute alaptalan beszéd. A nép szereti apostoli királyát és mindig lojális lesz hozzá és egyenes utódaihoz, akiknek fejére teszi a magyar szent koronát.

Magyarország külpolitika tekintetében egészen egy szivvel-lélekkel a béke hive. Az utóbbi 30 év alatt megizlelték a béke áldásait és bámulatos haladást tettek. Nem egykönnyen fogják kockáztatni a megnyert előnyöket azzal, hogy más nemzetekhez való békés viszonyukat megzavarják.

Mindenek fölött Nagy-Britanniával óhajtják fönntartani és fejleszteni a barátságos viszonyt. Remélik, hogy ha majd az angol gyárosok észreveszik, mily nagy tér áll ott szabadon és várja a tőkét és az ipar föllendités, ott nagyon kedvező viszonyok között foghatnak miveletekhez. Észreveszik, hogy maga a kormány is nagyon liberális támogatásban részesiti, minthogy abban az országban már az az egyszerü tény, hogy valaki angol, a legszivesebb fogadást biztosit részére a a lakosság minden osztályában.

KÜLFÖLD.

Bülow és Ausztria-Magyarország. A *Nordd. Allg. Ztg.* irja a következőt: Egy itteni lapban célzás történt arra, hogy a nagynémet szövetségről a *magyar képviselőházban* történt nyilatkozatokat talán befolyásolta egy beszélgetés, melyet a birodalmi kancellár az osztrák-magyar nagykövettel folytatott. Ez a föltevés alaptalan. Gróf *Bülow* Ausztria-Magyarország képviselőjével épp oly kevéssé beszéli meg a szövetséges állam belügyeit, mint amily kevéssé volna hajlandó magát az osztrák-magyar nagykövet által meginterpelláltatni német belügyekről.

A lengyelek küzdelme. A lengyeleknek a németek ellen folytatott agitációja immár diplomáciai tárgyalásokat tett szükségessé. Gróf *Eulenburg* bécsi német nagykövet és *Goluchowski* közös külügyminiszter többször hosszasan tanácskoztak a galiciai tüntetések miatt s e tárgyalások kielégitő eredményre vezettek.

Lembergben tovább folynak a tüntetések. Ma a gimnázium növendékei készültek a német konzulátus előtt a németek ellen tüntetni, de a rendőrség közbelépett és tiz gimnazistát letartóztatott. Ugyanott az egyetemen a németellenes tüntetés kollizióba hozta a lengyel és rutén diákokat. Az egyetem jogi, hittudományi, bölcsészeti és orvosi fakultásainak rutén hallgatóiból álló küldöttség átnyujtotta tegnap délután dr. *Rydygier* rektornak azta négyszáznál több rutén egyetemi hallgató által aláirt nyilatkozatot, amelyben az aláirók azt kérik, hogy *az egyetem törzskönyvéből testületileg töröltessenek*, mert sérelmesnek tartják a rutén diákokra nézve az egyetem tanácsának legutóbb hozott határozatait. A kilépési nyilatkozat elfogadását a rektor azzal a kijelentéssel utasitotta vissza, hogy egyesek kilépését tudomásul veszi, testületileg való kilépést azonban nem ismer.

Franciaország és Németország. *Párisból* távirat ozzák: A gyorsirói jegyzetek szerint a képviselőház tegnapi ülésén a hadügyi költségvetés tárgyalása során *Massabuau* ezt mondta:

— Noha a leszerelésben nem hiszek, mégis jó volna a hágai konferencia után még azt a kérdést vizsgálni, hogy vajjon milyen irányt kövessünk külpolitikánkban. A kérdést némi óvatossággal teszem föl, mert könnyen érzékeny helyet érint. Bizonyára olvasták önök azt az angol folyóiratot, amely *Franciaországot hármas-szövetségre biztatja.* Ha ezt elfogadjuk, választanunk kell, hogy Yves *Guyot* vagy Jules *Ferry* politikáját akarjuk-e követni. Én a magam részéről jobbnak tartom Jules *Ferry* politikáját, vagyis *a Németországgal való szövetséget.* Nem félek Németország nevének kiejtésétől. (Hosszantartó mozgás.)

Az angol-párti *Matin* ehhez a következő megjegyzést fűzi: Nem hiszszük, hogy Jules *Ferry* valaha szövetséget akart volna kötni Németországgal. Bizonyos azonban, hogy 1870 óta ily szó most hangzott el először a képviselőház szónoki emelvényéről.

Hivatalos távirati tudósitás szerint az incidens lefolyása a következő volt:

Massabuau: Ha már kénytelen vagyok hazám üdvére Franciaország ellenségeivel tárgyalni, a Németországhoz való közeledésnek adok elsőbbséget.

D'Estournelles: De milyen feltételek mellett?

Massabuau: Azt majd az adott pillanatban a külügyminiszter jelenlétében fogjuk tárgyalni. En mindenesetre hive vagyok olyan *modus vivendinek* (Mozgás. *Contant* szocialista: On internacionalista!) amely, mialatt más komoly kérdések rendezését bevárjuk, lehetővé tenné, hogy megértsük egymást, a hogy megértettük egymást Khinában a közös ellenséggel szemben. Nyissák fel a sárgakönyvet s egy jegyzőkönyvet találnak benne, amelynek élén a gróf *Waldersee* neve olvasható, aki a német császár nevében tárgyalt. Ezt a jegyzőkönyvet mi is aláirtuk és nem gondoltunk arra, hogy megbecstelenitjük magunkat, ha muló egyetértésben vagyunk azzal, aki tegnap ellenségünk volt. Nem értem, miért ne tehetnők meg holnap is azt amit tegnap tettünk, és miért ne egyesithetnők érdekeinket más kontinentális érdekekkel egy évszázados közös ellenség ellen.

A párisi lapok legnagyobb része beéri azzal, hogy *gunyos megjegyzéseket* fűz Massabuau nyilatkozatához.

Az ausztriai helyzet.

Bécs, december 4.

A képviselőház költségvetési bizottsága ma ülést tartott és tárgyalás alá vette a költségvetési provizóriumot. Az első felszólaló *Kramar* volt, ki általános vitát inditványoz. Az inditványt elvetik és a ház megkezdi a részletes tárgyalást. Az 1. §-nál *Kramar* konstatálja, hogy a politikai helyzet tarthatatlanná vált a nélkül, hogy az ő pártjának szüksége lett volna a kormány politikájának ellenzésére vagy nyilt támadásra. A csehek annál kevésbé félnek a képviselőház feloszlatásával való fenyegetéstől, mert a feloszlatásnak nem lenne más eredménye, mint hogy a mostaninál is rosszabb népképviselet kerülne a házba és a cseh nép még erősebben tömörülne. A csehek követelései annyira jogosak és szerények, hogy teljesen érthetetlen, miért veszélyeztetik e követelések nem teljesitésével a parlament és az egész birodalom helyzetét.

Herold rosszalja, hogy a miniszterelnök nincs jelen. A kormány nem rendelkezik többséggel, nem kormányoz többé, hanem csak administrál. Csak a következő feltételek mellett lehetséges a parlamenti viszonyok orvoslása: a kormánynak a nemzetiségi érzelmek kiméléséval végre kell hajtania az állami alaptörvények rendelkezéseit, különösen a nemzetiségek egyenjogusága tekintetében; a nyelvkérdés rendezésére keret-törvényt kell benyujtania, esetleg egy parlamenti tanács bevonásával és ebben a törvényben meg kell állapitani a nemzetiségek nyelvi alapjogait és egyuttal a kisebbségek kellő védelmét, még pedig akkép, hogy a nyelvkérdés rendezése a tartománygyülésekre bizassék; az alkotmányt akként kell revideálni, hogy a központi parlament terhei könnyittessenek, ugy hogy e nagy pénzügyi és gazdasági kérdéseket tárgyilagosan, a politikai és nemzetiségi kérdések befolyásától menten rendezhesse; végre javitani kell a házszabályokat és széles alapon reformálni a választási rendszert. Azt hiszi, hogy a kormány a legjobb akarat mellett sem képes többé ilyen programmot megvalósitani s igy nem marad számára egyéb hátra, mint az a hazafias kötelesség, hogy *lemondásával* tegye meg a szükséges lépést a viszonyok tisztázására.

Az ülés ezzel véget ért.

A délutáni ülésen *Koerber* miniszterelnök is felszólalt. A kormány — ugymond — a sok politikai vita után nem várt a bizottságban ujabb politikai diskussziot. A kormány eddig még egy alkalommal sem fejezte ki azt a szándékát, hogy a képviselőházat feloszlatja. Nem lehet a kormányt minden ujsághirért felelőssé tenni. Sokkal inkább tudatában van ily intézkedés előfeltételeinek és messzeható voltának, semhogy elhamarkodottan beszéljen vagy cselekedjék. A kormány egy pillanatig sem szünt meg szenvedelem nélkül, de állhatatosan haladni célja felé, a rendezett állandó parlamentáris kormányzat felé. *Egyelőre a kormánynak még nincs oka szándékát teljesen meghiusultnak tekinteni.* De végre tisztázódnia kell a helyzetnek ebben az irányban és ez bármi oknál fogva sem halasztható nagyon messze, mert ez komolyan ártana a birodalom legéletbevágóbb érdekeinek. Ebben az esetben mindenesetre gyorsan szánnák el magukat az elhatározásra. A kormány egy pillanatra sem ejtette el a legutóbbi pártértekezletben felvett fonalat és csak akkor érhetné szemrehányás, ha a kölcsönös eszmecserére alkalmasnak felismert pillanat felhasználatlanul elmult volna. Hivatalba lépése óta a leggondosabban került mindent, ami a pártokat szétválasztja és szivósággal ragaszkodik fáradozásaihoz, hogy a politikai ellentéteket gazdasági munkával enyhitse. Az ülésszak elején felállitott kalendáriummal a kormány csak kötelességét teljesiti. Nevezetesen mindig figyelemmel volt arra, hogy a tartománygyüléseknek megadja a szükséges időt tanácskozásaikhoz és nem az ő hibája, ha e szándékot a Ház munkásságának állása meghiusitotta. A kormány előreláthatólag kénytelen lesz a Reichsrathot késő nyárig együtt tartani. A kormány erős akarata, amelyet a legteljesebb pártatlansággal követ, hogy a pártoknak oly messze szétágazó céljait az államra nézve hasznos módon egy pontban összehozza. Az eszközök, amelyeket a cél elérésére alkalmaz, talán mégsem annyira elégtelenek, hogy azoknak további alkalmazását abban kellene hagynia. Csak arra kéri tehát a bizottságot, hogy a költségvetési provizóriumhoz, melyet a kormány az adott viszonyok közt nem tekint politikai javaslatnak, járuljon hozzá.

A délafrikai szabadságharc.

Pretória, december 4.

Botha a boer kormány tagjaival és 1800 emberrel Klipstafelben (a Chrissi tó mellett) van. Boer foglyok azt beszélik, hogy *Botha tovább akar harcolni*, de emberei ellenzik a harc folytatását.

London, december 4.

A fokvárosi főparancsnoknak november 28-iki elentésére vonatkozólag, amely szerint *Fouché* boer parancsnok két fogságba esett angol katonát lelövetett, a hadügyminisztérium tegnap Fokvárosból a következő hivatalos táviratot kapta:

Fouché levélben kijelentette, hogy a Connaught-Ranger-ezrednek két emberét agyonlőtték, de nem igaz, hogy elfogták és azután lőtték őket agyon.

A hadügyminisztérium titkára erre a következő táviratot küldte a fokvárosi főparancsnoknak:

Figyelmeztesse a Connaught-Rangerek parancsnokló tisztét, hogy nagyobb gondot forditson jelentéseire és a boerok rossz bánásmódjáról szóló állitásokat, ha teljesen be nem bizonyulnak, utólag rójja meg.

Brüsszel, december 4.

Wessels, *Wolmarans*, *Grobler* és *De Bruyne* Brüsszelbe érkeztek, hogy dr. *Leyds*szel és *Fisher*rel tanácskozzanak. A *Petit Bleu* tudni véli, hogy ezeken a tanácskozásokon *nem békeajánlatokról van szó.* Az Európában lévő boer kiküldöttek időrőlidőre összejönnek, hogy a helyzetről tanácskozzanak. Ilyen tanácskozás volt tegnap este is. *A helyzet nem változott.*

Brüsszel, december 4.

A boerok tegnapi konferenciáján *Leyds* közölte, hogy angol részről eddigelé nem ajánlottak elfogadható feltételeket a békére, *Milner* fennhatósága alatt pedig a boerok nem fogadnak el önkormányzatot, de nincs is erre szükségük, mert annyi még a fegyverük, lőporuk és eleségük, hogy akár öt évig is folytathatják a háborut.

Hága, december 4.

A második kamarában Vankal képviselő a külügyminiszterhez azt a kérdést intézte, hogy akarja-e az angol kormánynak javasolni a délafrikai központi táborokban levő asszonyoknak és gyermekeknek Európába szállitását és hogy akar-e a többi hatalmakkal érintkezésbe lépni az iránt, hogy megszerezze erkölcsi támogatásukat az azokban a táborok-

ban levő asszonyok és gyermekek sorsának enyhitésére. A miniszter holnap válaszol erre a kérdésre.

•

Bismarck s a boerok szabadságharca.

Budapest, december 4.

Hogyan gondolkozott *Bismarck* a boerok szabadságharcáról? A kérdés nemcsak *Bismarck* egyéniségére való tekintetből érdekes, hanem azért is, mert ma az összes németek a boerokkal rokonszenveznek, kivéve természetesen a német kormányt. Egy imént megjelent német könyv (*Bismarck nach seiner Entlassung*) nagyon érdekes felvilágositást ad a felvetett kérdésről.

Az itt következő néhány sorban a könyv szerzője, dr. *Liman* igy adja elő Bismarcknak e kérdéssel szemben tanusitott álláspontját:

A transvaali kérdésben Bismarck nyiltan a boerok mellé állott. Bármily hidegen mérlegelte is az eseményeket és személyeket, 1896 elején mégsem csinált titkot az érzelmeiből. Akkor küldte ugyanis *Vilmos* császár *Krüger*nek az ő ösmert táviratát.

— Egyszerü rablási vagy kalózkodási kisérlet volt — ugymond *Bismarck* — s ha mégis kenyértörésre kerül a dolog, ugy, azt hiszem, remélni lehet, hogy a boerok megvédik függetlenségüket, tekintve vaserejüket, flegmatikus vérmérsékü s kitünő vadász voltukat.

Cecil *Rhodes*ben a herceg az ügyes tőzsdemanipulánst látta, akinek rendszere csalfaságon és vesztegetésen alapul s akivel szemben az angol kormány ugy viselkedett, mintha vagy cinkosa volna, vagy féine tőle.

*Salisbury*t sem becsülte valami sokra *Bismarck*. Mindenesetre jóval kisebb tehetségnek tartotta *Lobanov*nál, az akkori orosz külügyminiszternél.

Az angol ember magában véve — ugymond a kancellár — tisztességes, tiszteletreméltó és megbizható, a legnagyobb szemrehányás, amelylyel illethető: a hazugság. Az angol politika azonban mind ennek ellentéte. Legtöbb tulajdonsága a képmutatás, és bátran ragad meg minden eszközt, amelyet az angol magánember mint olyan utal. Még a francia kormányra sem fogható annyi képmutatás és perfidia, mint amennyit az angol kormányról könnyen be lehet bizonyitani. *Chamberlain*ről *Bismarck* felette drasztikus kritikát mondott.

HIREK.

A füző.

Olyan egyszerüen, komolyan mondja ki Philippe Maréchal doktor:

— Három hónaptól egy évig terjedő fogságot szenvedjen az a harmincévesnél fiatalabb nő, aki füzőt visel; ha pedig kiskoru ifju hölgy az, aki ez ártalmas toalett-cikkben találtatik, érette apja, anyja, vagy gyámja sujtassék ezer frank pénzbirsággal.

Amikor ezt kimondja, talán annyi izgalgalmat sem érez már, mint amennyivel rostbeafet rendel meg a pincérnél, de amig idáig jutott, sokat hevült, agitált és mérgelődött. Ezért a világos paragrafus-tervezetért nyilván foglalkoznak majd vele a párisi vicc-lapok is, pedig ő igazán nem tréfál s nagyon is számit arra, hogy komolyba vegyék.

Tudni kell, hogy ő egyik legelső harcosa a női nem haladásának, de egyformán akarja az asszony boldogulását ugy szellemében, mint testében. Akar a számára jogot, de ezért cserébe kötelességet és lemondást kiván. Kötelességet és lemondást, ami azonban megint csak javára van az asszonynak. Csak annyit kér, hogy vigyázzon az egészségére, és hogy ezt minél jobban tehesse, mondjon le a hiuságról. Legalább arról, amelyet az öltözködésben elégit ki nagy ártalmára.

Maréchal doktor is megtett mindent. Irásban, képben, élőszóval lázitott, izgatott, feltárta a helytelen öltözködés minden borzalmát. Kimutatta, hogy csak egy kicsinyke visszaélés a toalettel, s azt már keservesen bánja meg a gyomor, a máj, vagy más egyéb szerv. A női divat tulhajtásával és eszeveszett raffinementjával gyilkol a cipő, gyilkol a kesztyü, a kalap.

A meroving nő agysulya még 1383 gramm volt, a mai asszonyé, akinek a kalapja tortura, már csak 1337. Ellenben a vad polinéziai nő, akinek nem párisi masamód szállit zöldségvásárt vagy állatseregletet a fejére, 1381 gramm agysulyt őrizhetett meg magának.

De egyetlen toalett-darab sem vitt véghez olyan pusztitást, mint a füző az alatt a négyszáz esztendő alatt, amennyi időn át páncélozza már Medici Katalin jóvoltából asszonyaink derekát. Szakszerü kimutatások bizonyitják azt az elfajulást, amin a női szervezet azóta keresztülment. Az egykor tökéletes hátgerinc s kifogástalan vállak beszélhetnének erről ékesszólóan. Rontott a füző a szép tasztartáson és vesztett általa a nők formás, festői járása.

Maréchal doktor végigcsinálta a campagnet. Ami érvet az orvostudomány szolgáltat, azt ő is felhasználta, ami lelkességet, rábeszélést, rimánkodást irásmübe, szónoklásba bele lehet vinni, abból az ügyért való odaadásában, meggyőződésének hevében egy csipetnyit nem sajnált.

Akkor rájött, hogy ez mind nem ér semmit.

A finom, kedves dámák, akik meghallgatták az okos, szép beszédeit, bólintottak, helyeseltek a bodros fejükkel, rámosolyogtak, megtapsolták glaszéba préselt tenyerükkel, — a legközelebbi öt órai teára pedig megint csak darázsra huzták össze a derekukat, hogy csak ugy vörösödött belé pulykaszinre az arcuk.

Hát most szakit a methodussal. A szavalást rábizza az egyesületekre és az ideális apostolokra, akik ráérnek, ő pedig próbál valami ujat. A füzőellenes harc szekerét, amely mihelyt megindult, rögtön meg is rekedt, s azóta hiába vetik neki vállukat a jószándéku egyesek, ki akarja rántatni az állammal. Csak annak van elég ereje ehhez a keserves kátyuhoz.

Eljutott áldatlan küzdelmében oda, ahova társai a párbaj ellen való hadakozásukban. A duellum ellen sincs más orvosság, mint a legsulyosabb büntetés, a füzővel sem birhat egyéb, mint a törvény. S az a kár, amit a párbaj egészségben és emberéletben csinál, még szégyenkezve is bujhatik el a mellett, ami a füző rovásán van.

Azt mondja Maréchal az államnak, hogy ha tudja korlátozni a fegyvergyártást s gátat tud vetni veszedelmes tárgyak árusitásának, intézkedjék a füző ellen is. És küldjön az asszonyokra üdvös törvényt. Ha csak rajta mulnék, ő behozná rögtön az ő paragrafusait. Egy évi fogság, ezer frank...

Ki tudja, Párisban százezer finom, csipkébe burkolt dáma most még mosolyog, kacag a szegény, udvariatlan, goromba Maréchal doktoron, aki jobban akarja tudni náluk, mitől szépek ők. Talán lesz egy kis csipkelődés is a szellemes vicclapokban. De könnyen megeshetik, hogy kis idő mulva már nem sétálnak a Boisban a fulásig, a törékenységig összegyötrött ifju és idősb hölgyek.

A goromba doktor kimondta a szót. És olyan országban mondta ki, ahol nagyon ráéheztek mostanában az egészséges anyákra, s ahol már megtörtént, hogy a szocialisták elérték a bársonyszék-képességet.

Omár.

Budapest, december 4.

— BUDAPESTI NAPLÓ. November 30-án uj előfizetés nyilt a Budapesti Naplóra. Kérjük azokat a tisztelt olvasóinkat, akiknek az előfizetése ezen a napon lejárt, méltóztassanak a megujitásról idejekorán gondoskodni, hogy a lapot akadálytalanul küldhessük tovább.

— **A király látogatása.** *Bécs*ből táviratozzák, hogy a király ma délelőtt meglátogatta a grafikai müintézetet és kisérleti állomást, ahol *Hartel* közoktatási miniszter, *Lueger* polgármester, *Éder* udvari tanácsos, az intézet igazgatója és az egész tanári kar fogadta.

— **Gróf Apponyi Albert uj lakása.** Gróf *Apponyi* Albert, a képviselőház elnöke lakását Eberhardból Budapestre tette át. Gróf *Zichy Jenő*nek Budán, a Verbőczy-utcában lévő palotáját bérelte ki, amelyet teljesen átalakitottak és müvészileg berendeztek. Gróf Apponyi a napokban már beköltözött családjával együtt az uj palotába.

— **A német császárné utazása.** *Róma*ból jelentik, hogy *Vilmos* német császár négy hónapra kibéreltette a palermói Amato-féle villát, ahol a császárné az eddigi rendelkezések szerint, a telet fogja tölteni. *Vilmos* császár lekiséri a császárnét Palermóig és ebből az alkalomból Rómába is elmegy, ahol a pápánál látogatást tesz.

— **A pápa barátja.** Az öreg *Leo* pápának volt egy még sokkal öregebb barátja: Felice *Pacelli*, pápai vámigazgató. Száznégy esztendős volt már, és csak egy évvel ezelőtt maradozott ki régi ösmerőseinek köréből, akikkel az ősrégi *Pace* kávéházban szokott volt összeülni. Bizony azok sorai is ritkultak, s a százesztendős aggastyán végre csak egy kartársával érintkezett: *Leo* pápával, akinek bizalmas barátja vala. Városszerte, egész Rómában ösmerték a „vecchio Pacellit", akiben tegnapelőtt az örök város legöregebb polgára halt meg.

— **A kereskedelmi miniszter diszpolgársága.** *Hegedüs* Sándor kereskedelemügyi miniszter lakásán ma délután *Makó* város küldöttsége tisztelgett *Cseresnyés* János polgármester vezetése alatt. A küldöttség a miniszternek, valamint a szintén jelenlevő dr. *Meskó* Sándor főispánnak és *Justh* Gyula országgyülési képviselőnek Makó város diszpolgárságáról szóló oklevelet nyujtotta át.

A küldöttség tagjai voltak: Hervay Sándor vármegyei főjegyző, Szentes Vidor kir. közjegyző, dr. Dózsa Sámuel ügyvéd, Wiesinger Károly főügyész, Lélek István ipartestületi elnök és Topcsy László ipartestületi pénztárnok, Orbán Ignác főmérnök, Tókay János, Hoffer Lipót és Bálló Benedek. A küldöttség vezetője lendületes szavakban üdvözölte a kereskedelemügyi minisztert, megemlékezve különösen azokról az érdemekről, amelyeket a miniszter az idei makói kiállitás körül szerzett, amely érdemek elismeréséül választotta őt Makó városa Meskó Sándor főispánnal és Justh Gyula országgyülési képviselővel egyetemben a város diszpolgárává. A szónok végül az uj diszpolgároknak átnyujtotta a diszesen kiállitott oklevelet, amelynek bekötési tábláján Makó városnak müvészies kivitelü cimere ékeskedett. Egyidejüleg a polgármester gyönyörü albumot nyujtott át a miniszternek, amelyben a makói kiállitás több részei sikerült kivitelben vannak bemutatva.

Hegedüs Sándor kereskedelemügyi miniszter diszpolgártársai nevében is szives szavakban mondott köszönetet a kitüntetésért, amelynek legtöbb értékét abban látja, hogy Makó városa azt pártkülönbség nélkül nyujtja neki. Sem szenvedélynek, sem elfogultságnak e kitüntetésben nem volt része. S valóban igen örvendetes volna, ha mindenütt, ahol igazi országos érdekről van szó, elenyésznék a pártkülönbség, ugy amint elenyészett ama kiállitás idején. A politikában helyén lehet a szenvedély; de nem szabad átjátszani a közgazdaság terére, ahol csak nyugodt megfontolás és józan érzék vezetnek célhoz. Ebben a szellemben fogadja el a kitüntetést, amelyre méltónak mutatkozni mindig törekedni fog.

A miniszter ezután a nála megjelenteket ebédre marasztotta, amelyen résztvettek Hegedüs Sándorné a miniszter neje, Hegedüs Rózsika, Hegedüs Loránt országgyülési képviselő és ifj. Hegedüs Sándor mérnök is. Az ebéd alatt Cseresnyés polgármester Hegedüs miniszterét köszöntötte fel, mig dr. Dózsa Hegedüs Sándornéra emelt poharat, kiben a miniszter órangyalát ünnepelte. Hegedüs miniszter diszpolgártársaiért, Meskó Sándor főispánért és Justh Gyula országgyülési képviselőért üritett poharat, szerencsét kivánva közös családi ünnepükhöz.

— **Mezei Ernő jubileuma.** A *Budapesti Ujságirók Egyesülete* ez évi október 31-én tartott választmányi ülésében határozta el azt, hogy *Mezei* Ernőt, a magyar ujságirói kar e nagyérdemü, közszeretetben álló tagját, publicisztikai munkálkodásának 30 esztendős jubileuma alkalmából meleg kartársi szeretettel ünnepies formában üdvözli. E választmányi határozatról szóló jegyzőkönyvi kivonatot egyik közelebbi napon adják át az érdemes jubilánsnak. Pompás rokoko-stilben vert ezüstből készült, ékkövekkel gazdagon kirakott keretbe foglalt sima ezüstlapra van bevésve a jegyzőkönyvi kivonat, ellátva *Vészi* József elnök és *Szatmári* Mór főtitkár autogrammjával, meg az egyesület hivatalos bélyegzőjével. Az igen szép munka, mely a Kossuth Lajos-utcai Magasin Français ötvösmühelyében készült, igazán becsületére válik a hazai ötvösmüvészetnek. Az ünnepies átadás aktusa a Budapesti Ujságirók Egyesületének helyiségében megy végbe s erre az alkalomra az egyesület meghivja az összes kartársakat, valamint *Mezei* Ernő összes tisztelőit.

— **Esperesválasztás Aradon.** December 12-ikén töltik be Aradon a görög-keleti román esperesi állást választás utján. *Beles* Vazul *mária-radnai* esperes a püspök jelöltje, aki különben kitünően képzett és anyagilag független és politikailag kifogástalan ember. A másik jelölt dr. *Petran* János tanitóképző-intézeti tanár, akinek azonban nincs pártja. A tulzó románok pedig *Stefanutz* János esperes-helyettes köré csoportosulnak. Aradi tudósitásunk szerint *Beles* Vazulnak van a megválasztásra legtöbb kilátása.

— **Borbála-ágak.** Ma reggel babonás, szerelmes asszonyok és lányok kandi pillantással vizsgálgatták az égboltot s lelkük legmélyén egyetlen vágy huzódott meg, hogy ne legyen se hó, se eső, csak napfény, sápadtfényü, decemberi napfény ragyogja be Budapest körül a kerteket. Mert babonás, szerelmes asszonyok és lányok ma délelőtt utrakeltek, hogy Budapest határában megdézsmálják a gyümölcsfákat. Pedig se gyümölcs, se virág nincsen most a fákon, csak késői rügy, melyet hazug őszi napfény melenget, mig csak egyszerre le nem száll a fagyasztó hideg s odavész a hiszékeny sarj. Csak egy része hajt virágot: a Borbála-ágak. A babona azt tartja ugyanis, hogy Borbála napján, december 4-én tépjünk gyümölcsfákról rügyező ágakat, vigyük haza, ápolgassuk, melengessük s ha az ág karácsonyra kivirul, szerencsés és boldog lesz az elkövetkező esztendő. A budai kertekből behozták a városba az apró ágakat s most reggelről-reggelre lesni fogják december hónapjában a cseresnye- és barackfa kivirágzását. Jámbor budai svábok csudálkozva nézték az idegen vendégeket, akik árkon, sáron keresztülvágva egy kis náthától, fáradtságtól sem rettenve vissza, bandukoltak a hegyoldalban — egy kis faágért. Édes, szőke lányok, kacagó szép asszonyok, viruljon ki Borbála-ágatok!

— **Szülők az iskolai rend ellen.** Érdekes mozgalmat inditottak a VII. kerület polgárai. Azokban az utcákban, melyek az aréna-uti elemi iskola kerületébe tartoznak, kövön nyomott felhivások érkeznek a polgárokhoz, amelyeknek éle az aréna-uti iskolában fennálló tanitási rend ellen irányul. Az iskola tultömöttsége miatt ugyanis váltakozó rendszert kellett behozni, amit a felhivás kész veszedelemnek jelez a gyermekekre nézve. Nem lévén elegendő parallel osztálya, a II. és III. fiuosztály tanulói a hét három napján délelőtt 12 óráig, három napon át pedig délután 2—5-ig tanittatnak. A felhivás különösen az ellen kel ki, hogy az apró gyermekeknek téli napokon este 5 órakor, tehát korom sötétségben kell elhagyniok az iskolát. Aki teheti, cselédet küld gyermekeiért az iskolába, de a kerületnek éppen ebben a részében lakik legkevesebb olyan ember, aki cselédet tarthat. A szegény ember apró gyermekeinek tehát egyedül kell haza bandukolniok a sötétségben, kitéve mindenféle veszedelemnek. A felhivás, amely több erzsébetvárosi polgár aláirásával forog közkézen, arra hivja fel a szülőket, hogy a tanácsnál tiltakozzanak ezen a gyermekre nézve veszedelmes tanitási rend ellen s követeljék, hogy téli napokon délután csak négy óráig tartson az előadás.

— **Demokraták estéje.** Az Erzsébetvárosi Demokratakör december 7-ikén, szombaton hangversenynyel egybekötött estélyt rendez a Royal-szállodában levő helyiségében.

— **Horvát szénbányászok Budapesten.** Mint Zágrábból táviratozzák, holnap onnan a troistvoi szénbányák munkásainak egy küldöttsége indul Budapestre, hogy megkérje a *kereskedelmi minisztert*, rendeljenek az államvasutak nagyobb szénmennyiségeket, hogy a munkásokat el ne bocsássák. A küldöttség vezetője *Drohobeczky* Gyula kőrösi püspök.

— **Szegénysorsu tüdőbajosok.** Az *Erzsébet királyné alap* szanatoriumi bizottsága ma tartotta azt az ülését, amelyen szegénysorsu tüdőbajosoknak a budakeszi uj szanatoriumba való elhelyezéséről gondoskodott. Özv. gróf *Teleki* Sándorné elnöklése alatt *Emich* Gusztávné, gróf *Batthány* Lajosné *Aaler Bancalari* Hedvig, dr. *Neumann* Arminné, *Vajda* Károlyné, továbbá *Weiss* Berthold, *Emich* Gusztáv és *Tabódy* József bizottsági tagok ezuttal *Emichné* urnő lakásán tárgyalták le a beérkezett 14 kérvényt. *Polgár* Géza a bizottság titkára referálta a kérvényeket. Összesen öt ingyenágygyal rendelkezik az *Erzsébet-alap* és a legalaposabb vizsgálat során csak azok kerültek be, akiknél legsürgősebb a gyógyitás és legnagyobb a remény a felgyógyulásra. Felvettek öt nőt. Dr. *Neumann* Árminné fényes tanujelét adta jó szivének, amikor egy félárva tüdőbajos leányka felvételét akként fogja lehetővé tenni, hogy elvállalta a kezeltetési dijak fedezését.

— **Baleset a párisi Variétében.** A párisi Variété szinházban tegnap nagy baleset történt, melynek harminc ember sulyos megsebesülése lett az eredménye. A szinház egyik szinpadi lépcsője, mely a nagy Opera lépcsőjét ábrázolta s melyre legföljebb három embernek lett volna szabad fölmennie, leszakadt s maga alá temette azt a harminc szinészt, aki könnyelmüen felment a gyönge alkotmányra. A sulyos sebesültek közt van *Delys* Teréz énekesnő, *Lasouche* komikus és *Alençon* Emilia szinésznő.

— **Az Ujságirok Egyesületéből.** A *Budapesti Ujságirók Egyesületének* segitő-alap igazgató-tanácsa ma délután *Hoitsy* Pál elnöklete alatt ülést tartott. Az igazgató-tanács mai ülésében *Cziklay* Lajos alelnök előterjesztésére ötszáz korona segélykölcsönt és nyolcvan korona segitséget szavazott meg; ezenkivül több folyóügyet intéztek el.

— **Miss Stone fogsága.** A szerencsétlen miss Stone ügyéből valószinüleg diplomáciai konfliktus lesz, ami kevés vigasz annak a szegény kisasszonynak, akiről még mindig nincs egészen hitelesen eldöntve, hogy él-e. Tudvalevő dolog, hogy az amerikai főkonzul, Dickinson ur, nagyon sokáig alkudozott a rablókkal a váltságdij felől, s hogy hire ment Stone kisasszony meggyilkoltatásának, mégis a bolgár kormányt okozták érte. Most azonban *Danev* miniszter nagyon éles jegyzéket intézett Dickinsonhoz, melyben kijelenti, hogy miss Stone meggyilkolását csakis a konzul halogatása okozhatta. Az amerikai kormány a jegyzékkel szemben arra akarja kényszeriteni a szultánt, mint Bulgária szuzerén urát, hogy vazallus államát birja engesztelő akcióra.

— **Bresci bündtársa.** Bresci neve mellé sokáig keresték azt, melyet Umberto király szomoru halálának történetében a bünrészes viselt. A rendőrség és biróság már a merényletet követő első napokban tudott egy szőke fiatal emberről s a milanoi Bresci-pör folyamán is azt vallották a tanuk, hogy Brescit folytonosan egy szőke fiatal emberrel látták, aki azonban a merénylet óta nyomtalanul eltünt. A fiatal ember neve *Granotti* Lajos, 1867-ben született s Sagliano Miccában ismerték föl. A merénylet napján gyalogszerrel menekült falujába, mely a Monte-Rose tövében, a gressonei elhagyatott völgyben van. Itt egy Busetti nevü embernek elmondta, hogy Brescivel együtt jött át Amerikából és hogy neki is része van az Umberto király ellen elkövetett merényletben. Bussettit, mint aki tudott a dologról, le is tartóztatták, de később ismét szabadon bocsátották. Jelenleg Granottival együtt Amerikában van, aki egy vezetőt fogadott és a Monte-Rosán átkelve, Svájcba ment. A vezető bevallotta a biróság előtt, hogy Granotti neki is elmondta bünrészességét. Sőt revolverét is átadta neki, amelytől borzalom fogta el, és azt a mélységbe dobta. A milanói esküdtbiróság in contumaciam mondta ki az itéletét Granotti fölött, akinek hozzátartozói az itélet fölfüggesztését kérték, mert szerintük a Granotti bünrészességéről terjesztett hirek légből kapottak és e végből több tanunak a kihallgatását követelik. De a biróság nem adott helyet e kérésnek és Granottit, mint aki a merénylethez segédkezet nyujtott, *életfogytig tartó sulyos fegyházra* és összes polgári jogainak elvesztésére itélte. Addig azonban amig Granottit az amerikai kormány ki nem adja, az itélet természetesen függőben marad.

— **Véres kardpárbaj.** Bécsben ma délután *Lobkowitz* Henrik herceg dragonyos hadnagy kardpárbajt vivott egy bölcsészethallgatóval. Az affér összeszólalkozásból támadt. Az egyetemi hallgató a karjára hatalmas vágást kapott.

— **A babagyáros ajándéka.** Nemes szivre valló figyelemmel emlékszik meg a szegényekről *Rosenberg* Ignác az első magyar próba-babagyáros, aki üzletében (Károly-körut 7. sz. I.) folyó hó 18-ikán délelőtt 9 órakor száz szép játékbabát oszt ki szegény szülők között, hogy ők is szerezhessenek valami örömet karácsonyra a gyermekeiknek. Az üzletben elő lehet jegyezni a derék nagyiparos ajándékára.

— **Vér a vadászaton.** A *kassai* vadásztársaság hajtóvadászatán *Benedek* huszárszázadost egy orvvadász le akarta lőni. Benedek azonban megelőzte az eddig ismeretlen orvvadászt és őt a tőke-terebesi erdőségben lelőtte. A vadászat másnapján *Domonkos* kassai erdész három hajtót lőtt meg, kik közül egyet a kórházba szállitottak.

— **Ingyenkenyér.** A kenyérosztó-boltok forgalma kedden 9968 adag volt. Ebből a Podmaniczky-utcai kenyérosztó-boltban 6958 adagot, az ó-budai uj kenyérosztó-boltban 3010 adagot osztottak ki. — Ujabban adakoztak: Egy ismeretlen hölgy 20 kg. kenyér. Purtner Jánosné 12 kenyér, nemeslelkü emberbarát 20 korona.

— **Letartóztatott sikkasztó.** *Fiumé*ből táviratozzák: *Szélig* Antalt, aki Nagy-Kanizsáról, ahol a temetkezési egyesület igazgatója volt, megszökött, miután előbb hamisitott okmányokkal több ezer koronát elsikkasztott, ma a fiumei rendőrség letartóztatta és elszállitotta Nagy-Kanizsára. Szélignél már csak egy pár korona volt.

— **Házasság.** *Rechnitzer* Hermann Vocinból eljegyezte *Lipschitz* Jolán kisasszonyt Keszthelyről.

— **Gyüjtés a templomra.** Union Cityben fölavatták az uj templomot. A templom szép volt, nagy és tágas, világos és szellős, szép, mosolygó szentek álltak a falak mentén s az oltáron vigan lobogtak a gyertyák. A pap gyönyörüen prédikált a földi szegénységről, melynek mennyei gazdagság lesz a bére. Erre nagyon mély meghatottság vett erőt a hiveken és sokan könnyezének...

A misének vége volt s a hivek hazafelé akartak indulni, de legnagyobb meglepetésükre minden ajtót zárva találtak.

— Foglaljátok el ujból helyeteket, kedves hiveim — mondta a pap — s a zsebéből kivette a templomajtó kulcsait.

— Ime, uj templomunk kulcsai. Bezárattam az összes ajtókat, mert fontos közölni valóim vannak. Ti sirtatok, meg voltatok hatva most. Mindezt adósságra tenni nem lehet. Templomunk épitési költségeiből még ezerkétszáz dollár fedezetlen s azt mondom néktek, hogy innen addig senki nem teszi ki a lábát, mig ezt az összeget össze nem gyüjtitek.

A siró hivek hirtelen káromkodának s mivel az ajtók csakugyan jól be voltak zárva, megnyiták erszényeiket.

— **Lakás az automobilon.** Mikor a Barnum-féle cirkusz reklamfüzeteit osztogatták Budapesten, egy érdekes lakást is láthattunk — képben. Azaz hogy természetben is és pedig künn a keleti pályaudvaron. A cirkusz igazgatójának és feleségének lakását egy hosszu nagy kényelemmel berendezett vasuti kocsiban. A nagy cirkusz-direktornak utánzója akadt már. Egy francia, aki automobilon lakik. Óriás gépkocsin pár szoba van berendezve számára, persze a felesége számára is és állandóan utaznak. Ez pedig még valami nagyon kellemes se lehet. Éppen csak különös kissé.

— **Halálos párbajért várfogság.** A lipcsei esküdtszék ma negyed évi várfogságra itélte *Schembreit* lipcsei ügyvédet, aki tavaly párbajban megölt egy *Öttinger* nevü stuttgarti egyetemi hallgatót.

— **Somossy-mulató.** Mint a poraiból megélemedett Phőnix, ugy támadt föl ma ifju erejében a régi Somossy-mulató. *Somossy* Károly, akinek nevéhez ugyszólván odatapad Budapest orfeumi életének története, uj és diszes hajlékot emelt a Király-utca 71-ik számu házában a legkönnyebbvérü muzsának, aki őt a Nagymező-utcából kiszoritotta. Az uj orfeumot *Márkus* Géza épitette s a rendelkezésére állott rövid idő alatt — hetvenöt nap alatt — fényesen oldotta meg nehéz feladatát. A vasszerkezetü, óriási méretü terem szecessziós diszitései kedvesen hatnak s a kitünő akusztika és az ülőhelyek praktikus csoportositása hamar otthonossá teszmek a minden izében világvárosias jellegü mulatóban. Különösen szép a két proscenium-páholy, amely ötletes módos mintegy összefolyni látszik a szinpad két végével, és bizarr dekorációjával igen kellemesen hat. A mai megnyitó előadásra zsufolásig megtelt a mulató előkelő közönséggel, amely a prológus elhangzása után ovációkban részesitette *Somossy* Károlyt, a mulató megteremtőjét. A müsor a lehető legváltozatosabb, s a nemzetközi énekesek, táncosok és akrobaták mellett nagy figyelmet fordit a magyar számokra is. Az est legtöbb attrakciója *Carola* Ceciliának, a nálunk jól ismert excentriquenek vendégszereplése volt, aki európai körutjából toalettekben, gyémántokban és excentricitásokban meggazdagodva tért vissza s akit régi tisztelői nagy lelkesedéssel és sok virággal fogadtak. A siker jegyében nyilt meg az mulató, amely bizonyára mihamar kedvelt szórakozási helyévé válik a főváros közönségének.

— **Jack, a hasfölmetsző.** Jack, a hasfölmetsző, kinek személyét eddig megállapitani nem lehetett s ennélfogva a modern városok rémtipusa lett, most Kielben garázdálkodik. Kieli táviratok hozzák hirül, hogy a várost néhány hét óta rémületben tartja egy hasmetsző, aki férfiak és nők közül egyformán szedi áldozatait. Tegnap éjjel két merénylet történt Kielben.

— **Vizbefult család.** A Szolnok-Dobokamegyében lévő Kucsubát község mellett nagy szerencsétlenség történt a napokban. *Pap* Teréz földmüvesasszony két kis gyermekével csolnakon akart átkelni a Szamos folyón. A viz közepére érve, az evező a folyó fenekén levő sziklák közé akadt s a sebes folyásu viz a csónakot a közeli malom kerekei alá sodorta, hol mindhárman halálukat lelték. A szerencsétlenül jártak holttesteit a jajveszékelésre figyelmessé lett molnár fogta ki.

Legujabb cs. és kir. szabadalmazott

FÉRFIING

Vértes és Sebestyén cs. és kir. szab. fehérnemü készitők.

Budapest, IV., Muzeum-körut 15. a kir. müegyetemmel szemben.

melynek nyakléce a reágombolandó gallér bőségéhez önmagától pontosan szabályozódik, ráncok képződését kizárja és szükséghez képest, szükebb vagy bővebb gallér használatát teszi lehetővé! Rendkivül célszerü és használatban olyan egyszerü, hogy külön utasitást nem igényel. Ezen ingek egyedül nálunk a föltalálóknál kaphatók minden bőségben a következő kivitelben:

Legjobb minőségü sifonból, sima vagy redős mellel 2.35 és . . 2.75 frt

Puha batiszt- vagy pikémellel . . . . 2.75 „

szonban mérték után tetszés szerinti kivitelben is készithetők.

Vidéki megrendelésnél elegendő a gallér számát megirni.

Részletes leirással szivesen szolgálunk. Utánzatok a szabadalmi törvénybe ütköznek.

Továbbá ajánljuk a raktárunkon nagy választékban levő francia és angol uridivat különlegességeket, valamint bel- és külföldi kalapokat.

— **Eltünt uri leány.** A poseni rendőrség táviratban értesitette a főkapitányságot, hogy *Posenből* egy porosz királyi katonatisztnek 17 éves, kedélybeteg leánya november 27-én eltünt. A leányka, aki régebb idő óta öngyilkosságra gondolt már középmagas, jól kifejlett. Haja egészen szőke, elől göndör. Tekintete mély. Foga rendes. Beszéde kissé szakadozott. Ujjainak hegye erősen és észrevehetően piros. Zöld vadásznadrágot, zöldgalléros kabátot és a derekán fekete bőrövet viselt. Valószinü azonban, hogy ezt a ruhát levetette és feketébe öltözött. Annak, aki az eltünt nyomára vezeti a rendőrséget, 1000 márka jutalmat tüztek ki.

— **Adófizetés akadályokkal.** A következő panaszos levelet kaptuk: Tekintetes szerkesztő ur! Déli 1/21-ig irodában vagyok elfoglalva. Elmentem az V. kerületi adóhivatalba, hogy adómat lefizessem; odaértem három perc 1/21 után, mikor a hivatalnok urak elkiáltják: már nem lehet fizetni, csak 1/21-ig van hivatalos óra. Nagynehezen sikerült az egyik hivatalnokot rábirnom, hogy az adókönyvemet átvegye és számitejtse, — ennek megtörténte után átmentem a pénztárnok urhoz. — de már tiz perc 1/21 után tőlem megtagadta az adó átvételét, dacára annak, hogy az már be volt vezetve az adókönyvembe és ugy kénytelen voltam távozni, a nélkül, hogy célt értem volna, dacára annak, hogy 1/21-kor ott voltam. Tudtommal az összes adóhivatalokban 1 óráig van hivatalos óra s minthogy nincs mindenki abban a szerencsés helyzetben, hogy korán mehessen vagy küldjön valakit adót fizetni azt hiszem kötelességük az adóhivatalnok uraknak és a pénztárnok urnak, hogy aki 1/21-kor jön az adóját még átvegyék legalább is 3/41-ig. Maradtam a tek. szerkesztőségnek, kitünő tisztelettel *Kálmán Károly* s. k.

— **Nilusz.** Ez a neve egy uj cigarettának, amit a dohányzó Magyarországnak karácsonyi ajándékul szánt a dohányjövedéki igazgatóság. Az uj szivnivaló csinos, vékony cigaretta — szopóka nélkül. Huszával van összecsomagolva egy dobozba s egy ilyen doboznak egy korona és husz fillér az ára.

— **A gyermekek virágjai.** A *Mauthner* Ödön-cég utalványai ellenében melv az iskola bélyegzőjét viseli mint ellenjegyzést, holnap szolgálják ki a cég Rottenbiller utca 33. szám alatti telepén minden gyermeknek további gondozásra és továbbnevelésre a virágokat.

— **Végzetes vivás.** *Schindler* Emil magyar államvasuti hivatalnok, aki — mint megirtuk — *Gennary* József vivótermében a vivómester kardjától megsebesült, a II. sebészeti klinikán fekszik. A tőr szemén keresztül az agyvelőig hatolt s magát az agyvelőt is megsértette. Állapota életveszélyes. Sulyosbitja az is, hogy ma agyvérömlés állott be. Orvosai véleménye szerint a szerencsétlen fiatal ember megvakul.

— **Karácsonyi ajándékok.** Mindenki tekintse meg a *Koch* testvérek (Károly-körut 26.) diszesen összeállitott karácsonyi csoportjait Itt lehet a legszebb s legolcsóbb karácsonyi ajándékokhoz jutni. A cég mai hirdetésére különben felhivjuk olvasóink figyelmét.

— **Az egészség elősegitésére** mégis csak a régi háziszerek szolgálnak a legjobban. Dr. *Szana* Sándor az egészség ápolását tárgyaló folyóiratában a következőt irja: a halmájolaj még a mostani az orvosi tudományra annyira válságos időben sem vesztette el szerepét. Ahol a táplálás javitását célozzuk, a halmájolaj jó szolgálatokat tesz. De különösen fontos, ha lehetőleg tiszta, és könnyen emészthető halmájolajat választunk, mert másként az egész gyógyitásnak sikerét veszélyeztetjük. Ilyen könnyen emészthető tiszta halmájolajnak bizonyult már hosszu évek sora óta a Maager-féle Gadóc-halmájolaj.

— **Szenzációs találmány.** *Freudiger* Mózes és fiai, Budapest, Laudon-utca 6. sz. a atti ágy-, ruha- és fehérnemü gyárában egy olyan ágyat készitenek, mely rendkivül elmés találmány. Az ágy egy perc alatt összerakható és kézitáskába helyezve, az ember barhová magával viheti. Figyelmeztetjük olvasóinkat a lapunkban található hirdetésre.

— **Gyermekhangverseny a Telefon Hirmondóban.** Ma délután 5 órakor — mint minden csütörtökön rendesen — gyermekhangversenyt rendez a Telefon Hirmondó a kis előfizetők szórakoztatására. A mai hangversenyen, melyet *Zörgő* bácsi, a gyermekek kedvelt barátja rendez, közremüködnek: *Funták* Ágnes és *Pugin* Leona urnők, *Vajka* Balázs, Eöri *Szabó* József, *Faragó* Ödön, *Friedmann* Oszkár és *Latabár* Kálmán urak. — Este a Telefon Hirmondó összes állomásain keresztül a Magy. kir. Operaház előadása hallható, *A zsidónő*, Halévy operája kerül ez alkalommal előadásra, s az előadásnak érdekessége lesz, hogy Eleázár szerepét Warmuth Ignác, operánk vendége énekli. Az opera után a rendes esti felolvasás következik, majd annak befejeztével 11 óráig még *cigányzene* lesz hallható a kagylókon keresztül, melyet az Emke és az Elite kávéházból közvetit a Telefon Hirmondó.

(x) **Fiatal ember!** Kérdezze meg orvosát, akkor megtudja, hogy baját a *Santal Egger* gyógyitja meg gyorsan és legjobban. 1 üveg 3 kor a „Nádor"-gyógytárban Budapest, Váci-körut 17. Postán 3.40 korona előzetes beküldése után bérmentve.

(x) **Strelisky** császári és királyi udvari fényképész. Dorottya-utca 9. Budapest. Az egyetlen elsőrendü fényirda, mely a *földszinten* van. A közelgő *karácsonyi ünnepekre* ajánlja aquarell-, olaj-, valamint összeállitott csoport-képeit, pillanatnyi gyermekfölvételeket és legujabb *Van-Dyk fényképeit* (hölgyeknek különösen előnyösek). Ujdonságok: *metallin-* és *email-képek*. Felvételek rossz időjárásnál is 9—4-ig. Temperált öltözőszobák.

(x) **Gebauer Károly cs. és kir. szabad.** első hazai érckoporsó- és gyászkocsi-gyárának temetkezési intézete, Budapest, VII. Erzsébet-körut 26.

(x) **Kérjünk mindenütt F. M. K. E. vagy E. K. E. gyujtót.**

(x) **Eredeti mikulások Kertész Tódornál.**

Ládában Amerikába.

— A *Budapesti Napló* tudósitójától. —

Budapest, december 4.

Az egész világsajtó beszél most *Beck* János budapesti mázoló-segédről aki lefőzte Zeitung Hermannt, a ládában utazó szabót mert tegnap reggel egy közönséges ládában New Yorkba érkezett. A vállalkozó szellemü mázoló-segéd csaknem életével fizette meg kalandos utazását, mert elszámitotta magát s nem gondolt arra, hogy a hajót vihar is érheti a tengeren s ugy a kitüzött időnél napokkal később is érkezhetik Amerikába. Kiéhezve, szinte félholtan érkezett meg Beck János New-Yorkba. Annyira elcsigázta az éhség, hogy eleinte őrültnek tartották. Később azután kiderült, hogy az éhség az oka különös viselkedésének s most már New-Yorkban maradhat a vállalkozó szellemü ember, mert egy gazdag polgár letette érte a kellő biztositékot.

Beck János egy pár esztendővel ezelőtt került Budapestre Bécsből, ahol özvegy édesanyja most is él. A 29 éves fiatalember a fővárosban *Fischer és Hartmann* mázolómestereknél állt munkába. Mesterei nagyon szerették, mert jó munkás volt s emellett szolid, intelligens ember, aki bécsi német létére hamarosan megtanult magyarul is s egészen beleélte magát a budapesti szokásokba.

Az Aggteleki-utca 12-ik számu házban lakott Beck János utoljára Budapesten *Komor* Jánosnál, a Telefon Hirmondó egyik szolgájánál. Munkája után rendesen hazament lakására s házigazdájával gyakran elbeszélgetett, vagy különböző utleirásokat olvasgatott. Nagyritkán maradt csak ki hazulról, ilyenkor sem sokáig. Legjobban szeretett otthon beszélgetni a háziakkal.

— Nem ér itt az élet semmit — szokta mondani — s nemsokára ki is megyek Amerikába, mert csak ott fizetik meg jól a becsületes munkát. Az én szakmámbeli embereket különösen keresik ott.

— De lesz-e pénze ahhoz a hosszu uthoz? kérdezte tőle a házigazdája.

— Nem kerül az olyan sokba, ha az embernek egy kis esze is van hozzá. *Tudok én olyan módot erre, amit még meg fognak bámulni az emberek.*

Nem sokat adtak *Beck* Jánosnak ilyen szavaira, mert tudták, hogy kevés a keresete s abból a legszolidabb életmód mellett sem takarithat meg annyit, hogy elég legyen az amerikai utiköltségre.

Körülbelül most egy esztendeje azután összepakolt Beck János, otthagyta mestereit és hazautazott Bécsbe. Mikor megkérdezték tőle, hogy miért hagyja itt Budapestet, igy felelt:

— Bécsben közelebb leszek Amerikához. Azután meg ugy lassan-lassan majd csak eljutok Hamburgig, ahonnan könnyen áthajózhatom New-Yorkba.

Mikor megmagyarázták neki, hogy mennyi pénz kell ehhez a hosszu uthoz, büszkén igy felelt Beck János:

— Nem pénz kell ahhoz, hanem ész!

A kalandos természetü mázoló csakugyan Bécsbe ment innen s az osztrák fővárosból még párszor irt is levelet Komor Jánosnak, volt házigazdájának. A levelek azután elmaradtak s Beck János időközben — több stációt tartva — eljutott Hamburgig. Itt főzte ki teljesen kalandos tervét; itt adatta föl a ládát, amelyben elhelyezkedett, egy barátja által, mint gyorsteherárut New Yorkba.

Hogy miként utazott Beck János s minő kalandokon ment át, azt elmondja egy távirat, amelyet a *Frankfurter Zeitung* kapott ma New-Yorkból. A távirat a következő:

Beck János, aki Budapestről való festő, ma azt vallotta, hogy nem volt pénze sem utiköltségre, sem a letelepedésre, azért mint gyorsteherárut adatta fel magát egy ládában. A bevándorlás ellenőrzésére hivatott bizottság e őt ma *egy amerikai vagyonos polgár letette Beck Jánosért a kellő biztositékot* s igy New-Yorkban maradhat. Az a láda amelyben Beck Jánost megtalálták, hat láb hosszu, három láb magas és négy láb széles.

Tizenhat napig utazott a vállalkozó szellemü budapesti festő. Mikor a ládát felemelték, nyöszörgés hallatszott belőle, Beck János — mint a rendőrségen mondotta — német nyelven vizért könyörgött. A ládában találtak egy bőröndöt, amelyben ruha volt, ezt használta Beck vánkosnak. A láda alja kóccal volt telerakva, azon feküdt Beck és egy hosszu felöltővel takarózott. A láda oldalához szögekre kötözve két tucat szódavizes üveget találtak — üresen. Nehány palackban kávét vitt magával a hosszu utra, de az is hamar elfogyott, ugy hogy *utolsó napokban éhezett és szomjazott Beck*. Volt még a ládában egy esernyő, egy cilinderkalap, nehány iv papiros és sok levél, amelyeket a menyasszonya irt Becknek. A szállitólapot német nyelven töltötte ki s azt irta rá, hogy a láda tartalma: *Modell*.

Mikor Becket New Yorkan megmotozták, mindössze három márkája volt. A ládára, amelyet gyorsárunak adatott fel, ráfestette *Vorsicht*! Jól is járt vele, mert a temérdek lisztes zsák és egyéb szállitmány tetejére tették a hajón. A láda szállitási dija 12 dollár volt, holott 25 dollárért a *Palazia* hajó fedélzetére lehet jegyet váltani.

A határsértés.

— *Kép a jövőből.* —

Történik a német határon.

A német finánc: Mi az?

Az őr: Egy sertés.

A finánc: Honnan jön?

Az őr: Magyarország felől.

A magyar sertés (lassan közeledik a határ felé. Már messziről illedelmesen köszön.)

A finánc: Jó napot. Mit akar?

A sertés: Be szeretnék menni Németországba.

A finánc: Hm hm. Nehéz ügy.

A sertés: Azt én is tudom. De biztam személyes tulajdonságaimban s ezért voltam bátor idejönni. Nem vagyok elbizakodott, de azt minden hencegés nélkül mondhatom hogy kevés olyan kövér disznó van hazámban, mint én.

A finánc: Mégis nehéz.

A sertés: Meg fogom próbálni.

A finánc: Mindenekelőtt vizsgálatnak kell magát alávetnie. Egészséges?

A sertés: Mint a makk.

A finánc: Van himlőoltási bizonyitványa?

A sertés: Van.

A finánc: Sertésvészes helyen nem járt?

A sertés: Nem.

A finánc: Meri mindezekre a becsületszavát adni?

A sertés: Becsületszavamat adom.

A finánc: Jó. Most jön a vizsgálat második része. Ki volt Julius Robert Mayer?

A sertés: Mi?

A finánc: Ki volt Julius Robert Mayer? Azt hiszem, érthetően beszélek.

A sertés (zavartan): Nem tudom.

A finánc: Az baj. Julius Robert Mayer egy német tudós volt, aki az energia megmaradásának törvényét eláliitotta. Ezért az őrültek házába is csukták, de utóbb kiszabadult. Bocsásson meg, de ezt tudni miveltség kérdése.

A sertés: Honnan tudjam ezt én, szegény magyar disznó?

A finánc: Ahhoz semmi közöm. Jön egy második kérdés. Reméiem, tanult infinitezimál-számitást? Mi az a másodrendü differenciálhányados?

A sertés (bután néz rá.)

A finánc: Semmit se tud. Hát ezt nem ismeri? (*felirja*):

$$\frac{d^2y}{dx^2}, \quad \frac{d^2f(x)}{dx^2}, \quad \frac{d^2}{dx^2}fx, \quad y'', f''(x)$$

A sertés: Honnan tudjam ezt én, szegény magyar disznó?

A finánc: A magyar disznónak még ennél sokkal többet kell tudnia, hogy bejöhessen a német határon. Ön megbukott.

A sertés (szomoruan néz.)

A finánc: Menjen haza, barátom, tanulni. És ha majd mindent jól tud, akkor jelentkezzék ujra. De figyelmeztetem, hogy ha ezt a vizsgát le is tette, még kell fizetnie huszezer márka vámot, néhány ezer márka mellékvámot, pótvámot, segédvámot és vámvámot. Akkor aztán orvosilag megvizsgáljuk és én esküszöm magának, hogy találunk magában tüniát; de ha mindez meg nem történnék is meg, ön egy hónapig marad a határon s közben oly sovány lesz, mint egy szunyog s mit csináljon aztán az ember egy ilyen rongyos disznóval, ha még csak nem is kövér?

A sertés: Köszönöm a szives értesitést. Alázszolgája. Csak annyit mondok, hogy itt az emberrel disznómód bánnak. Pedig a disznóval emberségesen kellene bánni! (*Távozik.*)

—o.—

FŐVÁROS.

Kecskeméthy — a közgyülésen.

— A *Budapesti Napló* tudósitójától. —

Budapest, december 4.

Kecskeméthy Győző ezreseinek szelleme ma a főváros közgyülése fölött lengett. Folyt a tanácskozás s este már egy helyi laptudósító azt ujságolta, hogy Kecskeméthyt Svájcban, az olasz határhoz közelkevő *Castasegna*ban a csendőrség elfogta. A szenzációról azonban a rendőrség mitsem tud és igy méltán sorakozik ez is a Kecskeméthy-legendákhoz.

A főváros közgyülésén *Rényi* Dezső főjegyző fölolvasta a polgármesternek a Kecskeméthy-féle lopás ügyére vonatkozó azt a jelentését, amelyet már részletesen ismertettünk. A tanácsnak idevonatkozó javaslata az, hogy a hiányzó összeget átmenetileg a háztartási fölöslegekből fedezzék.

A tárgyhoz szólva, *Leitner* Adolf megjegyzi, hogy a jelentésből az derül ki, hogy az ellopott pénz a főváros tulajdona volt, ez pedig tévedés; mert a pénz nagyrésze az államot illeti abból. A tulajdonjog megállapitása pedig nagyon fontos. Mert ő nem tud arra köteleztetést, hogy a főváros szavatossággal tartoznék a kormány pénzéért. Minthogy pedig könnyen meg lehet állapitani, hogy a beszállitott összeg milyen természetü volt, ebből az következik, hogy az államot és a fővárost a megfelelő arányban illeti a károsodás. Inditványozza tehát, hogy a tanács ezt hitelesen állapitsa meg s aztán intézzenek fölterjesztést a pénzügyminiszterhez az aránylagos károsodás végleges megállapitása iránt.

A polgármester előadta, hogy az ellopott pénzből csak 110.000 korona illette meg a fővárost, 17.000 korona a közmunkák tanácsát s a többi az államot. Neki az inditvány elfogadása ellen nincs kifogása. (Derültség.)

Dezsényi József kifogásolja, hogy a polgármester csak most, három hét multán tesz jelentést a közgyülés elé. Különben ez a jelentés sem foglal magában semmi egyebet, csak azt, hogy mit tett a polgármester a felelős tisztviselőkkel szemben. Elfogadja Leitner inditványát.

Polónyi Géza szerint, nem kell elhamarkodni az ügyben való határozathozatalt. A polgármesternek *előzetes* jelentése volt az, amelyet előterjesztett. Egyebet a polgármester ez idő szerint nem is tehetett. Nem ajánlja, hogy bármely inditványt *most* fogadjanak el, hanem várják be a vizsgálat eredményét. Csak akkor lehetne kifogás a jelentés ellen, ha a törvény megkivánta intézkedéseket meg nem tették volna; minthogy azonban ez megtörtént, nem lehet egyebet tenni, mint tudomásul venni a jelentést.

Preyer Hugó szerint az eddigiekből az derül ki, hogy a hivatalokban nem mindenütt van meg a kötelés fegyelem és az ellenőrzés. A felelősséget nagyon ki lehetne terjeszteni s in ultima analisi, maga a polgármester felelős. Mert hát meg kell fogni valakit. (Derültség.) De ő nem megy ennyire. Ő a polgármestert igen nagyra becsüli, csak attól tart, hogy a tulságos munkálkodása összeroskasztja. De a főhiba nem annyira a személyekben, mint a rendszerben van, abban a rendszerben, hogy kvalifikáció nélkül való ifjakat alkalmaz a főváros, akiknek tanuló évei alatt a főváros fizeti a zsebpénzüket. Ezek azok a szerencsétlen existenciák, akiknek nincs a megélhetésre elegendő fizetésük s igy könnyen hajlik egynémelyikük a rossz felé. Szakitani kell tehát azzal a protekciós rendszerrel, amely azt hozza magával, hogy oda nem való elemekkel töltik meg a hivatalokat. Tulzásnak tartja, hogy a felelősségrevonásban annyira menjenek, hogy a föl nem függesztett, de a vizsgálatba bevont tisztviselőknek a fizetését is levonják. Kéri a polgármestert, hogy ezt a hibát a saját hatáskörében korrigálja. Egyébként az előterjesztett jelentést tudomásul veszi.

Ballagi Aladár azt kivánja, hogy az erkölcsi felelősséget a legszélsőbb határig ki kell terjeszteni s aztán következik az anyagi felelősség kérdése. Meg kell tehát állapitani a felelősség körét, azt, hogy ez a polgármesterig, vagy a belügyminiszterig terjedjen-e. Ha ezt megállapitották, akkor következik az anyagi felelősségre vonás s igy ő csatlakozik Polónyi fölfogásához, hogy a vizsgálatot eredményét be kell várni s addig nem lehet határozatot hozni.

Kasics Péter nem tartja helyesnek a felelősségrevonás módjait. Hiszen a fegyelmi hatóság azoknak a kezében van, akik esetleg szintén felelősségre vonhatók. A leghelyesebb eljárás tehát az lett volna, ha a polgármester és a tanács is önmaga ellen kér fegyelmi vizsgálatot. Más törvényhatóságból kell ide delegálni fegyelmi bizottságot. (Nagy zaj.) Nem akar senkit vádolni, de a tényállást ki kell deriteni, mert ő a tanácsot teljesen tisztán akarja látni.

Halmos János polgármester kijelenti Dezsényi fölszólalására, hogy ő a mai jelentését nem courtoisieből terjesztette elő, hanem kötességszerüen. Előbb nem tehette, mert rendes közgyülés azóta nem volt; egyébiránt a legutolsó rendkivüli közgyülésen is tett már idevágó rövid jelentést. Kérdi különben, van-e a világon olyan pénztár, ahol teljesen meg lehetne akadályozni a lopást, vagy sikkasztást. Sem az állam, sem a pénzintézetek ettől teljesen megvédve nincsenek. De igenis, el kell követni mindent, hogy ennek a lehetősége a legcsekélyebbre szálljon. A fővárosnak tizenkét nagy pénztára van s igy minden elővigyázatot meg kell tenni. Most folytat a szakemberekkel erre vonatkozólag tárgyalásokat. Kasics fölszólalására kijelenti, hogy igenis időközben igen gyakran történt felelősségrevonás. Azokat gyanusitani nem lehet, akik a felelősségrevonást végzik. Ha ő különben a legcsekélyebb mértékben is érezné, hogy valamely mulasztást követett el, nem késnék önmaga ellen kérni a vizsgálatot. Ami pedig Kasicsnak azt a kivánságát illeti, hogy más törvényhatóságtól delegáljanak fegyelmi biróságot, azt lehetetlen teljesiteni, mert az 1886. évi XXIII. törvénycikk meghatározza a fegyelmi eljárás módozatait s azt, hogy mely hatóságokhoz tartozik az első-, második- és harmadik fokon való itélethozatal. Kötelességének fogja tartani, hogy időközben is jelentést tegyen az ügy állásáról.

Minthogy a főpolgármester kijelentette, hogy az ügy érdemleges tárgyalása addig nem történhetik meg, amig vele a pénzügyi és gazdasági bizottság nem foglalkozott, *Leitner* Adolf visszavonta az inditványát. *Kasics* Péter utólag azt a javaslatot tette, hogy az ügy megvizsgálására küldjenek ki tiztagu bizottságot. A közgyülés, Kasics inditványának a mellőzésével, tudomásul vette a polgármester jelentését.

*

A tárgysorozat egyéb pontjait lanyhább érdeklődés mellett intézte el a közgyülés. *Márkus* József főpolgármester jelentése után *Halmos* János polgármester két interpellációra válaszolt. A főpolgármester bejelentette a mai választások eredményét. Első osztályu tanácsjegyző lett *Antal* Gyula, másodosztályu tanácsjegyző *László* Iván. A közgazdasági és közélelmezési bizottságba beválasztották *Schomann* Antalt s a közjótékonysági bizottságba *Wehner* Gyulát.

SZINHÁZ, ZENE.

** **Filharmonia.** Ma este tartották meg a *Vigadó* csarnokában *az ötödik filharmoniai hangversenyt*, amelynek szólista vendége *Staub* Viktor zongoraművész volt. Hogy miért nevezi őt a művész „párisi" zongoraművésznek, nem tudjuk: Staub Dél-Amerikában született, svájci családból származik, Párisban tanult és jelenleg a kölni konzervatórium felső osztályának zongoratanára. Saint Saëns: II. (g-moll) zongoraversenyével mutatkozott be, amely nem egészen ismeretlen hangverseny-közönségünk előtt. A művész kelő felfogásával és tökéletes technikájával, amelylyel sohase törekszik előtérbe, igen jó hatást keltett amelyet csak fokozott Beethoven g-dur rondójának és Chopin 3. (as-dur) balladájának brilláns előadásával, mig saját szerzeményü Valse lenteja, egy némileg tartalmatlan virtuóz-munka kevésbé tetszett. Tudunk több magyar zongora-virtuózt, aki Kölnben hasonló elismerésre találna, mint ma este nálunk a kölni zongoratanár. — A müsor ujdonságát egy hazai zeneszerző szállitotta: *Pischinger* Nándor tanár, aki tudtommal ma először lépett mint komponista a közönség elé. *Suite de Balletjének* két részlete került előadásra, amelynek tetszetős muzsikája igen kedvező fogadatásra talált a közönség részéről. Az első rész valami esti hangulatot fest, a másodikban dallamos serenata csendül föl. A szerző invenciója ugyan nem mindig merit a maga forrásaiból, de az orchestralis kezelés, a zenei szakmunkának fényes megoldása a legnagyobb elismerésre méltó. Arról se szabad megfeledkeznünk, hogy ez a „suite" tulajdonképpen balletszenének készült és szinte provokálja a táncot. Ilyen zenét pedig vajmi kevesen tudnak csinálni! — A müsort Beethoven ötödik szimfoniája vezette be, és Brahms: Akadémiai nyitánya fejezte be. (— *ly.*)

** **A Népszinház karácsonyi darabja.** A *Karácsony* cimü alkalmi szinmü, mely a Népszinház legközelebbi ujdonsága lesz, napról-napra foglalkoztatja a próbákon a szinháznak csaknem egész személyzetét. Dickens *Karácsonyi Ének*, ének öt képre felosztott cselekményében ugyanis az elbeszélés összes szereplő személyei felvonulnak, mellékalakok és gyermekek egész rajával együtt. A főalak az ismeretes és tipussá lett *Serooge*, azután Bob *Cratchit* meg a felesége és családja a kis *Timmel* együtt, a derék *Fezziwig*-pár és személyzetük, meg a néhai *Marley*, a karácsony szelleme stb. Serooge-ot *Vidor* Pál ábrázolja, a többi főbb szerepet *Tollagi*, *Szirmai*, *Raskó*, *Szerdahelyi*, *Németh*, *Kovács*, *Ujvári*, *Bojár* Teruska, *Baán* Nelli, *Siposné*, *Kápolnai* Irén, *Vidorné*, *Harmath* Ilona, *Nagy* Margit játszszák.

** **A Szabad Szinpad megnyitása.** A *Szabad Szinpad* megnyitásáról a következő sorokat kaptuk: A *Szabad Szinpad* megnyitó-előadása 7-ikén, szombaton lesz a *Fővárosi Gyermekszinház* diszes helyiségében. A *Szabad Szinpad* első sorban olyan tehetséges hazai szerzők müveit hozza szinre, amelyeket fontos okok miatt a fővárosi szinházakban nem adhattak elő. Ezeken kívül egyéb vigjátékokat, szomorujátékot és bohózatokat is fognak eljátszani. Szombaton első előadásul *Kövessi* Albert: *Az uj honpolgár* (Goldstein Számi) cimü mulatságos fővárosi életképe kerül szinre, melylyel annak idején a nyári szinházakban nagy sikert arattak. Az előadás este nyolc órakor kezdődik. Jegyek már pénteken délelőtt kaphatók.

** **Szoyer Ilona Debreczenben.** *Szoyer* Ilona, a *Magyar Szinház* volt primadonnája, most szülővárosában, *Debreczen*ben vendégszerepel, ahonnét *Pécs*re megy. A fiatal müvésznőt, aki hat estén vendégszerepel a *debreczeni* szinházban, szülővárosa közönsége nagyban ünnepli. Egy laptársunk különben arról értesül, hogy *Szoyer* Ilona és a *Magyar Szinház* igazgatósága békülőben vannak s a fiatal müvésznő visszatér a *Wesselényi*-utcai szinházba ahol e hónap 16-án már fel is fog lépni.

** **Az Uránia-Szinház közgyülése.** Az *Uránia-Szinház-Részvénytársaság* ma délután tartotta II. évi közgyülését az Urániában *Molnár* Viktor kultuszminiszteri tanácsos elnökiésével. Az elnök konstatálván a közgyülés határozatképességét, előterjeszti a szinház igazgatóságának, valamint a felügyelő-bizottságnak jelentését, amit a közgyülés észrevétel nélkül vett tudomásul. Inditvány nem került tárgyalásra, minek következtében *Molnár* Viktor lendületes szavakkal rajzolván meg a részvénytársaság célját és eddigi munkáját, köszönetet mondott a sajtónak jóakaró támogatásáért és az *Uránia-Egyesületnek*, valamint mindazoknak, akik akár közvetve, akár közvetlenül a szinház felvirágoztatása érdekében közremüködtek. Ezzel a gyülést az elnök berekesztette.

** **A cigánybáró háromszázadszor.** *A cigánybáró*, *Strausz* hires operettje, a napokban éri meg a *bécsi An der Wien*-szinházban háromszázadik előadását. Saffi szerepét *Kopácsy* Juliska fogja énekelni.

** **Coquelin a berlini udvari szinházban.** *Coquelin*, a francia szinmüvészet kiválósága, január közepén kezdi meg a *berlini* udvari szinházban vendégjátékait, amelyekkel tudvalevőleg a német császár kivánja előzékenységének ujabb jelét adni a franciák iránt. A müvész hat estén fog játszani a következő darabokban: *L'Aventurier. La joie fait peur. Tartuffe. Precieuses ridicules. Gringoir. Medicin malgre lui. Le Bourgeois Gentilhomme. La pluie et de beau Temps. Coquelin*, mint ebből a müsorból látszik, leghatásosabb szerepeiben fog bemutatkozni a német császárvárosban.

** **Premiér a vidéken.** *Zombor*ból irják nekünk: December 1-én volt az itteni szinházban *Szilágyi* Lajos jónevü ujságiró, *Milán a szerb legény* cimü népszinművének premiérje. A közönség zsufolásig megtöltötte a szinházat. A darab élénk cselekménye, a teljesen eredeti szerb népszokások, szerb táncok nagyon tetszettek a közönségnek, mely élénk ovációkban részesitette az alig huszonhároméves szerzőt, kit a felvonások után sokszor kihittak a lámpák elé. Az első darab ez, mely szerb népszokásokat visz szinpadra. A siker hosszu életet igér a darabnak, mely a hazai szinpadokat be fogja járni. A darab zenéje is eredeti szerző müve *Neidlinger* Dezső, zombori fiatal emberé.

** **Sudermann uj darabja a Burgszinházban.** *Sudermann* Hermannak, a hirneves német szinmüirónak, *Eljen az élet!* cimü uj szinmüvét, a *bécsi Burg*-szinház is megszerezte előadásra. Az uj *Sudermann*-darab *Berlin*ben fog először bemutatóra kerülni a jövő hónap közepén.

** **Fővárosi Gyermekszinház.** A *Fővárosi Gyermekszinházban* holnap, csütörtökön, *Árvalányhajacska, vagy árvaleányból királynő* cimü kedves és tanulságos tündérrege kerül szinre. A bájos darab vasárnap teljesen telt ház előtt került szinre és a gyermekek és nagyok egyaránt igen sokat tapsoltak a tündérrege szép képeinek. Az előadás fél öt órakor kezdődik. Jegyek már délelőtt váthatók.

** **Bellini-ünnep.** A *római Teatro Costanzi*, a halhatatlan olasz zeneszerző, *Bellini*, születése napjának százéves fordulója ötletéből, nagy emlékünnepet rendezett, melyen az olasz politikai, irodalmi és müvészvilág teljes számban résztvett. Az estét Gabriele *d'Annunzio* egy *Bellini* emlékének szentelt ódája nyitotta meg, melyet a költő maga szavalt el s amelylyel óriási hatást keltett.

** **Jótékony hangverseny az ingyen konyér és ingyen tej javára.** Az a mozgalom, hogy a főváros szegényei és munkanélküliei a tél folyamán legalább a legszükségesebbel el legyenek látva, immár megtalálta utját a társadalom minden rétegében. Naponta látjuk, mint lesz folyást nagyobb azoknak a serege, akik a jótékonyság táboráya szegődve, tehetségükhöz mérten leróják ez emberbaráti intézmény iránti adójukat. A fővárosi uri társaság egy része most egy szerencsés ötlettel igyekszik hozzájárulni a nemes célhoz. Dr. *Gadl* Jenőné, *Gorove* Árpádné és dr. *Nemeshegyi* Béláné védnöksége alatt a Telefon Hirmondóban hangversenyt rendeznek, s mig a Hirmondó ezerágu drótja szétviszi a müvészek és mükedvelők énekét, szavalatát és zenéjét Budapest minden müvelt családjához, ez alatt belopódzik a jótékonyság is, hogy a nyujtott müélvezetért, habár a legkisebb adománynyal is, de hozzájárulhasson mindenki a humanus célhoz. E hangversenyre, mely hétfőn f. hó 9-én esti fél 9 órakor lesz megtartva, itt adjuk a közreműködők teljes névsorát, akik

között a művészvilág számos kitünőségének nevével is találkozunk: Báró *Splényiné* Blaha Lujza, *Bornemissza* Stefike, *Csillag* Teréz, *Dárday* Olga, *Enyedy* Lukácsné, dr. *Gaál* Jenőné, *Gorove* Árpádné, *Maróthy* Margit, dr. *Nemeshegyi* Béláné, *Zilahiné* S. Vilma urnők, ifj. *Ángyán* Béla, *Frater* Loránd, *Kornay* Richard, *Mariházy* Miklós, *Martinovits* József, dr. *Nemeshegyi* Béla, *Rátonyi* Ákos, *Somssich* Andor és *Tarnay* Alajos urak. A jótékony célra szánt adományok a védnökök cimére, esetleg a Telefon Hirmondóhoz intézendők.

A páholy.

— A Vigszinház bemutatója. —

Budapest, december 4.

A *Vigszinház*-nak a legzajosabb derültségektől hangos estje volt. Ezeket a *Bisson* és *Feydeau*-estékre emlékeztető orkánszerü kacagásokat — horribile dictu! — két nálunk teljesen ismeretlen német szerző: *Laffs* és *Krantz* csikarták ki a közönségből *A páholy* (Die Logenbrüder) cimü bohózatukkal. A két német szerzőnek egy izmos magyar iró, *Kabos* Ede is segitett, aki a bohózat zamatos átdolgozásában, sok magyar és lokális budapesti vonással szinezte és tarkitotta a bolondos históriát.

Mert amilyen bolondos az egész história, éppoly kevéssé voltak válogatósak a szerzők is azokban az eszközökben, melyekkel a bohózat dolgozik. *A páholy* az a bizonyos német Posse, melynek a komikum minden fajtája jó, csak megkacagtassa az embereket. A burleszk-komikumnak még a legvégsőbb eszközéhez is hozzányulnak: asszonyruhába bujtatnak egy férfit, az elpusztithatatlan *Charley nénje* — az angol burleszk-bohózat mintája óta — mindig és mindenütt rengeteg kacagásokat keltett.

A két német szerző különben — a nélkül, hogy a szabadkőmüvesség nemes ideálját bántaná — két embert figuráz ki, aki szabadkőmüvesnek mondja magát a felesége előtt a nélkül, hogy az lenne. A két ember após és vő. Az öreg pláne már husz esztendő óta jár borozni a vidéki kaszinójába az alatt az ürügy alatt, hogy a *páholyba* jár s a főmesterségig felfüllentette magát az élete párja előtt. Különben is papucs alatt nyög az öreg egy romantikus szerelmi kalandja révén, amelyen fiatal korában, mielőtt még megnősült volna, átesett. Gyöngéd vonatkozásban állt egy Philoméla nevezetü hölgyhöz, akiről elhiteti vele a felesége, hogy öngyilkosságot követett el miatta s ezzel aztán örökös rabságban tartja. Az öregek fellátogatnak Budapestre a menyükhöz, meg a vejükhöz, aki szintén szabadkőmüvesnek hazudta magát a felesége előtt, akinek legnagyobb vágya, hogy az ura csakugyan az legyen.

A német szerzők aztán abból a rengeteg zavarból kovácsolják ki a legburleszkebb komikumot, amelybe a két nem-szabadkőmüves jut egymással szemben. Mindenféle titkos jeleket adnak egymásnak s mindegyikre rajos kacagás támad a nézőtéren. A darab során előkerül a régi romantikus Philomélahistória is, ami alkalmat ad a darab egyik férfi-szereplőjének, Csiz Pepinek, egy volt nőimitátornak, hogy asszonyi ruhába bujjék. Csak természetes aztán, hogy a nőimitátor, mint az öngyilkos Philoméla leánya kerül az öreg főmester-imposztor elébe s az a jelenet aztán, mikor apa és leány felismerik egymást és érzékeny zokogással hevernek egymás karjai közt, olyan kacagásokat fakaszt, hogy a gyöngébb dobhártyák repedezni kezdenek tőle.

Sok mondanivaló nincs a bohózatról irodalmi szempontból, — de a bohózatiró, aki egész estén át kacagtatja a közönséget, annak nyert csatája van.

Ilyen nyert csatájok volt *A páholy* szerzőinek is, amely darabban a *Vigszinház*, ugy látszik megtalálta a maga alantasabb fajtáju darabját, amely nem utazik irodalmi babérokra, hanem telt házakra.

A páholy telt házait, hogy mi se rüppenjünk irodalmi magaslatra, az *Osztrák-Magyar Bank* egész bátran eszkomptálhatja! Nem veszthet rajta!

A kacagtató vigszinházi triász: *Hegedüs, Tapolczai* és *Szerémy* volt. Az előbbi kettő az álszabadkőmüveseket adta, az utóbbi az asszonyi ruhába bujt nőimitátort. Annyi kacagást már rég fakasztottak, mint ma este. Hozzájuk szegődött még *Nikó* Lina negyedieknek, amivel aztán teljes lett a *Vigszinház* bohózat-ensembleja. A szinház legujabb ifju női gárdája: *Gazsi* Mariska, *Fábián* Kornélia és *Aranyosi* Janka is előnyösen rukkolt ki, akik közül különösen az első vált ki üde bájával. Külön emlitjük fel *Győzőt*, a *Vigszinház*nak ambiciózus, fiatal müvészét, aki nagyobb komikai szerephez jutott, egy orfeumi páholynyitogatóvá vedlett volt szinész alakjában, melyet ügyesen játszott meg. *Vendrei* jó vaskos vonásokkal rajzolt meg egy, a darabban ödöngő örmény földbirtokost. Jó volt *Makróczyné* egy, a szabadkőmüvesektől rémüldöző, buta szakácsné szerepében.

A zajos est során a szereplőket megszámlálhatatlanul sokszor hivták.

Kabos Edéről, a darab átdolgozójáról már megmondtuk, hogy derekasan segitségére volt *A páholy* szerzőinek a nagy sikerében. Átdolgozásában a bohózat valami magyaros zamatot kapott, amely közelebb hozta a darabot magát közönségéhez.

(**M—s.**)

Florodóra.

— A Magyar Szinház ujdonsága. —

Budapest, december 4.

Ösmerik a *Gésákat*, *Görög rabszolgát*, *San Toyt*, a *Postásfiut*, a *Kis szökevényt* és a *Cirkuszéletet*? Ha igen, akkor ösmerik a *Florodórát* is. Kedves, pattogó zenéjü burleszk szoló-számok, duettek, tercettek és kórusok egyvelege, amelyet, hogy a szinpadnak is megadják, ami a szinpadé, együgyü kis mese fon össze csillogó aranyszálas hálóval.

Hogy mi a mesének a magva, teljesen lényegtelen. Kit érdekel vajjon az, hogy Florodóra szigetén készül a világ legillatosabb parfümje, s hogy Cyrus Gilfaim ezen a réven töméntelen millióhoz jut? A sziget jogos tulajdonosa azonban az éjfekete szemü szépséges Doloros, ki mitsem tud gazdaságáról. *Cyrus Gilfaim*, az élelmes angol, felhasználja a lány tudatlanságát és feleségül akarja venni, de ezer cselen és akadályon keresztül is a sziget urnője a negyedik kép végén szerelmesét, a daliás Frank Abbodé lesz.

Tovább nincs. Illetőleg, ami még ezentul betölti az estét, alig tartozik a tárgyhoz s a raffinált szinpadi mesteremberek produkciójának bemutalására szolgál. *Owen Hall*, Paul *Rubens*, Ernest *Boyd-Jones* pompásan értik a módját, hogyan kell a semminek a valami látszatát adni, vagyis hogyan kell angol operett libretót irni.

De nagyképüség volna hibául róni ezt fel. Operettszinházba végre is mulatni jár az ember s ha a vidám dal, a talpraesett ötlet után felhangzik a taps, felharsog a kacagás, a librettista elérte a célját s a közönség is ki van elégitve. Maradandó hatást az ilyenfajta operettnél senki se keressen. Amint legördült a függöny s lecsavarták a villanyvilágitást, csak a vacsorára gondol a közönség s legfölebb a zeneszerző marad meg emlékezetünkben néhány kedves melódiájával.

Az utca éles levegője egyszerre elüzi képzeletünkből a szines, tarka tablókat, a karok ritmikus ringását, a felvonulások elevenségét, de mig a szinházban voltunk, mindez tetszetős, kedves és megvesztegető volt.

Florodora nagy szinészeti bravurokra nem igen ad alkalmat s az egész inkább csoportozatokkal és képekkel akar hatni: kiváló primadonnaszerep egy sincs benne s hogy *Fedák*, ki egy kacér londoni özvegyet játszott s *Ledofszky* Dolores szerepében nagy hatást értek el, csak a maguk zsenijének köszönhetik. *Fedák* a darab első felében elemében volt. Graciózus tánca, ötletessége, nagy szinpadi képessége s pompás toalettjei elsőrangu sikert arattak s tapsból és virágból bőven jutott a *Magyar Szinház* kitünő primadonnájának. A darab második felében elénekelte a Szomoru füzről szóló ó-skót balladát, amely az ellentét erejével hatott a bolondos, félrevezetett angol operett közepén a kisasszony brilliáns előadásában.

Ledofszky Gizella ösmert nagy tehetsége, pompás éneke és diskrét, finom játéka minden erejével meghóditotta a közönséget s valóban igen sajnáljuk, hogy szerepe oly kicsinyes. Gyönyörüen előadott belépője után, melyet meg is kellett ismételnie, babérkoszorut nyujtottak fel néki a zenekarból.

Az első felvonás után igen sokszor hivták a függöny elé a szereplőket s az est nagy siker látszatát keltette, de a második felvonásban megcsappant az érdeklődés, aminek részben a szinház is oka, mert mig az első fölvonás díszlete káprázatos, a második régi és foltos.

A szereplők mindent elkövettek, hogy legalább is száz előadást biztositsanak Florodórának. *Sziklai* egy frenologus szerepében fakasztott viharos derültséget, *Ráthonyi* kedves, szeretetreméltó volt, mint mindig s *Dalnoki*, amellett, hogy szépen is játszott, nemes magasabb feladatokra méltó énekmüvészetével tünt ki. Kedves játékával *Palásthy* is hozzájárult a sikerhez.

A hölgyek közül igen bájos volt *Turcsányi* Olga, valamint *Dóry* Margit is. Pompás táncáért zajosan megtapsolták a szinház balettmesterét.

Az operett zenéje Leslie *Stuart* munkája. Olyan, mint a legtöbb angol operett muzsika. Fülbemászó, vidám, tele ritmussal, fordulatokkal s bizonyára nemsokára minden cigány fogja játszani fogja.

(**p. á.**)

N. B. Régen elmult már éjfél, mikor e sorokat irjuk. A *Magyar Szinház* igen tisztelt igazgatója lehetne annyi figyelemmel, hogy legalább a sajtót hivja meg darabjai főpróbájára. Igen kellemetlen az ujságirónak ugy menni a szinházba, hogy fogalma sincs az ujdonságról. Ez némileg udvariasság kérdése, valamint udvariasság dolga az is, hogy tizenegy órakor éjjel nekiüljünk és hasábokat irjunk egy uj operettről, melylyel elvégre néhány sorban is lehet végezni. *Budapesten* a főpróbák ezideig divatban voltak.

MÜVÉSZET.

□ **Műbarátok Köre.** A Műbarátok Körének kiállitása holnap, csütörtök délután nyilik meg. Ma még nagyban folyt a rendezés munkája, melynek élén a lelkes *Pejácsevich* Katinka grófnő áll. Ma még nagyban furtak-faragtak, kopácsoltak, szőnyegeket aggattak s terigettek, s a szobroknak és müipari tárgyaknak nem volt meg a végleges helyük, de holnapra minden készen lesz. A képek azonban (*Katona* Nándornak eladásra szánt s magángyüjteményekből tulajdonosaik által a kiállitásra átengedett képei) már helyeiken lógnak. Ez a kiállitás egész képet, egész fogalmat fog nyujtani a gyorsan nagy hirre vergődött, s tegyük hozzá: a közönség kedvencévé vált fiatal müvészről, erről a borongós kedélyü, mély érzésü, poétai lelkü festőről, erről a természetimádóról, aki egyik legnagyobb, legeredetibb egyénisége a magyar müvészetnek. S jobban fog érvényesülni *Kalmár* Elza, a nagytehetségü szobrásznő is, ebben az előkelő, intim termekben, mint a nagy kiállitáson. A kiállitással s keretében a kiállitókkal bőven fogunk foglalkozni, s előre is figyelmeztetjük a közönséget, hogy el ne mulassza többször is megnézni, ha ritka élvezetre, tiszta gyönyörüségre vágyik.

□ **Kozmopolita épitészet.** Ezzel a cimmel tartott felolvasást *Grieger* Gyula az Országos Iparegyesület összes szakosztályainak, tegnap, lovag *Falk* Zsigmond kir. tanácsos alelnök elnöklete alatt tartott ülésén. A felolvasó, akit az egyesület tavaly utazási ösztöndijjal a külföldi épitőmüvészet tanulmányozására kiküldött, előadásában érdekesen számolt be a tanulmányutján Bécs, München és Páris városokban szerzett benyomásokról.

□ **Az uj szépmüvészeti muzeum.** Az uj szépmüvészeti muzeum épülete, mely a Városligetben, az Állatkert közelében emelkedik, a mult hónapban tető alá került. A külső munkálatok befejezésével most szorgosan folyik a munka az épitési irodában, ahol a muzeum előrészének részletes terveit dolgozzák ki. Az előrész görög templom-alaku épitmény lesz, pompás oszlopcsarnokkal, lépcsőházzal, továbbá széles folyosókkal és födött udvarokkal, amelyekben a szobrászati emlékeket és klasszikus szobormüvek másolatait fogják elhelyezni.

□ **A Lipótvárosi Kaszinó müvészdija.** A Lipótvárosi Kaszinó müvészdijának odaitélésére kiküldött zsüri a legközelebbi közgyülésen fog dönteni az ezerkoronás dij odaitélése fölött. Mint értesülünk, a zsüri *Fényes* Adolfnak, akinek csoportos kiállitása a Mücsarnok ezidei tárlatán közfeltünést keltett és ugy a sajtó, mint a közönség részéről osztatlan elismerésben részesült, fogja a dijat odaitélni.

TUDOMÁNY, IRODALOM.

○ **Petőfi-Társaság.** A *Petőfi-Társaság* tagjainak előzetes konferenciájáról irt tudósitásunkat azzal kell kiegészitenünk, hogy a tegnapi értekezleten *Tolnai* Lajos kitünő irónk is jelen volt s főleg az ő inditványára történt, hogy az értekezlet a jelölés dolgában egyelőre nem foglalt határozott állást. A *Petőfi-Társaság* jövő vasárnap felolvasó ülést tart és a felolvasó ülésre következő zárt ülést fogja felhasználni arra, hogy ebben az ügyben megállapodásra jusson. Ezen az ülésen esetleg az inditványozni fogják, hogy a Petőfi-Társaság ama tagjai közül, akik a Társaságot huszonöt évvel ezelőtt megalapitották, hármat vagy négyet válasszanak *tiszteleti taggá*. Ilyen módon öt-hat rendes tagsági helyet lehetne betölteni a most ajánlott jeles irók sorából.

○ **A Magyarhoni Földtani Társulatnak** ma délután tartott ülésében dr. *Koch* Antal *Ujabb adalékok a beocsini cementmárga geopalaeontologiai viszonyaihoz* cimen érdekes értekezést olvasott föl. Dr. *Kövesligethy* Radó egy a tudományegyetem földrajzi szemináriumában készült dolgozatot mutatott be *A régi szinlők magyarázatához* cimen.

EGYESÜLETEK.

(A magyar Vöröskereszt-Egyesület) központi választmánya ma délután 1/24 órakor gróf *Csekonics* Endre elnöklésével ülést tartott, melyen az országos közgyülés határozatainak végrehajtását állapitották meg *Babics* József jegyző előadásában, *Latinovics* János egyesületi igazgató előadásában a jövő 1902. évi költségelőirányzat került tárgyalás alá. Ezután

babarci *Schwartzer* Ottó főgondnok bejelentette, hogy a választmány feladata, hogy a *Ribáry* József főrendiházi tag elhunytával megüresedett főjegyzői széket betöltse, mire a választmány a főjegyzői tisztre *Farkas* László főorvost választotta meg. *Csávossy* Béla igazgató a háboru esetén fenntartandó egészségügyi intézményekről tett jelentést.

(A gyógyszerészek országos nyugdijintézete) e hó 18-án tartja évi rendes közgyülését. Vidéki tagok a kongresszuson megjelenő tagok által képviseltethetik magukat. Egy tag azonban öt tagnál többet nem képviselhet.

Nyilttér.

Legjobb ószer járványos betegségek ellen, tüdő- és melibajosoknak,

kellemes és erősitő hatással

betegek és egészségesekre, az emésztés kiválóan elősegiti.

A francia cognacot teljesen nélkülözhetövé teszi.

Ezen elismert jó tulajdonságokkal biró

COGNAC

e régi és jó hirnevü

gróf Keglevich István utódai

cég gyártmánya **Promontoron.**

A közeledő ünnepekre

alkalmas ajándékul ajánlhatók a földmivelésügyi magy. királyi ministerium felügyelete alatt álló és a Magyar Bortermelők Országos Szövetkezete által vezetett

M. kir. orsz. közp. mintapince

elsőrendü palackborai.

Minden egyes palack nyakán a mintapince védjegye van alkalmazva akként, hogy az a palack felbontásával szükségképen megsemmisittetik, minélfogva csakis védjegyünkkel ellátott palack tartalmáért szavtolunk. Kisebb postacsomagokra terjedő megrendelések is a legpontosabban és késedelem nélkül teljesittetnek.

Elárusitó főraktár: **Budapest, V., Akadémia-utca 8.** Telefon 36—48. Telefon 36—48.

Budapesti fiókok: IV., Egyetem-utca 3. sz. Telefon 712. és VI., Teréz-körut 3. Telefon 27—06.

Árjegyzékek kivánatra készséggel bérmentve küldetnek.

THE MUTUAL

new-yorki életbiztositó-társaság.

A világ **legnagyobb és leggazdagabb** biztositó-társasága

Vagyon 1900. december 31-én

1,687,840,168·54 frank.

Biztositási állomány 1900. december 31-én

5,914,496,829·12 frank.

Magyarországi vezérigazgatóság:

Budapest, IV., Károly-körut 26.

(Az e rovat alatt közlötteknek sem tartalmáért, sem alakjáért nem felelős a szerkesztőség.)

SPORT.

⁂ **Mezei verseny.** A *Magyar Uszó Egyesület* ma délután a Rákos-Palota és Fóth között elterülő mezőségen *cross-country-versenyt* rendezett Magyarország bajnokságáért, 24 versenyző állt a starthoz. A versenyt kiváló távversenyzőnk *Gillemot* Ferenc nyerte meg, második volt *Bródl* Pál, harmadik *Nagy* József.

TÖRVÉNYSZÉK.

§§ **Esküdtbiróságok elnökei.** A hivatalos lap mai száma közli, hogy a budapesti királyi itélőtábla elnöke a balassagyarmati törvényszéknél szervezett esküdtbiróság elnökévé dr. Kubinyi Lajos balassagyarmati törvényszéki elnököt, helyettesévé pedig Jakobovits József itélőtáblai birói cimmel és jelleggel felruházott balassagyarmati kir. törvényszéki birót; a beszterczebányai törvényszéknél szervezett esküdtbiróságelnökévé Bolemann Lajos beszterczebányai törvényszéki elnököt, helyettesévé pedig Nemes János beszterczebányai törvényszéki birót; a budapesti büntetőtörvényszéknél szervezett esküdtbiróság elnökévé Zsitvay Leó budapesti büntetőtörvényszéki elnököt, helyettesévé pedig Lenk Gyula itélőtáblai birói cimmel és jelleggel felruházott budapesti büntetőtörvényszéki birót; az egri törvégyszéknél szervezett esküdtbiróság elnökévé Farkas Pál itélőtáblai cimmel és jelleggel felruházott egri törvényszéki birót, helyettesévé pedig dr. Eötvös József egri törvényszéki birót; a fiumei törvényszéknél szervezett esküdtbiróság elnökévé Thierry Alajos fiumei törvényszéki elnököt, helyettesévé pedig dr. Zarevich Antal itélőtáblai birói cimmel és jelleggel felruházott fiumei törvényszéki birót; az ipolysági törvényszéknél szervezett esküdtbiróság elnökévé Helmbacher Nándor ipolysági törvényszéki elnököt, helyettesévé pedig László Sándor ipolysági törvényszéki birót; a kalocsai törvényszéknél szervezett esküdtbiróság elnökévé Bohuniczky Odön kalocsai törvényszéki elnököt, helyettesévé pedig Bencsik Ferenc itélőtáblai birói cimmel és jelleggel felruházott kalocsai törvényszéki birót; a kecskeméti törvényszéknél szervezett esküdtbiróság elnökévé dr. Stipl Károly kecskeméti törvényszéki elnököt, helyettesévé pedig Sebastiáni Károly itélőtáblai birói cimmel és jelleggel felruházott kecskeméti törvényszéki birót; a pestvidéki törvényszéknél szervezett esküdtbiróság elnökévé Rónay Kamill itélőtáblai birói cimmel és jelleggel felruházott pestvidéki törvényszéki birót, helyettesévé pedig Verebélyi Ignác itélőtáblai birói cimmel és jelleggel felruházott pestvidéki törvényszéki birót; végül a székesfehérvári törvényszéknél szervezett esküdtbiróság elnökévé dr. Máder Ferenc itélőtáblai birói cimmel és jelleggel felruházott székesfehérvári törvényszéki birót, helyettesévé pedig Keczán Izidor székesfehérvári törvényszéki birót jelölte ki az 1902-ik év tartamára.

§§ **Szabadlábon.** Megirtuk néhány nap előtt, hogy *Tóth* Emil orvosnövendéket letartóztatták, mert többrendbeli csalással és okiratbamisitással vádolták. A budapesti büntető törvényszék vádtanácsa *Czárán* táblai biró elnöklete alatt ma tárgyalta *Tóth* Emil ügyét s dr. *Holländer* Imre védőügyvédnek ma benyujtott kérelme alapján *Tóthot* ma délben szabadlábra helyeztette. A vizsgálatot *Puscariu* vizsgálóbiró továbbra is folytatja.

TÁVIRATOK.

A német hadügyi költségvetés.

Berlin, december 4. A birodalmi gyülés elé terjesztendő uj hadügyi költségvetés a tavalyit *mintegy 80 millió márkával meghaladja.* Az állandó rendes kiadások 80,126.000, az egyszeri kiadások 61,815.000 márkára rugnak, mig a rendkivüli egyszeri kiadások 5,852.000 márkát tesznek.

A spanyol kormányválság.

Madrid, december 4. A képviselőház ma azt az inditványt tárgyalta, amely *rosszalását fejezi ki a pénzügyminiszternek,* amiért elrendelte, hogy a vámokat aranyban kell fizetni. Az inditványt a ház 103 szavazattal 63 ellenében *elvetette.* A szavazás eredménye dacára azt hiszik, hogy a minisztérium állása nagyon megrendült, mert sok kormánypárti képviselő nem vett részt a szavazásban, köztük *Canalejas* és *Puigcervel,* akik a miniszter rendelete ellen foglaltak állást.

A német vámtarifa.

Berlin, december 4. A birodalomgyülés mai ülésén a vámtarifa folytatólagos tárgyalása során *Paasche* (nemzeti liberális) a javaslatnak bizottsági tárgyalása mellett szólalt fel, visszautasitva azt a föltevést, hogy azok, akik e javaslat alapján állanak, ellenségei a kereskedelmi szerződéseknek. Az ő pártja kereskedelmi szerződéseket és erős flottát akar. Ez a vámtarifa megvédi a hazai ipart. A tarifa nem áll magas védővámok alapján, hanem csak azt kivánja, ami szükséges. Utal Amerika magas védvám-politikájára és azt mondja, hogy Németország gabonatermelését és állattenyésztését tényleg agyonszoritja az olcsón termelő külföld konkurrenciája, ugy hogy nem lehet el tovább védelem nélkül. A védvám-politikának meg kell akadályoznia a földjáradék további csökkenését. A tódolog az, hogy Németország magas vámtételekkel kössön kereskedelmi szerződéseket. Minthogy a kancellár ezt kilátásba helyezte, ő és pártjának nagyobb része a maximális vámtételek mellett fog sikraszállani.

Gothein (szabadelvü) szintén a javaslat bizottsági tárgyalását kivánja és kifogásolja a gazdasági bizottságnak a kereskedelem rovására való tendenciózus összeállitását. Az iparnak vitális érdeke fűződik a kereskedelmi szerződésekhez. Sok ipart vámjaink a külföldre kergetnek. A védvámok átka az, hogy a termelések özönét idézik fel. A minimális vám a külfölddel való kereskedelemben teljesen megköti kezeinket. A szónok arra az esetre, ha a kereskedelmi szerződések nem jöhetnének létre, utal egy vámháboru lehetőségére. Nevezetesen könnyen árthatna nekünk egy vámháboru Amerikával, mert petroleumot, gyapotot és rezet nem nélkülözhetünk. Koncedálja azonban hogy a mezőgazdaság sulyos viszonyok között van és hogy segiteni kell rajta.

Gamp (birodalmi párt) hangsulyozza, hogy nincs más mód arra, hogy a mezőgazdaságon hatbatósan segitsenek, mint a fölemelt vámok és emlékeztet arra, hogy a Magyarországgal való kereskedelmi szerződés megkötése előtt éppen az agráriusok voltak azok, akik a gabonavámok felfüggesztését ajánlották. A fogyasztók szempontjából inkább a rozsvám mérséklését követelnénk, mint az árpa és zab vámjáét. De a vámtétel megállapitásánál minden gabonanemet egyenlő elbánásban kell részesiteni.

Komierowski (lengyel) kijelenti, hogy a bizottsági tárgyalás mellett szavaz. A mezőgazdaság erősebb védelmének szüksége kétségtelen. A mezőgazdaság csak azt kivánja, hogy fennállása lehetséges legyen. Nem szabad azt feláldozni a kiviteli iparnak.

A tárgyalást holnap folytatják.

A khinai udvar hazatérése.

Berlin, december 4. A Wolff-ügynökség jelenti Pekingből, hogy az udvar egy most közzétett császári rendelet szerint december 14-ikén indul el Kaifengfuból *Pekingbe.*

Finnország hanyatlása.

Pétervár, december 4. A *Finnlandskája Gazeta* császári rendeletet közöl, amely 1902. március elsejétől kezdve *megszünteti a finn csapatfőnöki állást* és a finn csapatok egész önnálló igazgatását s azokat a csapatokat, amelyek főleg Finnországból szedik ujoncaikat, 1902. január elsejétől kezdve alárendeli a finnországi katonai kerület parancsnokának. A finnországi miniszter segédét, *Armfeltet,* fölmentették állásától.

A cadizi sztrájk.

Cadiz, desember 4. A sztájkoló péklegények beverték néhány pékbolt ablakát. A rendőrség közbelépett és néhány embert megsebesitett. A városban nagy az izgatottság.

Közgazdasági táviratok.

Bécs, december 4. A rimamurányi vasmüvek vezérigazgatójának elnöklete alatt konferenciát tartottak azok az osztrák vasbánya-tulajdonosok, akik legutóbb egymás között szükebb megállapodásra jutottak. A tanácskozás nem vezetett eredményre, mert az osztrák vasmüvek részéről ellenzéssel találkozott az az inditvány, hogy Magyarországból Ausztriába 200.000 mm. behozatal tétessék lehetővé, viszont egy közvetitő inditványt magyar részről nem fogadtak el. (*N. W T.*)

Bécs, december 4. Az osztrák földhitelintézet egy pénzügyi törvény alapján adómentességet élvezett a Stájerországnak és Morvaországnak nyujtott kölcsönök kamatai után. Ezt az adómentességet a pénzügyminisztérium nem akarta elismerni, minthogy a személyi adóról szóló uj törvény a korábban fennállott adómentességet megszüntette. A földhitelintézet a pénzügyminisztérium határozata ellen a közigazgatási biróságnál keresett orvoslást, amely ma a pénzügyminisztérium határozatát törvénytelennek nyilvánitotta és a panasznak helyt adott.

Brüsszel, december 4. A képviselőházban a pénzügyminiszter ma javaslatot nyujtott be a cukoradó-törvények módositásáról.

Kairo, december 4. Ezen a héten fogja az egyiptomi nemzeti bank Londonban és Kairóban kibocsátani az első egyiptomi városi kölcsönt. Alexandria városnak 500.000 font összegü 4%-os kölcsönéről van szó, melyet a hatalmak jóváhagytak és az egyiptomi kormány garantált. A község kötelezi magát, hogy ezt a kölcsönt 25 évig nem konvertálja és további kölcsönöket nem vesz föl.

London, december 4. (*Gabonapiac.*) **Az irányzat** általában szilárd. Külföldi tengeri és amerikai liszt 3 p.-vel drágább. Minden egyéb változatlan. Városi liszt 21 sh. 3 p. — 28 sh. Repce-olaj 25 sh. 7½ p. Tengeri 26 sh. Behozatal: buza 20.000, árpa 33.000, zab 60.000 q. Az idő ködös.

New York, december 4. (*Terménytőzsde.*) (*Zárlat.*) *Gyapot:* New Yorkban helyben 8.⁸/₁₆ (8.⁸/₁₆). dec.-re 8.04 (7.99). Márciusra 7.03 (7.99). New-Orleansban helyben 7.¹⁵/₁₆ (7 ⁵/₄). — *Petroleum:* Stand white New Yorkban 7.65 (7.65). Stand white Philadelphiában 7.60 (7.60). Rafined in Cases 8.75 (8.75). Credit Balances at Oil City 1.30 (1.30). — *Zsir:* Western steam 9.90 (9.87). Rohe és Brothers 10.— (9.90). — *Tengeri* irányzata igen szilárd. Decemberre 70.½ 69.⅛) Márciusra —.— (—.—). — Májusra 70.⅞ (69.½). — *Buza* irányzata igen szilárd. Piros őszi helyben 85.⁵/₈ (84.½). Decemberre 83.— (81.⁷/₈). Januárra —.— (—.—). márc.-ra 84.¹/₄ (84.—). Májusra 84.⁵/₈ (83.⁵/₈). Gabona szállitási dija Liverpoolba 1¹/₈ (1.¹/₈). — *Kávé:* fair Rio 7. sz. 6.⁵/₄ (6.⁵/₄). Dec.-re 6.45 (6.45) Márciusra 6.70 (6.70). — *Liszt:* Spring Wheat clears 2.95 (2.95). — *Cukor:* 3.¹/₄ (3.¹/₄). — *Ón:* 24.50 (25.37). — *Rész:* 16.½ (17.—). — (A zárójelben lévő számok a tegnapi árakat jelzik.)

Chicago, dec. 4. (*Terménytőzsde.*) (*Zárlat.*): *Buza* irányzata igen szilárd. Dec.-re 75.¹/₄ (73.⁷/₈). Márc.-ra 79.½ (78.—). — *Tengeri* irányzata igen szilárd. Dec.-re 63.½ (62.⁵/₈). — *Zsir:* Decemberre 9.50 (9.37). — Januárra 9.50 (9.35). — *Szalonna* short clear 8.75 (8.65). — *Sertéshus:* decemberre 15.37 (15.05). — (A zárójelben lévő számok a tegnapi árakat jelzik.)

KÜLÖNFÉLÉK.

Kétség.

Egy kincset őrzök. Még azt hiszem, hogy megvan;
De félek, félek, hogy majd elveszik.
Igy fél az őrült, akit nem bánt senkisem
És mégis azt hiszi, hogy üldözik.

Jaj annak százszor, kit rajongó hitében
A gyilkos kétség átka megfogott:
Még imádkozik a hite templomában,
De érzi: istene már nincsen ott.

Révész Tivadar.

+ **Amerikai különlegesség.** Az amerikai szellem furcsaságait jellemzően tükrözi vissza egy válópör, melynek érdekessége a válni készülő hölgy biografiájához fűződik. Mrs Ormsby föl akarja bontani a házasságát, mert a férje részeges, durva és hűtelen. E három karaktervonás ki is meriti mindazt, amit a férjről mondani lehet. Mrs. Ormsbyt azonban sokkal érdekesebbé teszi az, hogy hétévi házassága alatt tiz gyermeke született. Az első alkalommal három, a másodiknál kettő, a harmadiknál egy és a negyediknél *négy*. A legutolsó tüneményes méretü gyarapitása a nemzeti állománynak annyira megtetszett az amerikaiaknak, hogy az anyának rendkivüli termékenységét gyüjtés utján 4000 dollárral jutalmazták. Most azonban Mrs Ormsby még nagyobb jövedelemre tett szert. Beléptidij mellett mutogatja magát négy kis ujszülöttjével s a hetenkénti bevétele megközeliti az ezer dollárt.

•

+ **Irógörcs.** Első sorban azoknál mutatkozott ez a sajátságos betegség, akik az irásmesterséget a végkimerülésig gyakorolják. Azután kiterjeszkedett a görcsös összehuzódás a zongorajátszók, hegedüsök, cimbalmosok kezefejére. Végül a táncművészet folytonos gyakorlata és a biciklizés kiterjesztette a bajt a kelleténél nagyobb erőkifejtésre kényszeritett lábikrákra s ma már a görcsös összehuzódások egész sorozata miatt panaszkodik a szenvedő emberiség a gyógyitó tudomány doktorainak. Az utóbbiak egyike dr. Bum a bécsi medikuskollégium előtt szóvátette a kérdést és panaszt emelt különösen azért, hogy az orvosok gyakran gyógyithatatlannak tekintik a bajt s ez által a kuruzslók hálójába terelik pacienseiket. Pedig a görcs dr. Bum szerint igenis gyógyitható tünet. Csakhogy nem pusztán a tünetet kell gyógykezelés alá venni, hanem a baj okát és gyökerét is. Dr. Bum azt állitja, hogy a görcsös összehuzódás nem csupán az izmok és idegek lokális természetü bántalmában leli magyarázatát, hanem egyuttal abban is, hogy a közvetlenül megtámadott izmok és idegek kimerültsége kihat az agyvelőnek megfelelő parcelláira is. A kórpletek ugyanis arra engednek következtetni, hogy a rendszeresen visszatérő görcsös összehuzódások egyáltalában nem lokális természetü betegségek. Ugyanezért nem a tüneteket kell orvosolni egymagukban, hanem egyidejüleg figyelemmel kell lennie az orvosnak arra is, hogy a beteg pszihikailag is megfelelően viselkedjék a kura idején. Ez más szóval azt jelenti, hogy a lokális tüneteket vizgyógymóddal kell eltávolitani, vagyis megerősiteni a megtámadott testrészeket, egyuttal pedig pihentetés által alkalmassá tenni az agyvelőt arra, hogy az ott végbement elváltozások visszafejlődjenek.

Dr. Bumnak huszonöt irógörcsben szenvedő egyén közül tizennyolcat és tizenhét zongoragörcs miatt panaszkodó páciens közül tizenegyet sikerült meggyógyitania.

•

+ **A létminimum.** Nem a szociális ábrándok létminimumáról lészen itt szó. Azok a szegény ördögök, akik a mindennapi kenyeret elégnek tartják ahhoz, hogy abból meg lehessen élni, ime bámuljanak, hogy *felülről* hogyan kezdődik a létminimum. Az Egyesült Államokban például *Schwab* ur, az acéltrust elnöke *800.000 korona* évi fizetést kap. Ehhez jár még ½ százalék a tiszta haszonból, összesen tehát kapott az idén másfél millió koronát. Loubet fizetése félmillió korona, az irlandi alkirály és Reszke tenorista is 500.000 koronát kapnak évenként; a canterbury érsek 300.000, az indiai alkirály 288.000, az Egyesült Államok elnöke 200.000 és egy egész csomó szegény ördög kap még legalább 150.000 korona évi fizetést.

•

+ **Newyorki fizetések.** Hogy mennyire bőkezü New-York mint város a tisztviselői fizetések megállapitásában, azt nehány adat eléggé illusztrálja. A város képviselő-testületének ügyésze 15.000 dollár évi fizetést huz. Teendőit huszonhárom hivatalnok segédkezése mellett végezi, akiknek 148.000 dollár a fizetésük olyképpen, hogy a maximum 10.000, mig a minimum 5000 dollár. A rendőrbiztos és két segédje fizetését a költségelőirányzat 17.500 dollárban mutatja ki, a város polgármesterének pedig egymagában biztosit ugyanesak 17.500 dollárt. Összesen 54 jelentősebb állás után a várost évente 337.000 dollár terheli s ezenkivül megfelelő dijazásban részesül a tisztviselői segédszemélyzet és a szolgák állománya. New-York város főtiszti fizetések cimén nagyobb büdzsével van megterhelve, mint maga az állam.

•

+ **A legdrágább imádságos könyv.** A kereszténység legdrágább könyve néhány nap óta az a *Psalmorum codex*, amelyet 1459-ben nyomtak s amelyet Morgan, az ismert milliomos néhány nap előtt megvett 5250 font sterlingért *Qarits* Bernát könyvkereskedőtől. Az öreg Quarits, aki a könyvkereskedők koronázatlan királya volt bizonyára a sirjában is elégedetten dörzsölné a kezeit, ha lehetne, megtudván, hogy fia milyen jó üzletet csinált. A könyvből csak néhány példány van meg, mert mindössze tizenöt példányban nyomták annak idején. Most majd az amerikai milliomos kincstárában is őrzik a drága könyv egyik becses példányát.

•

+ **Lombroso az uralkodók koponyáiról.** Roppantul merész dolgot müvelt a hires olasz tudós, Lombroso. Kritikát mondott az európai uralkodók koponyáinak alakulásairól és pedig olyan gipszlenyomatok alapján, melyeket Virchow bocsátott olasz kollégájának rendelkezésére. Lombroso kritikája olyan erős, hogy azt csakis a tudomány számára biztositott szabadalom védelme alatt lehetett nyomdafesték alá bocsátani. Ismertetésül megemlitünk annyit, hogy e tudományos szemle jellemzéseiben az orosz és az angol uralkodóknak jut a legkedvezőbb szinezés. De ez is csak aránylag kedvező. Miklós cárról azt irja Lombroso, hogy több benne a *jámborság*, mint bármi más, Edvard királyról pedig azt mondja, hogy alig emelkedik az emberek millióinak átlaga felül. Legkedvezőtlenebbül a török szultánról ir. Nyomát se látja benne a fejedelmi vonásoknak, ellenben annál többet fedez föl abból, amivel Lombroso az ő tipusait szokta jellemezni.

•

+ **A kinematográf az orvostudományban.** Bármily hihetetlenül is hangzik, a kinematográf bevonult az orvostudományba. *Doyen* párisi tanár készitette az első ilyfajta kinematogrammokat, amelyek pontosságuknál és élethüségüknél fogva kitünő szolgálatokat tesznek a tanitásnál. S a fiatal medikusok most nemcsak a boncolóasztalnál szemlélhetik mesterek működését, hanem bármikor megfigyelhetik a legkitünőbben sikerült operációkat a kinematográf segélyével, amely hasmetszést, koponyabontást s egyebeket is pompás képekben mutat be.

Szerkesztői üzenetek.

— Kéziratokat nem adunk vissza. —

Tizenhat év. Lehetetlen, hogy olyan legyen az a könyv, amelyet ne volna szabad olvasnia. Egyébként a külföld modern irodalmának olyan termékeit ismeri, amelyek után már szabadabban válogathat az irodalmi becsü könyvek között. Semmiesetre sem fog azonban ártani, ha az illetőhöz kérdést tesz, hiszen azt a könyvet, amely nem tartozik az ismertebbek közé, ő bizonyára olvasta.

P. J. *Budapest.* A büntetés igazságos volt s a végrehajtás törvényes, amely ellen hiába emel panaszt bárhol is. Abban azonban igaza van, hogy a rendőrhivatalnokok udvariasabban bánhatnának az adófizető polgárokkal, akik felvilágositásért fordulnak hozzájuk.

REGÉNY.

TÜZZEL-VASSAL.

Irta: SIENKIEWICZ HENRIK.

(103)

Helena eltakarta a kezével a szemét és halotthalványnyá fakult ajakkal, lázban égve dadogta:

— Jézus Mária! Jézus Mária!

Pedig a látvány más leányt aligha rémitett volna el, sőt öröme volt volna rajta, mert a fiatal kozákkapitány déleg alakja, pompás ruhája csupa derü, csupa ragyogás volt. Mentéjének gyémántgombjai ugy fénylettek, mint a csillagok, görbe kése és kardja ragyogott a sok drágakőtől, ezüstfonálból szőttes volt a kabátja, hasitott ujjasának piros szine érdekesen különbözött arca barnaságától. Igy állott előtte, mint Ukránia legdaliásabb ifja, karcsu, deli, feketeszemü, sudár vitéz.

A szeme azonban fátyolos volt, mint a felhőfoszlányok mögött világitó csillag. Alázatosan nézett a leányra s mikor látta, hogy a félelme egyre nő, halkan, tompán, szomoruan szólt hozzá:

— Ne félj, hercegkisasszony.

Heléna az ujjai mögül mert csak rátekinteni s remegve kérdezte:

— Hol vagyok? Hol vagyok?

— Biztos helyen, távol a harcoktól. Mitse félj, én édes lelkem. Barból hoztalak ide, hogy kárt ne tehessen benned ott a sok gonosz ember és a háboru. A kozákok lemészároltak mindenkit, te egymagad menekedtél meg.

— Mit akarsz velem? Miért üldözöl?

— Hogy én üldözlek? Oh én édes istenem!

A vad harcos tiltakozva terjesztette feléje kezeit, megrázta a fejét, mintha valami nagy méltatlanság érte volna.

— Lovag, én rettentően félek tőled!

— Nincs okod félni! Ha ugy parancsolod, nem mozdulok el az ajtód elől, hiszen a rabszolgád vagyok. Beérem én azzal is, ha szabad a küszöbödön ülnöm és a szemedbe néznem. Nem rossz a hozzád való szándékom, miért gyülölsz hát engem? Barban a kebledbe dőfted a látásomra a késedet, pedig hiszen régóta ösmersz, s tudhattad, hogy a mentésedre jöttem. Nem vagyok én hozzád idegen, de igaz, szivbéli jó barátod és mégis kést dőftél a látásomra a kebledbe.

A leány halvány orcája biborszinüre gyuladott.

— Ezt tettem, mert inkább választom a halált, mintsem a gyalázatot, s esküszöm itt előtted, hogy megölöm magamat, ha nem tartod tiszteletben az erényemet. Megölöm magamat, ha az örök kárhozat is vár reám érte!

Villámokat szórt a lány szeme, s a kozák látta, hogy a Kurcevic-vér nem érti a tréfát, az szavának áll s beváltja a fenyegetését, s arról is biztos volt, hogy ezuttal mélyebbre fogja dőfni a kését, mint első izben. Nem felelt hát semmit, csöndesen, szótlanul lépdelt az ablakhoz, ahol egy aranyteritővel boritott padra üit s lehorgasztotta busan a fejét.

Egy darabig mély csönd töltötte el a szobát. Végre megszólalt Bohun.

— Nyugodt lehetsz Helena, amig józan vagyok, amig a pálinka el nem kábitja a fejemet, addig oly szent vagy előttem, mint szentkép a templomban. És amióta Barban jártam, azóta nem érte ital a torkomat. Azelőtt pedig ugyancsak ittam, a nyomoruságomat, a bajomat mindig pálinkába fojtottam. Mit is tehettem volna mást? Hanem most sem édes bor, sem pálinka nem csuszott le a torkomon.

A leány makacsul hallgatott.

— Csak nézni foglak. Hadd találjon a szemem égi örömöket a piros arcod látásán, azután megyek odább.

— Add vissza a szabadságomat!

— Hát fogva vagy? Urnő vagy a házamban. Hová is mennél különben? A Kurcevicek mind elhaltak, falu, város rombadőlt, elhamvadt, a herceg nincs már Lubnieben, Chmielnickij ellen hadba szállott, Chmielnickij pedig a herceg ellen vonul. Mindenütt háboru dul, omlik a vér, mindenütt kozákok, zsoldosok, vérszomjas katonák. Ki védjen majd téged, szegény leány? Ki más, ha nem én?

A hercegkisasszony az ég felé tekintett annak jeléül, hogy talán mégis van odafönn valaki, aki megvédi őt, ha másként nem, hát ugy, hogy magához veszi őt. Nem akarta azonban az Isten nevét most ajakára venni, mert hallatára bizonyára elöntötte volna a düh a kozákot. Lelke mélyén azonban szánta őt. De a szánalmat csakhamar végtelen aggódás váltotta föl. Vajjon él-e még, akihez minden gondolata száll? Amig Barban volt, addig tudta, hogy életben van, mert Sagloba elutazása után sokat beszéltek Skrzetuskiról s győzelmes harcairól. De hány nap és hány éjszaka mullott el azóta, hány harcban állott ki a sikra, hány veszedelem szakadt reája! Most persze csak Bohun adhatott volna neki lovagjáról hirt, de őt nem akarta kérdezni.

A párnákra hajtotta le busan a fejét.

— Hát itt kell maradnom a foglyodul? Mit vétettem ellened, hogy üldözöl, akár a végzet?

A kozák lassan fölemelte a fejét s oly halkan szólott, hogy a lány alig értette a beszédét.

— Mit vétettél ellenem? Nem tudom. De tudom azt, hogy ha én a te végzeted vagyok, viszont te vagy az én végzetem. Ha nem szeretnélek, szabad volnék, mint a mezőkön barangoló szél, gondtalan volna a szivem, a lelkem s hires lennék, mint a herceg. A te arcod az én végzetem, a te szemeid az én szerencsétlenségem. Nem kell nékem immár a zsákmány, a kozákbecsülettel, a hadidicsőséggel sem törődöm már. Pedig milyen drága volt nékem mindez, amikor még gyerek voltál, nem pedig piros arcu, viruló szüz.

(Folytatása következik.)

Kíváncsi. 1. A vasut nem köteles elbocsátott közegét visszavenni, de ha ártatlanságát igazán be tudja bizonyitani, adion be kegyelmi kérvényt a miniszterhez s egy audiencia alkalmával személyesen is kérje a pótvizsgálat elrendelését, amelynek eredményéhez képest azután esetleg visszahelyezik a hivatalába. 2. Tényleges katona fölött csak illetékes katonai biróság itélhet. Ott jelentse föl tehát hamis vádaskodásért.

Csillag. Egyszer már megüzentük, hogy a jegyesek születési és illetőségi bizonyitványán kivül a szülők beleegyezése is szükséges, amennyiben a jegyesek még nem nagykoruak. Az illetőségi bizonyitványt illetőségi helyének közigazgatási hivatalától kell beszereznie.

G. V. 1. Elég, ha egyszer köszönti. 2. Elkészülni lehet reá, de a minisztérium nem igen adja meg az engedélyt, hogy egyszerre négy gimnáziumi osztályból vizsgázzon. 3. Nem zsidó vallásu, hanem görög katholikus.

J. E. *Nagybecskerek.* Kérdezzen meg akármely tanitót, szivesen megmagyarázza az irás és olvasás tanitásának különböző módszerét. Mi ezen a helyen ilyen pedagógiai kérdések fejtegetésébe nem bocsátkozhatunk.

Z Y *Budapest.* Az illetékes hadkiegészitő-parancsnoksághoz kell folyamodni. De csak igen nyomós okok alapján s csak kivételesen szokták az ilyen kéréseket teljesiteni.

Fortuna. 1. Csak azokat az adatokat jegyezheti be oda, melyeknek nincs külön rovata. 2. Nem jegyezheti be ugy. 3. Csak azt a nevet viselheti, mely a születési bizonyitványba van bejegyezve. Más nevet nem használhat.

Antigone. Igen, gyógyitható. Gyógyszere pedig a szolid élet, a szeszes italoktól való teljes tartózkodás, a friss levegő, hideg fürdők stb. Mindenesetre azonban orvossal méltóztassék konzultálni a baj miatt.

R. L. *Marosvásárhely.* Orvossal méltóztassék azt a jelenséget megbeszélni, mert csak a közvetlen vizsgálat konstatálhatja a baj eredendő okát.

N. J. *Budapest.* Forduljon a báró Hirsch-féle jótékonysági alap központi irodájához (Budapest, VI. Lázár-utca 18.), onnan esetleg kaphat valamelyes segélyt.

R. B. *Jánosi.* 1. Harminc év elteltével évül el. 2. Elégséges. 3. gen, pörölheti.

Mimi. Valamely elismert bőrgyógyászra bizza magát, az majd eltünteti a foltokat is, a vörösséget is, amelyek önt annyira zsenirozzák. Mi igy látatlanból nem ajánlhatunk orvosszert.

Dr. G. G. *Pécel.* Mind a két kifejezés el van fogadva a közhasználatban és jó is.

B. G. *Budapest.* Vannak esetek, amelyek gondos orvosi kezeléssel gyógyithatók, nagy általánosságban azonban a baj gyógyithatatlan.

Szotár. Mi a Bailagi-féle magyar-német és német-magyar szótárt tartjuk a legjobbnak.

K. K. Méltóztassék a levelet a képviselőházba (VIII., Sándor-utca 8.), vagy Nagy-Appony (Nyitramegye) cimezni.

O. J. *O-Lubló.* A legjobb angol fajkutyákat Fónagy József szállitja, akinek tenyészete európai hirü. Cime: VII., Károly-körut 10., Diana-gyógyszertár.

Tolsztoj. Yaltában fekszik sulyos betegen, gróf Panin kastélyában.

M. K. *Sunja.* Hatschek Miksa müszerész, Budapest, IV., Váci-utca.

134 677. sz. a. előfizető. Nem kötelessége adni, de adhat.

Előfizető öcscse. A gimnáziumok érettségi vizsgájára előirt összes tantárgyakból kell érettségit tennie.

186 214. sz. előfizető. Méltóztassék a levelet a képviselőházhoz cimezni (Budapest, VIII. Sándor-utca 8.), ott a legbiztosabban megkapja.

R. M. 1. Ha a följelentésnek nincsen alapja, a királyi ügyészség aligha fog vádat emelni ellene. 2. A tárgyaláson feltétlenül meg kell jelennie, különben elővezettetik.

B. J. J. *Bossány.* Nem emlékezünk a kérdésre; méltóztassék azt megismételni, hogy válaszolhassunk.

Sz. K. *Ais-Apold.* A kérdezett költemény külön nem jelent meg sehol.

Sphinx. Akármelyik irodalomtörténetben vagy lexikonban megtalálja a feleletet.

Liebling Török József gyógyszertárában kapbatja meg, Budapest, VI. Király-utca 12.

KÖZGAZDASÁG.

Ipar és kereskedelem.

A mészárosok és hentesek vasárnapi munkaszünete. A mészárosok és hentesek vasárnapi munkaszünete dolgában a kereskedelmi miniszter egy konkrét esetből kifolyóan elvi határozatként kimondotta, hogy a mészáros- és hentesiparnál az állatok levágása, illetve leszurása a megengedett elkészités fogalma alá esik és igy munkaszünetes napon déli 12 óráig, illetve junius és julius hónapban délelőtt 10 óráig állatok levágása, illetve leszurása meg van engedve a vágóhidon is.

A newyorki tőzsde. *Newyorkból* jelentik december 3-iki kelettel: Az értéktőzsde szabálytalan irányzattal nyilt meg. Eleinte a baissierek eladásokat végeztek, mert attól tartottak, hogy Roosevelt elnök üzenetében erélyesen állást fog foglalni a trustök ellen. A valuta emelkedése is eladásokra adott okot. Mikor az elnök üzenete nyilvánosságra jutott, élénk kereslet mutatkozott fedezések céljára és a tőzsde ismét javult. Később az Amalgamated Cooper-részvények hanyatlása ismét mulóan kedvezőtlen hatással volt az irányzatra, a zárlat azonban szilárd volt. A részvényforgalom 710.000 darabot tett ki.

A mezőgazdasági hitelkérdés megoldása. A *Hazánk* a minap hosszadalmasan elmélkedett arról, hogy a mezőgazdasági hitelkérdés megoldására 1898. julius 18-ikán hozott *francia warrant-törvény* nem vált be és pedig annyira nem, hogy a mostani francia földmivelésügyi miniszter indittatva érezte magát, a törvény módositására vonatkozó törvényjavaslatot vinni a parlament elé. A *Magyarország* pedig már ezt a módositást is erősen kritizálja. Ennek a lapnak a nemzetgazdásza ettől a módositástól nem vár semmi jót és máris azon töri a fejét, hogy miképpen lehetne a módositást valahogyan ugy módositani, hogy praktikus törvény váljék belőle és hogy a mezőgazdák ennek a törvénynek segitségével valami üdvös célt érjenek el. Nos, mi egy igen praktikus tanácscsal szolgálhatunk az aggodalmaskodó nemzetgazdáknak. Méltóztassanok egy kis táradtságot venni maguknak és elolvasni a *Budapesti Napló* 1898 január 23-iki, továbbá 1900 augusztus 12—13 és 14. számait. Ezekben ismertettük mi annak idején *a mezőgazda udvarának közraktári jelleggel való felruházásáról* szóló *Márk* Márkus-féle rendszert. Ha ezeket az ismertetéseket elolvassák, akkor tisztában lesznek azzal, hogy először is *miért nem vált be a francia warrant-törvény* és másodszor azzal is, hogy abszolute semmi szükségünk sincs arra, hogy a mezőgazdasági hitelkérdés megoldására nézve a franciáktól kérjünk tanácsot, mert ez a kérdés *Márk* Márkusnak *1883-ban* megjelent *Uj föld- és mezőgazdasági hitelrendszerében* gyökeresen meg van oldva, sőt megtudhatják lapunk idézett közleményeiből azt is, hogy *Márk* Márkus rendszerét a mult nyáron egy képviselőkből és nagybirtokosokból alakult bizottság a földmivelésügyi miniszternek is beterjesztette. Fölösleges tehát Franciaországba fáradniok, mikor a *Hold-utca* sokkal közelebb van.

Nemesfaju tenyészbaromfi-bevásárlás. *Darányi* Ignác földmüvelésügyi miniszter megbizásából *Hreblay* Emil állattenyésztési felügyelő nagymennyiségü nemesfajtáju baromfit vett az állam részére Nagy-Becskereken, Ivándán és Zsombolyán kis baromfitenyésztők közt leendő szétosztás céljából. Eddig nagyobbrészt külföldön szerezte be az állam a tenyésztésre szükséges baromfiakat.

A vetések állása. A földmivelésügyi miniszterhez a gazdasági tudósitóktól beérkezett jelentések szerint november hó folyamán is gyakran volt csapadék és az időjárás is eléggé kedvezett a növényzet fejlődésének. A hónap vége felé azonban hidegebbre fordult az idő és az ország tulnyomó részében havazott.

A vetések általában megerősödve kerültek a hótakaró alá, de a takarót a délnyugoti széles és viharos esős időjárás csakhamar megbontotta s most ismét hótakaró nélkül állanak a szépen zöldelő őszi vetések. A bujább őszi vetéseket néhol legeltetni kellett. Az egér ugy a Királyhágón uli részeken, mint az ország délvidéki, sőt az ország Duna jobb partjának némely részében is kárt okozott. Más férgek és rovarok szintén pusztitanak, különösen a keleti vármegyékben, de az okozott kár általában véve nem jelentékeny. A repcevetések is eléggé megerősödtek a bő csapadék és kedvező időjárás folytán; helyenkint igen buják és jól bokrosodtak. A külső gazdasági munkálatok nagyobbára befejeztettek. — Takarmánynemüekben és szalmában több helyütt hiány mutatkozik; e miatt néhol nagyon drága a szálas takarmány. A jószág egész november közepéig még gyakran künn járhatott a szépen zöldelt legelőkön, most azonban már istállóba szorult.

Fizetésképtelenségek. A bécsi *Creditoren-Verein* a következő fizetésképtelenségeket jelenti: Preiniger I. Antal kereskedő Kolin. Chuven Leon kereskedő Bécs, Quarthal és Grosz cég Bécs.

Vásárcsarnok. (*Vámos és Bruszt* hatósági közvetitők üzleti jelentése.) Kielégitő hozatalok és megfelelő vételkedv mellett a mai üzlet hangulata kelemes volt. Élénk keresletnek örvendenek tojás, vaj, vadfélék, öltsertések és borjuk, mely cikkek szállitása ajánlatos. A mai nagybani árak a következők voltak: *Husfélék*: vidéki marhahus hátulja 60—80 korona, eleje 50—60 korona 100 kilonkint, öt borju bőrben 80—96 korona, öt sertés szalonnával pörkölve 78—84 fillér kilonkint. — *Elő baromfiban* nem volt számottevő üzlet, vágott lud és kacsa Ia 92—96 korona, II. 88—92 fillér kilonkint. *Tojás*: Ia friss áru 93—97 korona. Vaj: Ia teavaj 2.10—2.40 korona, főzővaj 1.50—1.80 korona. *Vadfélék*: nagy nyulak 2.40—2.50 korona, süldők 1.20—1.60 korona darabonkint, fogoly párja 2.20—2.40 korona, fácán 4.80—6.— korona. Szarvas 60—74 fillér, őz 1.10—1.20 fillér, dámvad 80—90 fillér, vad disznó 80—90 fillér kilónkint.

Szeszárak. A kontingens nyersszesz ára *Budapesten* pénzben 42.— korona, áruban 42.60 korona. *Bécsben* az irányzat gyengébb. A nyersszesz ára 36.60 korona pénzben 37.— korona áruban.

Budapesti sertés-konzumvásár. A ferencvárosi petróleum-rakodónál levő székes-fővárosi sertés-konzumvásár árjegyzése 1901. évi december 4-én Készlet 1239 darab. Érkezett 2150 darab. Összesen 3389 darab. Eladatott 2389 darab. Maradt 1000 darab. Napi árak: 120—180 kilogramm sulyban 80—84 koronáig, 220—280 kilogramm sulyban 82—86 koronáig. 320—380 klgr. sulyban 84—88 K.-ig. Öreg nehéz páronkint 400—500 kilós 80—86 koronáig. Malac ——— korona. Az irányzat élénk.

A budapesti gabonatőzsde.

Budapest, december 4.

Az üzletmenet nyugodt volt. Mérsékelt vételkedv mellett 12.000 métermázsa buza került forgalomba változatlan árak mellett.

Rozsban és zabban élénkebb volt a forgalom és az árak tartottak maradtak.

Eladatott:

Buza. Tiszavidéki: 600 mm. 79 k. 8 K. 90 f., 100 mm. 79 k. 8 K. 85 ., 200 mm. 79 k. 8 K. 75 f., 400 mm. 78·7 k. 8 K. 75 f., 200 mm. 78·5 k. 8 K. 75 f., 200 mm. 78·5 k. 8 K. 70 f., 100 mm. 78 k. 8 K. 79 f., 100 mm. 77 k. 8 K. 60 f., 350 mm. 77 k. 8 K. 55 f., 100 mm. 76·5 k. 8 K. 52 f.

Fehérmegyei: 100 mm. 76 k. 8 K. 55 f.

Pestmegyeiді: 800 mm. 77·5 k. 8 K. 55 f., 750 mm. 77·5 k. 8 K. 55 f., 100 mm. 76·2 k. 8 K. 52½ f.

Felső-Magyarországi: 100 mm. 80 k. 8 K. 65 f.

Bácskai: 2000 mm. 74·8 k. 8 K. 45 f., 700 mm. 75·3 k. 8 K. 52½ f., 3700 mm. 74·5 k. 8 K. 45 f.

Mind három hónapra.

Rozs: 200 mm. 7 K. 25 f., 500 mm. 7 K. 10 f., 600 mm. 7 K. 07½ f., 100 mm. 7 K. 05 f., 100 mm. 6 K. 75 f.

Árpa: 300 mm. 6 K. — f.

Zab: 100 mm. 7 K. 65 f., 100 mm. 7 K. 60 f., 100 mm. 7 K. 60 f., 100 mm. 7 K. 50 f., 300 mm. 7 K. 45 f., 100 mm. 7 K. 40 f., 100 mm. 7 K. 40 f., 200 mm. 7 K. 30 f.

Tengeri: (ó áru) 100 mm. 5 K. 55 f.

Tengeri: (uj áru) 100 mm. 4 K. 85 f., 100 mm. 4 K. 76 f.

Készpénzfizetés mellett.

A készáru hivatalos jegyzése a budapesti árú- és értéktőzsde szokásai szerint készpénzben 50 kilogrammonkint. — A minőség hektoliterenkint és kilogrammonkint.

Buza		Kilós	50 kilogramm ára K.-tól	K.-ig	Kilós	50 kilogramm ára K.-tól	K.-ig
Tiszavidéki	uj	76	8.36	8.50	80	8.75	8.85
"	"	77	8.40	8.60	81	—.—	—.—
"	"	78	8.50	8.70	82	—.—	—.—
"	"	79	8.65	8.75	—	—.—	—.—
Fehérmegyei		76	8.30	8.40	80	8.70	8.85
"	"	77	8.35	8.50	81	—.—	—.—
"	"	78	8.40	8.60	82	—.—	—.—
"	"	79	8.55	8.70	—	—.—	—.—
Pestvidéki		76	8.25	8.40	80	8.65	8.75
"	"	77	8.30	8.45	81	0.—	0.—
"	"	78	8.35	8.55	82	—.—	—.—
"	"	79	8.50	8.65	—	—.—	—.—
Bánsági		76	8.20	8.35	80	0.—	0.—
"	"	77	8.25	8.40	81	0.—	0.—
"	"	78	8.30	8.50	82	—.—	—.—
"	"	79	0.—	0.—	—	—.—	—.—
Bácskai		76	8.40	8.55	80	0.—	0.—
"	"	77	8.45	8.60	81	—.—	—.—
"	"	78	0.—	0.—	82	—.—	—.—
"	"	79	0.—	0.—	—	—.—	—.—

Egyéb gabonanemüek			Kilós	50 kilogramm ára K.-tól	K.-ig
Rozs	uj	elsőrendü	70—72	7.10	7.10
"	"	másodrendü	—	6.90	7.05
Árpa	"	takarmány	60—62	6.—	6.20
"	"	egetni való	63—64	6.85	6.—
"	"	sörfőzésre való	64—66	0.—	0.—
Zab	"	—	39—41	7.25	7.40
Tengeri	ó	bánsági	—	0.—	0.—
"	"	mámemü	—	5.45	5.55
Repce	uj	káposzta	—	—.—	—.—
"	"	bánsági	—	—.—	—.—
Köles	"	—	—	4.60	5.—

A határidőüzlet folyamán a következő kötések történtek:

Aprilisi buza 1902 . . 8.68—8.69—8.70—8.69
Aprilisi rozs 1902 . . 7.34—7.36
Aprilisi zab 1902. . . 7.63—7.62
Májusi tengeri 1902. . 5.58—5.57
Augusztusi repce 1902. —.——.—

Déli egy órakor a következő záróárakat állapitották meg hivatalosan a tőzsdén:

Aprilisi buza 1902. . . . . 8.69 pénz 8.70 áru
Aprilisi rozs 1902 . . . . 7.35 „ 7.36 „
Aprilisi zab 1902. . . . . 7.62 „ 7.63 „
Májusi tengeri 1902. . . . 5.57 „ 5.58 „
Augusztusi repce 1902. . . 11.80 „ 11.90 „

Délután fél 5 órakor zárul:

Buza áprilisra 1902. . . . . 8.69— 8.70
Áprilisi rozs 1902. . . . . 7.35— 7.36
Áprilisi zab 1902. . . . . 7.59— 7.61
Májusi tengeri 1902. . . . . 5.55— 5.56
Augusztusi repce 1902. . . . . 11.80—11.90

A budapesti értéktőzsde.

A mai előtőzsdén ujabb kedvező mozzanatok hijján a realizálási kedv volt tulnyomó és igy jelentékenyen megcsappant forgalom mellett az összes értékekben 3—4 koronás visszaesések mutatkoztak a tegnapi zárlati árfolyamokhoz képest. Kivételt csak Magyar hitelrészvények képeztek, melyekben egy helyi nagyobb spekuláns tetemes vásárlásokat eszközölt. Ezen vételek az általános gyenge irányzat dacára 4 koronával javitották ezen részvények árfolyamát. Járadékokban és a helyi piacon alig volt említésre méltó forgalom.

11 óra 15 perckor zárulnak: Magyar hitelrészvény 663.—. Osztrák hitelrészvény 648.50. Államvasut

647.50. Városi villamos vasut 294.—. Rimamurányi 467.—. Leszámitolóbank 421.— korona.

A déli tőzsdén az irányzat eleinte határozottan lanyha volt. Berlin alacsonyabb árfolyamokat jelentett, minek főoka a tegnapi németbirodalmi tanácsban elhangzott határozottan agrárius szinezetü miniszteri beszédek voltak. Később azonban az irányzat ujabb fedezési vásárlásokra lényegesen megszilárdult és ugy a nemzetközi, mint a helyi papirok tetemesen emelkedtek élénk forgalom mellett. Zárlat felé ismét elgyengültek az árfolyamok, de az alapirányzat, különösen helyi papirokban, szilárd maradt.

1 óra 30 perckor zárulnak: Magyar hitelrészvény 664.—. Osztrák hitelrészvény 649.—. Államvasutak 648.—. Közuti vasut 595.—. Városi villamos vasut 295.—. Rimamurányi vasmü 467.—. Leszámitolóbank 420.—. Jelzálogbank 454.50. Koronajáradék 94.15 korona.

Utótőzsde. A 4 órai zárlatkor maradt:

Osztrák hitelrészvény 649.50. Magyar hitelrészvény 664.50. Leszámitolóbank 420.—. Rimamurányi vasmürészvény 467 —. Osztrák-Magyar államvasuti részvény 619 50. Közuti vasut 592.—. Városi villamos vasut 259.— korona.

A budapesti terménytőzsde.

A terményüzletben a szezónzerü hangulatnak megfelelően alakultak az árak és végül a terményüzleti árjegyző-bizottság hivatalosan a következő árfolyamokat állapitotta meg:

Jegyzések: Heremag: lucerna magyar 41.—48.— korona, vörös aprószemü 39.—43.— korona, vörös erdélyi —.—— korona, vörös bánsági —.—— korona, középszemü 45.——47.— korona, nagyszemü 48.—52.— korona. Disznózsir: budapesti 54.——54.50 korona, vidéki —.——.— korona. Táblaszalonna légenszáritott vidéki —.——.— korona, városi 4 darabos 44.——44.50. korona, 3 darabos 46.——46 50 korona, füstölt —.——.— korona. Szilva: bosznai szokás szerinti minőség 14.——14.50 korona 120 darabos —.——.— korona. 100 darabos 15.——15.50 korona, 85 darabos 16.–5—16.75 korona azonnali szállitásra. Szerbiai szokás szerinti minőség 14.——14.50 korona, 100 darabos 15.——15.50 korona, 85 darabos 16.——16.25 korona. Szilvaiz: slavóniai —.——.— korona, szerbiai 17.25—17.50 korona azonnal való szállitásra.

A bécsi gabonatőzsde.

Bécs, december 4. (*A Budapesti Napló telefonjelentése.*) A nyugat-európai piacok szilárd árfolyamokat jelentettek, New Yorkból ellenben csekély gyöngülésről érkezett hir. Az itteni piacon igy nem volt direktiva s a részvétel teljes téliensége következtében nagy üzlettelenség uralkodott. Tengeri 3 fillérrel javult. Egyes ritka esetben fordult elő kötés: buza tavaszra 8.89, zab tavaszra 7.93—7.92, tengeri május–juniusra 5.88—5.89 rozs tavaszra 7.64—7.65. Zárlatkor: buza tavaszra 8.89, zab tavaszra 7.90—7.91, tengeri május—juniusra 5.87—5.88 korona.

A bécsi értéktőzsde.

Az *előtőzsdén* nagyobb realizáció dacára az irányzat szilárd volt és a forgalom élénk.

A *déli tőzsdén* élénk volt az üzlet, az irányzat változatlanul szilárd.

Zárlatkor szilárd maradt az irányzat, mit leginkább a szilárd berlini irányzat idézett elő.

Bécs, december 4. (*Magyar értékek zárlata.*) 4%-os aranyjáradék 118.55. Tisza- és szegedi kölcsön sorsjegy 146.80. Magyar vasuti kölcsön ezüstben —.—. Magyar keleti vasuti állami kötvény 119.—. Magyar eszámitoló- és pénzváltóbank —.—. Rimamurányi vasmürészvény 464.—. Magyar koronajáradék 94.—. 4%-os magyar földteherm. kötvény 93.15. Magyar hitelbank részvény 661.—. Magyar nyereménykölcsön sorsjegy 175.—. Kassa - oderbergi vasuti részvény —.—. Magyar keresk. bank ——. Magyar cukoripar 1750.—.

Bécs, december 4. (*Osztrák értékek zárlata.*) 4·2%-os papirjáradék 99.—. 4%-os osztr. aranyjáradék 118.80 1860-os sorsjegy 140 60. Osztrák hitelsorsjegy 407.—. Angol-osztrák bank 261 —. Bécsi bankegyesület 441.50 Osztrák-magyar bank 16.05. Déli vasut 59 50. Dunagőzhajózási részvény 763.—. Dohányrészvény 288.50 Császári és királyi arany 11.33. Német birodalmi kötvény 117.15. 4·2%-os ezüst járadék 98.85. Osztrák koronajáradék 95.85. 1864-iki sorsjegy 217.—. Osztrák hitelintézeti részvény 651.50. Unionbank 535.—. Osztrák Länderbank 404.—. Osztrák-magyar államvasut 648.50. Elbavölgyi vasut 474 —. Alpesi bányarészvény 391.50. 20 frank. arany 19.05. Lombard vasut-kötvény —.—. Bécsi Tramway Litt B. 260 —. Bécsi Tramway Litt A. 265.—. Lipót kohó 379.—. Az irányzat tartott.

Bécs december 4. (*A Budapesti Napló tudósitójának telefonjelentése.*) A *délutáni magánforgalomban* a zárlatok a következők voltak: Osztrák hitelrészvény 651 50. Magyar hitelrészvény 662.—. Angol-Osztrák bank 261 50. Bécsi bankegyesület 442.—. Union bank 535.—. Länderbank 404 50. Osztrák-magyar államvasut részvény 649 —. Déli vasut 60.—. Elbavölgyi vasut 474.50 Északnyugati vasut részvény 465.—. Dohányrészvény 289.—. Rimamurányi vasmü 467.—. Alpesi bányarészvény 391.—. Márusi járadék 93.95 Magyar korona járadék 94.—. Török sorsjegyek 103 —. Német birodalmi márka 117.21—26. Napoleon d'or 19.05.

Külföldi értéktőzsde.

Berlin, december 4. (*Tőzsdei tudósitás.*) A tőzsde forgalma ma nem volt olyan élénk, mint az előző napokon, mert az utóbbi napokban előtérbe nyomult fedezési szükséglet, ugyiátszik, ki van elégitve. Bányaértékek azonban szilárdak voltak. Belföldi járadékok renyhék. Transvaali vasuti részvények javultak arra a hirre, hogy Botha csapatai beleuntak a harcba. Ugyanez okból a dinamitrészvények is emelkedtek. Osztrák-magyar államvasut Bécsre gyengült. A második tőzsde-órában nem voltak nagyobb árfolyamváltozások. Zárlat szilárd. Magánleszámitolási kamatláb 2⁷/₈%.

Berlin, december 4. (*Zárlat.*) 4·2%-os papirjáradék —.—. 4%-os osztrák aranyjáradék 101.30. Elbavölgyi vasut —.—. Magyar koronajáradék 95.25. Osztrák-magyar államvasut 139.40. Assa-oderbergi vasut —.—. Bécsi váltóár 85 25. Magyar vasuti beruházási kölcsön 103.10. Alpesi bányarészvény —.—. Disconto-Commandit 180 80. Általános villamossági Edison 183.—. Gelsenkirchení 170.60. Laura-kohó 186.60. 4·2%-os ezüstjáradék 99.30. 4%-os magyar aranyjáradék 99.80. Osztrák hitelrészvény 205 35. Déli vasut 15.66. Károly Lajos vasut —.—. Orosz bankjegyek 216.35. 4%-os uj orosz kölcsön 95.30. Török dohányrészvény —.—. Olasz járadék 100.25 Magyar hitelbank —.—. Dynamit Trust 158.—. Harpeni 164.40. Az irányzat szilárd.

Berlin, december 4. (*A Budapesti Napló tudósitójának távirata.*) *Esti forgalom.* 4%-os magyar aranyjáradék 99.80. Magyar koronajáradék 95.25. Osztrák hitelrészvény 204.—. Osztrák-magyar államvasut 139.10. Déli vasut —.—. Északnyugati vasut 216 35 Elbavölgyi vasut —.—. Orosz bankjegy készpénz —.—. Buschtiehradi —.—. Orosz bankjegy 216.35. (Ultimo.) Lombard —.—.

Páris, december 4. (*Zárlat.*) Osztrák-magyar államvasut —.—. 4%-os osztrák aranyjáradék —.—. Osztrák Länderbank 101.75 3%-os francia járadék 101 05. Ottomanbank 532.—. 3½%-os francia járadék 101 27. Alpesi bányarészvény —.—. Déli vasut —.—. 4%-os magyar aranyjáradék 102.40. Párisi bankrészvény 10 25 Olasz járadék 101.17. Francia törleszth. járadék 100.10. Osztrák földhitelintézeti részvény 1233.—. Török dohányrészvény 313.—. Az irányzat szilárd.

Frankfurt, december 4. (*Zárlat.*) 4·2%-os papirjáradék 99.30. 4%-os osztrák aranyjáradék 101.30. Magyar koronajáradék 95.20. Osztrák-magyar bank 115.50. Déli vasut 15 70. Elbavölgyi vasut —.—. Londoni váltóár 204.17. Bécsi bankegyesület 113.—. Villamos részvény 120 80 3%-os magyar aranyjáradék 84.—. 4·2%-os ezüstjáradék 99.20. 4%-os magyar aranyjáradék 99.85. Osztrák hitelrészvény 204 80. Osztrák-magyar államvasut 139 20. Északnyugati vasut —.—. Bécsi váltóár 852.55. Párisi váltóár 812.16. Unio bank —.—. Alpesi bányarészvény 200.50. Az irányzat szilárd.

Frankfurt, december 4. (*A Budapesti Napló tudósitójának távirata.*) Árfolyamok januárra. *Esti forgalom* Osztrák hitelrészvény 205.40. Német bank —.—. Disconto 180 50. Berlini kereskedelmi bank 140 40. Gelsenkircheni 175.—. Harpeni —.—. Laura-kohó —.—. Olasz járadék —.—. Szilárd.

Hamburg, december 4. (*Zárlat.*) 4·2%-os ezüstjáradék 98.70 1860. sorsjegy —.—. Déli vasut 15 75 4%-os osztrák aranyjáradék 100 80. Osztrák hitelrészvény 205.—. Osztrák-magyar államvasut 138.75. Olasz járadék 100.10. 4%-os Magyar aranyjáradék 99.75. Az irányzat nyugodt.

Budapest-kőbányai sertéskereskedelmi csarnok jelentése.

December 4. A sertésüzlet irányzata változatlan.

A) *Hizott sertések ára.* I. A) Magyar elsőrendü: Öreg nehéz (páronkint 400 kilogrammon felüli sulyban) ——— fillérig. Öreg közép (páronkint 300—340 kilogramm terjedő sulyban) ——— fillérig. Fiatal nehéz páronkint 320 kilogrammon felüli sulyban) 93—94— fillérig. Fiatal közép (páronkint 251—320 kilogrammig terjedő sulyban) 91—92— fillérig. Fiatal könnyü (páronkint 250 kilogrammig terjedő sulyban) 86——88 fillérig. — II. Magyar szedett: Nehéz (páronkint 280 kilogrammon felüli sulyban) ——— fillérig. Közép (páronkint 240—280 kilogramm sulyig) ——— fillérig. Könnyü (páronkint 240 kilogrammig terjedő sulyban) ——— fillérig. — III. Romániai: Nehéz (páronkint 320 kilogrammon felüli sulyban) ——— fillérig. Közép (páronkint 250—320 kilogrammig terjedő sulyban) ——— fillérig. Könnyü (páronkint 250 kilogrammig terjedő sulyban) ——— fillérig. IV. Romániai eredeti (Stachi). Nehéz (páronkint 240 kilogrammig terjedő sulyban) ——— fillérig. Könnyü (páronkint 240 kilogrammig terjedő sulyban) ——— fillérig. — V. Szerbiai: Nehéz páronkint 260 kilogrammon felüli sulyban 88——90 fillérig. Közép (páronkint 240—260 kilogrammig terjedő sulyban) 86——88 fillérig. Könnyü (páronkint 240 kilogrammig terjedő sulyban) 84——86 fillérig.

Sertéslétszám 1901. december 2. napján volt készlet 33.640 darab. — 1901. december 3. napján felhajtatott 1327 darab. 1901. december 4 napján elszállittatott 747 darab, 1901. december 4. napjára maradt készletben 34.226 darab.

Napirend.

Naptár: Csütörtök, december 5. Római katholikus: Szabbas ap. — Protestáns: Szabbas. — Görög-orosz: (november 22.) Filemon. — Zsidó: Kislev. 24. — Nap kél: 7 óra 17 perckor. — Nyugszik: 3 óra 52 perckor — Hold kél: 1 óra 35 perckor délután. — Nyugszik: 12 óra 57 perckor éjjel.

A miniszterelnök és belügyminiszter fogad d. u. 4 órakor.

A honvédelmi miniszter fogad déli 12 órakor.

Az igazságügyi miniszter fogad délután 1 órakor.

A képviselőház elnöke fogad délután 2 órakor.

A képviselőház ülése délelőtt 10 órakor.

Nemzeti Muzeum. Természetrajzi tár, nyitva délelőtt 9 órától délután 1 óráig, 1 korona belépődij mellett megtekinthetők.

Országos képtár az Akadémiában zárva.

Iparmüvészeti muzeum nyitva délelőtt 9 órától 1 óráig és 40 fillér belépődij mellett este 5—8 óráig.

Technológiai Iparmuzeum. Nyitva délelőtt 9—1-ig.

Mezőgazdasági Muzeum (kerepesi-ut 72.) délelőtt 9-től 1 óráig.

A földtani intézet muzeuma (Stefánia-ut 14.) nyitva d. e. 10—1-ig. Belépődij nincsen.

Közlekedési muzeum zárva.

Téli tárlat a Műcsarnokban délelőtt 9—4 óráig és este 6—11 óráig (zene mellett). Belépődij 1 korona.

A Nemzeti Szalon állandó kiállitása (Ferenciek-tere 9.) délelőtt 9 órától este 8 óráig. Belépődij 50 fillér.

Egyetemi könyvtár nyitva délelőtt 9 órától 1 óráig.

Akadémiai könyvtár nyitva délután 3 órától 7 óráig.

Egyetemi könyvtár nyitva délelőtt 9 órától 12 és délután 3—8-ig.

Állatkert a Városligetben nyitva egész nap. Belépődij 60 fillér.

Magyar Kereskedelmi Muzeum. Igazgatóság, kereskedelmi számkönyvtár és keleti mintatár: V. kerület Váci-körut 32. szám alatt. Hivatalos órák: délelőtt 9-től délután 2 óráig. Hazai termékek állandó kiállitása és kereskedelemtörténeti gyüjtemény, továbbá a házi-ipari kiállitás (melyben az üzletvezetőség árusitásokat is eszközöl) a városligeti iparcsarnokban nyitva: délelőtt 9 órától 12 óráig és délután 3 órától 6 óráig. A külföldi kirendeltségek központi üzletvezetősége (Magyar kereskedelmi részvénytársaság) V., Váci-körut 32. szám alatt.

Kivonat a hivatalos lapból.

— December 4. —

Kinevezések. A vallás- és közoktatásügyi miniszter Zakariás Mária okleveles óvónőt a tolvádiai állami kisdedóvódához óvónővé, a földmivelésügyi miniszter Grabner Emil tanársegédet a magyaróvári növénytermelési kisérleti állomáshoz segéddé, az igazságügyminiszter Győry István igazságügyminiszteriumi számellenőrt az igazságügyminiszterium számvevőségéhez számvizsgálóvá, Székely Sándor ugyanottani számtisztet számellenőrré és Kiss István számvevőségi dijnokot számtisztté nevezte ki.

Áthelyezés. A vallás- és közoktatásügyi miniszter Jékly Irén nagyröczei állami elemi iskolai tanitónőt a nagyszöllősi állami elemi iskolához jelen minőségében áthelyezte.

Megerősités. A vallás- és közoktatásügyi miniszter dr. Beke Lajos szolnoki állami főgimnáziumi rendes tanárt rendes tanári minőségében véglegesen megerősitette.

Névmagyarositások. A belügyminiszter dr. Groszmann Izsák recte Ignác budapesti lakos vezetéknevének Lasztóczira, Svadlena Károly római katholikus plébános darai lakos vezetéknevének Surányira, Mokher Ferenc budapesti lakos, valamint kiskoru fia, Ferenc vezetéknevének Molnárra kért átváltoztatását megengedte.

Pályázatok. Trencsénvármegyében a decemberi tisztujitás alkalmával választás utján betöltés alá kerülő tisztviselői állásokra december 15-ig, a budapesti VI. ker. járásbiróságnál albiról állásra 2 hét alatt, — a budapesti törvényszéknél irnoki állásra 4 hét alatt, — a pestvidéki törvényszéknél III. oszt. hivatalszolgái állásra 4 hét alatt.

Időjelzés.

— *Az Országos Meteorologiai Intézet hivatalos jelentése.* —

Budapest, december 4.

Az alacsony légnyomás Oroszország felé vonult és kisebb depressziók keletkeztek a genuai és quarneról öbölben, a magas légnyomás pedig Francia- és Angolországot boritja. Európában az idő tulnyomóan borus, nyugaton enyhe és északon hideg volt, szórványosan kevés csapadékkal.

Hazánkban az idő felhős, enyhe és sokhelyütt, főleg északon meg keleten esős volt. Az ország keleti feléből gyenge éjjeli fagyokat jelentettek.

Kilátás: Hősülyedéssel változékony idő várható, éjjeli fagygyal és elvétve kevés csapadékkal.

Vizállás.

		Dec. 4. méter	Dec. 5. méter			Dec. 4. méter	Dec. 5. méter
Inn	Schärding	0.41	0.38	Tisza	M.-Sziget	0.47	0.50
Duna	Passau	1.46	1.40	„	Tokeháza	0.20	0.22
„	Linz	1.14	1.32	„	V.-Namény	0.15	0.23
„	Bécs	1.24	1.28	„	Tokaj	0.47	0.61
„	Pozsony	0.60	0.61	„	Tisza-Füred	0.72	0.90
„	Komárom	1.16	1.11	„	Szolnok	0.80	1.10
„	Budapest	0.65	0.65	„	Csongrád	0.60	0.76
„	Paks	0.14	0.34	„	Szeged	1.06	1.20
„	Mohács	0.70	0.90	„	Török-Becse	0.52	0.62
„	Gombos	1.49	1.68	„	Titel	1.57	1.68
„	Ujvidék	1.22	1.28	Ondova	Bártfa	0.27	0.27
„	Pancsova	1.62	1.50	Topolya	Hoór	0.98	0.92
„	Orsova	2.19	2.19	Bodrog	Zemplén	1.05	1.10
Morva	Magyarfalva	0.88	0.74	Sajó	Zsolca	1.50	1.50
Vág	Zsolna	0.16	0.1.	Hernád	H.-Németi	0.05	0.08
„	Trencsén	0.27	0.26	Berettyó	Margita	0.15	0.22
„	Szered	0.56	0.54	„	B.-Ujfalu	0.17	0.20
Rába	Sz.-Gotthárd	0.10	0.10	Körös	Csucsa	0.09	0.08
„	Sárvár	0.16	0.16	„	N.-Várad	0.—	0.06
„	Győr	1.48	1.49	„	Belényes	0.29	0.30
Dráva	Pettau	0.92	0.85	„	Tenke	0.—	0.—
„	Zákány	0.26	0.02	„	Gurahonc	0.28	0.20
„	Barcs	0.15	0.18	„	Borosjenő	0.24	0.20
„	Eszék	1.01	1.08	„	Békés	0.14	0.1.
Mura	M.-Szerdah.	0.40	0.40	„	Gyoma	0.01	0.08
Száva	Zágráb	0.74	0.70	Maros	Gy.-Fehérvár	0.26	0.24
„	Sziszek	1.68	1.89	„	Branyicska	0.16	0.14
„	Mitrovica	3.26	3.38	„	Soborsin	0.—	0.—
Szamos	Dés	0.19	0.16	„	Arad	1.30	1.28
„	Szatmár	0.35	0.3.	„	Makó	0.34	0.28
Kraszna	N.-Majtény	0.—	0.4.	Temes	K.-Kostély	0.08	0.04
Latorca	Munkács	0.30	0.30	Béga	Kiszető	0.52	0.56
Laborca	Homonna	0.15	0.65	„	Temesvár	0.62	0.—
Ung	Ungvár	0.18	0.18	„	Becskerek	0.50	0.50

Titkos betegségek ellen

25 évi, részben katonaorvosi (a bécsi és budapesti katonakórházakban), részben magánorvos tapasztalatai után legmelegebben ajánlható

Dr. KAJDACSY,

cs. és kir. ezredorvos és kórházi főorvos

Electrotherapiai rendelő-intézete

IV. Kigyó-utca 5. I. em. Klotild-palota

(átjáróháza és lift használat)

A legelhanyagoltabb hugycsőfolyásokat, legsulyosabb hugyhólyagbajokat, bujakóros sebeket, syphilist, az önfertőztetés sulyos bajait

Elgyengült férfierőt

az orvosi világ által legujabban olyannyira felkarolt és hatásában páratlan sikerű

Electro-Massage vagy Psychrophor

által, megömlések nélkül, nőknél fehérfolyást befecskendezés nélkül, a legmakacsabb bőrbetegségeket, valamint ifjukori bünök következtében beállott ideg és ennek utókövetkezményeképp létrejött hugyerincbajokat gyógyitja a legujabb gyógymód szerint alaposan és biztos, állandó sikerrel. Rendel: délelőtt 9 órától 4 óráig; este 7—8 óráig. Nőknek ugy mint férfiaknak külön be és kijárat. Külön várótermek.

Levelekre diszkréten azonnal válaszoltatik; esetleg gyógyszerekről is gondoskodva lesz.

Szinházak, szórakozó helyek.

M. KIR. OPERAHAZ.

Csütörtök, 1901. december hó 5-én.
Warmuth Ignác vendégfelléptével.

A zsidónő.

Opera 5 felvonásban. Zenéjét szerzette Halévy. Szövegét irta Scribe.

Személyek:

A császár	* * *	Eleázár	Warmuth
Brogni	Ney D.	Eudoxia	Pewny
Lipót	Kertész	Recha	Vasquezné
Ruggiáro	Várady	Herold	Ney B.
Alberti	Mihályi		

Kezdete 7 órakor.

NEMZETI SZINHAZ.

Csütörtök, 1901. december hó 5-én.

Rablélek.

Dráma 3 felvonásban. Irta Ferenczy Ferenc.

Személyek:

Szentmiklósy G.	Vizváriné	Csathó Alán	Beregi
Fábián Ella	Márkus	Téry István	Szőke
Mariska	Ligeti	Kiss Kálmán	Rózsahegyi
Anna	Demjén	Jónás	Stoll

Utána:

Barátságból.

Vigjáték 1 felvonásban.

Kezdete 7½ órakor.

MAGYAR SZINHAZ.

Csütörtök, 1901. december hó 5-én.

Florodóra.

Énekes játék 4 képben. Irták Owen Hall, Paul Rubens, Ernest Boyd-Jones. Magyarositotta Bálint Dezső. Zenéjét szerzette Leslie Stuart.

Személyek:

Cyrus Gilfaim	Szilágyi	Tweedlepunch	Sziklai
Angela	Turcsányi	Leandro	Palásthy
Donegal	Ráthonyi	Dolores	Ledofszky
Lady Holyrood	Fedák	Vallida	Dóri M.
Frank Abbot	Dalnoki		

Kezdete 7½ órakor.

Szinházjegyek, az Opera, Nemzeti- és Magyar szinház összes előadásaira kaphatók és előjegyezhetők: **Bárd Ferenc és Testv.** zeneműkereskedésében Kossuth Lajos-u. 4. (Telefon 656) és Andrássy-ut 2. (Telefon 25—13) sz. a.

VIGSZINHAZ.

Csütörtök, 1901. december hó 5-én.

A páholy.

Bohózat 3 felvonásban. Irták Lauffs és Krantz. Magyarositotta Kabos Ede.

Személyek:

Lipóczi Józsiás	Hegedüs	Csiz Pepi	Szerémy
Klára	Nikó L.	Dinszky	Győző
Lili, leányuk	Aranyosi	Földes Dénes	Bihari
Kéri Annuska	Fábián	Paludán	Vendrei
Hidas Bálint	Tapolczai	Paludánné	Rostagni
Éva, felesége	Gazsi M.	Rózsi	Dayka

Kezdete 7½ órakor.

NÉPSZINHAZ.

Csütörtök, 1901. december hó 5-én.
Blaha Lujza asszony mint vendég

Flórika szerelme.

Népszinmü 4 felvonásban. Irta Moldován Gergely.

Személyek:

Bokotán	Szerdahelyi	Vaszi	Kovács M.
Jon	Raskó	Szófia	Siposné
Mária	Kápolnai	Grigor	Delli
Áron pap	Horváth	Dumitru	Ujvári
Petrikás	Szabó	Onucz	Vidor
Flórika	Blaha	Cigány	Tollagi

Kezdete 7 órakor.

URANIA SZINHAZ.

Csütörtök, 1901. december hó 5-én.

Magyar Lant.

Irta Kőrösi Henrik. Zenéjét szerzé Stojanovits Jenő.

Kezdete 7½ órakor.

VÁRSZINHÁZ.

Csütörtök, 1901. december hó 5-én.

A dolovai nábob lánya.

Szinmü 5 felv. Herczeg Ferenctől.

Kezdete 7 órakor.

Karácsonyi bevásárlás

előtt tekintsük meg

Kertész Tódor

megnagyobbitott müiparáru raktárában a **Kristóf-téren,** az elkülönitett osztályokban kiállitott uj gyermekjáték és társasjáték különlegességeket. **Pink-Pong** vagy asztali tennis 1 frt 50 krtól kezdve. **Uj! Football-társasjáték** 2 frt. **Salta** 2 frt. **Tombola.** Tanulságos játékok. **Francia babák. Richter épitőszerek. Laterna Magika. Hangszerek. Ariszton. Szoba tornaszerek.** Ezerféle csillogó **uj karácsonyfadisz.**

Képes árjegyzéket ingyen és bérmentve küld.

Somossy-Mulató

Király-utca 71. szám.

Ma csütörtökön

második

a

fényes megnyitási ünnepély

a teljes müsorral.

Jegyek d. e. 10—1-ig, d. u. 3—6-ig és este a Mulató pénztáránál kaphatók.

Folies Moderne

Kerepesi-ut 63. szám.

Szenzációs müsor!

Uj! **A régi Ghetto.** Uj!

Eredeti bohózat. Irta: **Müller Malvin.**

Személyek:

Moritz Schmühl, magánzó	Müller ur
Teréz, felesége	Müllerné assz.
Blumau Adél, szinésznő	Halmi k. a.
Sperling Izidor	Halmi ur
Zuckerhut Itzig	Fleischmann ur
Flink Mizzi, varrónő	Werner k. a.
Stangl, házmester	Baura ur
Lizi, szobalány	Piccardi k. a.

PINKASZ & COMP.

Bohózat. Irta: Taufstein Louis.

PLAGIUM.

Bohóság. Irta: Plagizator, zenéje lopott.

20 SZÁM.

FŐVÁROSI ORFEUM

Nagymező-utca 17.

Minden este:

Mille Barry

mint vendég.

Az angyalvadászok.

Kaprázatos balett 14 képben.

Tarka Szinpad

valamint sok más attrakció

Vasárnap, december 8-án d. u. 4 órakor:

Első nagy családi előadás

nagyon mérsékelt árakkal, válogatott müsorral és

Az angyalvadászok

ballettel.

Minden vasárnap délután

a télikertben hangversenyt ad

Vörös Elek kedvelt cigányzenekara.

Petánovits

METROPOLE-SZÁLLÓJA

A télikertben ma

Pongrácz Lajos Kolozsvárról

kitünő zenekara játszik.

HAGGENMACHER-féle

a sörfőzde által palaczkozott

GÓLIÁT MALÁTA-SÖR

legkellemesebb üditő és tápláló ital.

Dr. Telbisz János kir. keresk. törvsz. hit. vegyész nyilatkozata: „A Haggenmacher-féle Góliát Maláta Sört, vegyvizsgálatom alapján, főleg magas extract és maláta-czukor (Maltose) tartalma következtében a legkitünőbb maláta-sörök közé sorozom."

Párisi 1900 Grand Prix. — 1896. állami arany érem.

Megrendelési hely:

Budapest, V., Kádár-utcza 5. sz.

Legolcsóbb forrás

bronz-csillárok

beszerzésére légszesz- és villamvilágitáshoz. Villam- és légszesz-világitási installatiók.

Csillárgyár:

Stern, Merkel és társai

BUDAPEST,

VI., Szerecsen-u. 35.

Zálogházból

veszek

cédulákat.

Eladok

13 latos ezüst evőkészletet 12 személyre 140 frt, 6 személyre 65 frtól kezdve és feljebb. Mindennemü finom **ezüst tárgyak** barokk és francia stylusban. Nagy raktár **arany férfi láncokból,** massiv arany-gyürük 6 forint 40 kr. arany férfi-órák 12 frt, arany női órák 9 frtól kezdve 12 darab massiv evőeszköz 6 frt 50 kr.

Képes árjegyzéket bérmentve és ingyen.

Grünberger A. Béla

örökösei

Budapesten, Harisbazár. Váci-utca 30. I. em. 23.

Meg-állj!

Meg-állj!

A legjobb harzi éneklő kanárik kaphatók, mint ismeretes, a nemes harzi kanári különleges tenyészetben: **Brezina A. Linz, a Duna mellett.** Kalitkák, madáreleség. Érdeklődőknek tenyészkönyv. (Árjegyzék ingyen.)

Nélkülözhetetlen

minden háztartásban a **Képes Budapesti Szakácskönyv.** St.-Hilaire Jozefa és mások nyomán szerkesztette Zemplényi Szabó Antónia. Függelék: **A magyar gazdasszony házikincstára.** Hatodik, 4 szinezett képpel, 58 fametszettel és számos kiváló magyar étellel bővitett kiadás. Ára füzve 3 kor. 60 fillér, kötve 4 kor., diszkötésben 4 kor. 80 fill.

A szakácsművészetnek legkimeritőbb és legmegbizhatóbb kézikönyve ez, mely különös tekintettel van a magyar izlésre s a legkülönfélébb magyar nemzeti ételeknek, az egyes vidékek kedvelt speciálitásainak pontos és hü ismertetését is felöleli. Nagyon becses a szakácskönyvhöz csatolt „Házi kincstár" is, amely kiterjed a háztartás minden szükségletére. Megrendelhető: Lampel Róbert (Wodianer F. és Fiai) cs. és kir. udv. könyvkereskedésében Budapest, Andrássy-ut 21. sz.

Alkalmi Vétel

kiselejtezzük kis hibák miatt.

12 személyes Porcellán Étkező készleteinket

dus aranyozás és remek szép festészettel, ezen

Rendkivüli olcsó

kiárusitás csak december hó 7-ig tart.

Komplett 6 személyre dusan aranyozott és remek festésü

Étkezőkészlet	6.50	Teakészlet fin.	3.75
Étkező modern	8.50	Kávékészlet	3.75
Étkező rococo	10.50	Mocca	4.50
		Függőlámpa majolika	4.75
		Mosdó, finom	4.50
		Üvegkészlet	6.50

Ortner Rezső és Tsa

Szt-Lőrinci és Karlsbadi

Porcellán-festő ipartelep

Teréz-körut 32. Sarok üzlet.

VIDÉKI megrendelésnél kérjük a vasutállomást.

Rendkivül előnyös bevásárlás!

Ing-Király-utcza 17. Saját készitmény.

Kitünő minőségü sima mellü	1.05	1.25	1.50	1.75
„ „ divatos redős mellel	1.30	1.50	1.75	2.—

Puha piqué mellel . . . 1.35 és 1.65
Fehér vagy szines batiszt mellü olcsó árban . . . 1.45
Fehér selyem ajour mellü 2 frt; fehér ing gallérral . 1.40

Uj! Uj! **Szabályozható férfi alsónadrágok.** Uj! Uj!

Köpper, himzett	raye Köpper,	Damaszt saten,		Német szabás.
75 kr. 1 frt 10	1 frt 20	1 frt 40		55 krtól 1.20.

Nyakkendő-Király-utcza 17.

5000 drb tiszta selyemnyakkendő, divat szinekben . . 45 kr.
500 drb finom kötött Echarpes remek szinekben . . 75 „
Gallérok, 5 rétü minden formában tucatja 1.75
Kézelők fehér és szines, (laposan vasalva is) 6 pár 1.50 és 1.75
Bélelt bőrkeztyü frt 1.— és 1.20 krümmerrel 1.10
Bokavédő kitünő minőség, minden szinben . . . . 80 kr.

Blous-Király-utcza 17. Kitünő szabás.

Olcsóság! Kitünő mosható flanel blous 78. Olcsóság!
„Lawn Tenis" divatos keskenycsiku pastel szinek . . 1.50
„Homespun" legujabb divat facon pastel szinek . . . 1.90
Cazán (Zsolnay-féle) és finom szövetből, remek faconban 3 frt
Vidéki megrendelések saját felügyeletem alatt **lelkiismeretesen eszközöltetnek.** Megnemfelelők vissza vétetnek.

Adler D. Adolf férfi- és nőidivat áruháza

Budapest, Király-utca 17. szám.

Van szerencsém a tisztelt közönségnek szives tudomására adni, hogy 1901. december hó 10-étől

Dupla maláta kősör

cim alatt **uj minőségü sört** fogok forgalomba hozni.

Ezen **uj sörminőség,** melyet különös tartósságánál és **maláta-kivonat tartalmánál fogva** a tisztelt közönségnek legjobban ajánlok, kizárólag **kőbányai sörfőzdémben** töltetik és a törvényes bejegyzett védjegyemmel **ellátva 25 és 50 majolika korsót tartalmazó eredeti ládákban fog elárusittatni.**

Kisebb mennyiségek a **füszerkereskedésekben** és **kávéházakban** a tisztelt közönség rendelkezésére állanak.

Dreher Antal serfőzdéje.

„Reuma-szesz"

orvosi tekintélyek által kit. ellis. külszer. Bámulatos gyors és biztos hatásu, a test bárminemü fájdalmai, u. m. **reuma, csuz, ischias, köszvény, szaggatás, szurás, nyilalás** stb. ellen. **Fog- és fejfájást 5 perc alatt megszüntet.** 1 üveg ára **1 korona, erősebb üveg ára 2 korona 40 fillér.** Kapható a főváros és vidék összes gyógytáraiban, ugyszintén a készitő

Widder Gyula gyógyszerésznél

S.-A.-Ujhely.

Főraktár: Török József gyógysz. urnál Budapest, Király-utca 12. sz. és dr. Egger-féle gyógyszertár a „Nádor"-hoz.

Szinházak heti müsora.

	M. Kir. Operaház	Nemzeti szinház	Vigszinház	Népszinház	Magyar szinház
Péntek	Nincs előadás	A bor	A páholy	Katalin	Florodora
Szombat	Walkür	A bor	A páholy	Teréz kapitány	Florodora
d. u. Vasárnap	—	Hannele A Nevelő	Ocskay brigadéros	Lili	A Gésák
este	Kukuska	A kaméliás hölgy	A páholy	Flórikaszerelme	Florodora

Fabriks-Mark.

Kérem!

Tessék próbát tenni az elismert kitünőségü **„SISAK"-KAKAO**-val

és

„SISAK"-CSOKOLÁDÉ-val

Kezességgel a legtisztább és mindamellett legolcsóbb hollandi gyártmány.

Kapható az összes jobbfajta gyarmatáru- és csemegés üzletekben.

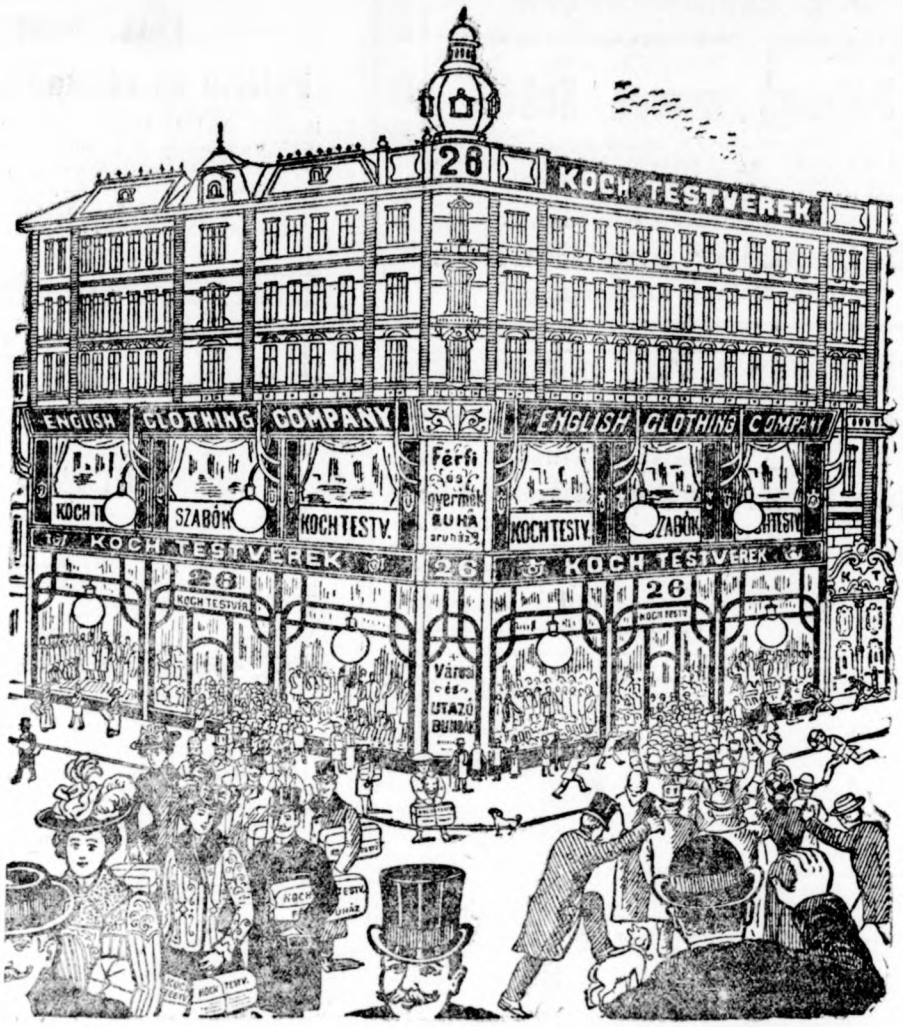

A tisztelt vevőközönségünknek ez alkalommal kiváló versenyképességünket akarjuk bebizonyitani és igazán célszerüt és olcsót ajándékcélokra nyujtani.

Karácsonyi alkalmi csoportok

diszesen csomagolt dobozokban.

I. csoport: à 5 frt.

Urak részére:	Fiuk részére:
1 nadrágra való szövet (tiszta gyapju). 1 gallérvédő (tiszta selyem). 1 nadrágtartó.	1 gyermek-öltöny 3—10 évesig, diszes és kitünő minőség. 1 karácsonyi meglepetés a gyermek korához mérten. 1 nadrágtartó.

II. csoport: à 7 frt.

Urak részére:	Fiuk részére:
1 reggeli köntös (legjobb duble). 1 gallérvédő (tiszta selyem). 1 nadrágtartó.	1 **korcsolya-kabát**, finom seviottból, zsinórozva, prémes gallérral, 3—13 évesig. 1 **karácsonyi meglepetés a fiu korához mérten.** 1 nadrágtartó.

III. csoport: à 10 frt.

Urak részére:	Urak részére:	Fiuk részére:
1 finom teveszőr reggeli köntös, bársonydiszszel, selyemzsinórral. 1 gallérvédő, tiszta selyem. 1 finom nadrágtartó.	1 öltönyre finom gyapju-szövet. 1 gallérvédő, tiszta selyem. 1 nadrágtartó vagy 1 nadrágra való legfinomabb angol szöveta fenti hozzátételekkel.	1 bársony-öltöny vagy 1 katona-öltöny (egyenruha). 1 karácsonyi meglepetés a fiu korához mérten. 1 nadrágtartó.

A csoportbeli tárgyak egyenkint nem adatnak el.

KOCH TESTVÉREK

legnagyobb férfi- és gyermekruha áruház

Budapest, Károly-körut 26.

Dr. Csapó-féle törv. védett

MENTŐ sziklanövény-tea mint vértisztitó páratlan, gyökeresen gyógyit bármily régi **köszvényt, rheumát, gyomorbajt**, a teljes gyógyulás kimaradhatatlan, doboza 2 kor. **Dr. Csapó-féle Erzsébet** szer régi makacs köhögés, rekedség és mellbajoknál, doboza 50 fillér. Főraktár: **LUX M. droguistánál, Muzeum-körut 7/N. Budapest.**

A haj ujranövése! Nincs többé kopaszság!

Egy említésre méltó szer, mely férfinak, nőnek és gyermeknek egyaránt gyönyörü hajat kölcsönöz. Megakadályozza a hajhullást, meggyógyitja a korpás, varas, pörsenéses fejet és sürüsiti, hosszura növeszti, valamint nehézzé és selymessé teszi a hajat. A korán megőszült haj festés nélkül visszakapja eredeti színét. A kopasz fejnél a haj, valamint a szemöldök és szempillák ujranövéséért jótállok.

Amerikában **„Lovacrin"** név alatt egy szert találtak fel, mely hosszu és gyönyörü dus hajat növeszt. Miután a Lovacrin tiszta növényekből lesz készitve, nem kell ennek használatától óvakodni, mert még a leghinomabb fejbőrnek sem ártalmas.

Nincs semmi ok arra, hogy önnek vagy gyermekeinek ritka és csenevész hajnövése legyen. Az egészséges hajra mint védőre ugy télen mint nyáron szükség van és egészséges hajnövés nélkül ugy a gyermekek, mint a felnőttek folyton ki vannak téve a meghülésnek.

Az anya vagy gyermekek betegsége gyakran paralizálja a hajtót és évek mulnak, mig a természet ezt a hiányt pótolja. De ki kételkedhetnék ezen csodálatos szer tulajdonságaiban akkor, midőn kezeink között ezer és ezer bizonyitó levél van, melyek oly egyénektől erednek, kiknek szavahihetőségéhez kétség nem fér.

Nincs mentség többé a korpa, a hajhullás, a kopasságnak, mint ezt a fenti kép mutatja.

Kir. ő fensége Hohenzollern hercegné: »Kérek még 3 üveg Lovacrint«. — Metzkó Mártha épitőmesterné Krojanka (Németország): »A Lovacrinnal nagyon meg voltam elégedve és rögtön uj hajnövést idézett elő«. — Zichy Edéné grófnő Zichyfalva: »Sziveskedjen számomra még 6 és Creneville grófnőnek 1 üveg Lovacrint küldeni«. — Pollak Lina úrnő, Laibach: »Minthogy a Lovacrin hatásával nagyon meg vagyok elégedve, kérek azonnal még 1 üveget küldeni«. — Löser Ida k. a. Bodenbach: »Kérek még 1 üveg Lovacrint; e szer kitünően beválik«. — Schuller J. ranár Bécs: »Több év óta kopasz voltam és néhány hónap előtt az Ön Lovacrinját kezdtem használni. Most az egész fejbőrön sürü hajsel van fedve. A mire sok orvos nem volt képes, azt az Ön Lovacrinjával elértem«. — Neumann E. úr Basel: »Mig sok más szert eredmény nélkül használtam, addig az Ön Lovacrinja igazán csodálatos hatásu volt. Egy kopasz részt melyet már régóta birtam, igen szépen uj haj fed be«. — Ehrlich József úr Jablonetz: »Egy betegség következtében egész hajzatom elvesztettem és 3 üveg Lovacrin használata után elébbi dús hajnövésemet visszanyertem«. — Szépásy K. úrnő, Budapest: Évek óta szenvedtem hajhullásban; miióta az Ön Lovacrinját használom, a hajhullás megszünt, sőt uj hajnövést eredményezett«.

A **Lovacrin** által a hajtó ismét gyökeret ver. Az uj haj csodálatos gyorsasággal bujik ki a bőr alól és nő. Anyák, kiknek kisleányuknak haja rövid és szemmelláthatólag majdnem teljesen elettelen, ezen remek szer csodálatos hatásától különösen el lesznek ragadtatva. Mialatt ez a készitmény a felnőtteknél a korpa, hajhullás és kopasságot gyógyitja meg, addig minden anyának fontos tudni, hogy van egy szer, mely kedveseinek gyönyörü hajfonatot szerez.

Egy nagy üveg Lovacrin ára, mely több hónap eltart, 5 korona, 8 üveg 12 korona, 6 üveg 20 korona. Szállitás postautánvéttel, vagy a pénz előleges beküldése mellett az európai raktár által:

M. FEITH. WIEN, VII., Mariahilferstrasse No. 38.

FIGYELMEZTETÉS! Ezen hirdetés tiszteségtelen módon utánoztatik! Utasitson vissza minden üveget, melynek cimjegyén és csomagján a fenti fej hiányzik és nem viseli a Lovacrin nevet. A fej és név törvényesen be van jegyezve, azonkivül minden üveg az eredeti ólomzárral van ellátva.

BAYER-féle

Magyar turista-tapasz

tyukszem, bőrkéreg és bőrkeményedés ellen legjobb és legbiztosabb szer.

1 eredeti tekercs 80 fill.

1 korona beküldése után bérmentve küldi az egyedüli készitő

Vöröskereszt gyógyszertár

Budapesten, VI. Andrássy-ut 84.

Kapható gyógyszertárakban és drogueriákban.

! DISKRET BETEGSÉGEK

elsőrendü gyógyító intézete

BUDAPEST.

KATAPHORESE.

UJ GYÓGYMÓD!

Fölülmulhatatlan gyógyhatásu

Ideg-, Nemi-, Bőr-, Vérbetegségek és Gyengeségi-állapotok, Impotencia gyökeres gyógyitására.

Tapasztalt radikális és gyors eredmények folytán honorárium teljes gyógysiker után fizethető.

Páratlan sikerü eredményei folytán

általánosan kitünőnek elismert

hydro-elektrotherapiai intézet

a modern Hygiena és legujabb orvosi technika elsőrendü vivmányai szerint berendezett gyógytermekkel

Budapest, Teréz-körut 44. I. emelet

Dr. MITZGER TIVADAR

Az ideg és nemi betegségek gyógyitása. Gyengeségi állapotok, Impotentia. Kataphorese Gyógymód. Sőnök a nemi életben és azok hatása! orvosi munkák szerzőjének személyes vezetése alatt, nyitva egész nap.

Levelekre díjmentesen válaszoltatik.

Prospectus ingyen.

E héten!

Francia mosó-flanell

mtrje **16 kr.**

Jóminőségü

Cotton-flanell

szép sötét minták

mtrje **26 kr.**

WEINER MÁTYÁS

női-divat-áruházában

BUDAPEST, VI., Andrássy-ut 3

LIEBIG

TÁRSASÁG HUSKIVONATA

arra való, hogy rögtönösen kitünő erős levest készitsen, egyszerűen megjavit minden erőtlen levest, lét, főzeléket és husételt. Nagy értéke a konyha számára nemcsak sokféle használhatóságában, hanem az általa nyujtott kenyelemben, erőmegtakaritásban, olcsóságában és rendkivüli gazdaságosságban is van. Csak akkor valódi, ha a czimiraton kék betűvel keresztbe ez van irva: J. v. Liebig.

Mechanikai szövöde.

T. c. háziasszonyok!

A legmegfelelőbb **karácsonyi ajándék** az, mely egyuttal praktikus is.

Még van idő

árjegyzéket kérni sirting és siffonról ingekhez, brillantin, gradel és virágos damasztok ágyhuzatokhoz, ágyteritőszövetek és köper, valamint klotek és különböző bélésáruk a legszállitóképesebb forrásból hozathatók.

Minták kivánatra bérmentve.

„Columbia" szállitóház

Unter-Polaun, Csehország.

Fehér- és bélésáru-gyár.

SCHUNDA V. JOZSEF

udvari hangszergyáros.

A m. kir. opera, a m. kir. zeneakadémia és nemzeti zenede szállitója

Budapest, Magyar-utca 18. sz.

Ajánlja saját gyárában készült **rézfuvó-, fa-fuvó-, vonó- és ütőhang. szereit, valamint saját találmányu**

cimbalmait és tárogatóit.

Gummi

Halhólyag és gummi, elismert legjobb francia gyártmány, eredeti **párisi csomagolásban** a leghiresebb orvosi tekintélyek véleménye szerint teljesen biztos és ártalmatlan óvszer! Ára tucatonként 2, 4, 6, 8, 10, 12, 16 korona. **Capot americans** (rövid) 6, 8, 10 korona. **Dianna-öv** (havi kötszer) darabonként: 11 korona. Dusan felszerelt raktár: **irrigatorok, bidék,** mindennemü **suspensoriumok,** valamint a betegápoláshoz szükségeltető **összes cikkek**-ben férfiak és nők részére.

Teljes berendezések gyermekágyasok részére!

Szolid kiszolgálás! Olcsó árak!

Kimeritő árjegyzéket, zárt boritékban, titoktartás mellett, díjtalanul küld szét:

KELETI J. orvos-sebészeti mű- és kötszer-gyár. . .

Budapest, IV. Koronaherceg-u. 17.

Alapittatott 1878.

ÉNZT

SORSJEGYEKRE és ÉRTÉKPAPIROKRA

(visszafizethető tetszés szerinti kisebb részletekben is) bármily összeget igen olcsón ad

Kóváry Ármin

bank- és váltó-üzlete szelvénybeváltó-intézete

IV. k., Ferenciek-tere 9. Gróf Cziráky-palota.

Legujabb levelező.

Legujab levelező, önügyvéd és házi titkár. A közönséges életben előforduló mindenféle levelek, meghivások, ajánlatok, szerződések stb. mintával. Ára fűzve 2 kor., kötve 2 kor. 40 fill. Az összeg előzetes beküldése esetén bérmentve küldetik meg. Megrendelhető: Lampel Róbert (Wodianer F. és Fiai) cs. és kir. udvari könyvkereskedésében, Budapest, Andrássy-ut 21. szám.

Guzi kenőcs

Törv. védve. Minden cipőért **1 évi irásbeli jótállást vállalok,** ha Guzi kenőcsesel, melyet **ingyen** adok bekeni, a felső bőr repedése ki van zárva. **Posta költség vidékre csupán 30 kr. és portomentesen** küldöm nem megfelelőért a **pénzt visszaszadom.** Mértéknek elegendő, ha harisnyában egy papirlapra állva a lábtalp körvonalát lerajzoljuk.

Képes árjegyzékem ingyen. Kizárólag magyar gyártmány.

	frt.		frt.		frt.
Elegáns gavallér vix fűzős cipő	3.20	Borjubőr, csizma elegáns kivitel, halhólyaggal, vizmentesitve gazdaszoknak	8.—	sárcipőkben női	1.40
Erős vix sima cipő	3.—	Halina csizma teljesen vizmentes erős kivitel, nyelvig bőrborítással	4.50	férfi	1.80
Elegans oroszlakk cugos, posztó szár	3.80	**Hallatlan olcsóság!** Halina csizma, térdig érő szárral, egész magas, hagaria bőrrel b ritva, halhólyaggal vizmentesitve. 1 önmelegitő talpbetéttel együtt	5.—	Gyermek cipő, erős kivitelben 4 évig	1.20
Eleg. oroszl. fűz. cipő	4.—	Óriási készlet valódi		Kamásni fóka- vagy disznóbőrből	2.20
Salonlakk gav. fűz. cipő	4.—			Férfi v. női reggeli cipő	1.20
Legujabb találmányom az önmelegitő talpbetét, orvosilag megvizsgálva, a legegészségesebb viselet reuma hideg lábak s meghűlés ellen, ki egy pár csizmát, vagy 5 frton felül rendelést tesz, ingyen kapja. Rendelve párja 1 frt.				Feltűnő eleg. gaval. fűzős cipő párizsi divat, box v. kéngurubőrből, eleg. szabás férfi	4.50
Bagaria csizma egy darabból halhólyaggal bélelve, vizmentes dupla talppal	7.—			Női nagyanaz	4.—
				Női zerge, fűzős vagy cugos, erős kivitel	3.—
				Oroszlakk, fűzős vagy cugos posztószár	3.40
				Báránybélés vizmentes, prémszegélyivel	3.80

AGULÁR IGNÁC

Budapest, Deák-tér 6.

MAGYARHON ELSŐ LEGNAGYOBB ÉS LEGJOBB HIRNEVŰ ÓRAÜZLETE

BRAUSWETTER JÁNOS

SZEGEDEN

CS. ÉS KIR. KIZÁRÓLAGOSAN SZÁLLITÓ

KRONOMETER- és MŰ-ÓRÁS

FELTALÁLÓJA A REMONTOIR

INGAÓRÁKNAK STB. STB.

ÓRAK, ÉKSZEREK

10 ÉVI JÓTALLÁSSAL

KÉSZENZERT, VALAMINT

RÉSZLETFIZETÉSRE

ALAPITTATOTT 1847

JAVITÁSOK 5 ÉVI JÓTALLÁS MELLETT.

KÉPES ÁRJEGYZÉK 800 ILLUSZTRATIÓVAL INGYEN ÉS BÉRMENTVE

Felöltő és télikabát.

Télikabát 16 frt, Bunda-sacco 20 frt, Városi bunda 65 frt, minden tiszta gyapjuból Rothberger Jakabnál, cs. és kir. udv. szállitó Budapest, Váci-utca 6.

Ruhák becseréltetnek.

A Cervello tanár-féle

IGAZOL és az ehhez szükséges belélegző-készülék: **„SALUS"**

a melyet bel- és külföldi kórházakban a ***tüdő- és légzőszervek*** bajainál kipróbáltak, ***orvosi rendeletre*** minden gyógyszertárban kapható.

Prospektust és felvilágositást bérmentve küld a

„NÁDOR-GYÓGYSZERTÁR"

Budapest, Váci-körut 17.

!! Szenzációs találmány !!

H. kir. szabadalom 21333.

Összerakható és kézitáskában hordható szabadalmazott

ágy

mely nappal egy kis táskába helyezhető és éjjelre **kényelmes ágy.** Ez az ágy **fölüslegezővé teszi az ágynemüt. Szűk lakásokban** megbecsülhetetlen. Vendég-, gyermek- és cselédszobákban, valamint kirándulóknak nélkülözhetetlen. Kapható:

Freudiger Mózes és fiai

magyar ágy-, fehér- és ruhaneműgyárában.

Budapest, VI., Laudon-utcza 6.

Viszontelárusitók keresteteik és megfelelő kedvezményben részesülnek.

Telefon 29—75.

Összerakva.

Neustein Fülöp cukrozott hashajtó labdacsai

(NEUSTEIN-féle ERZSEBET labdacsok).

E pilulák hasonló készitményeknél minden tekintetben feljebb beszámolnak; mentek minden ártalmas anyaktól, az altesti szervek bajainál legjobb eredménnyel használtatnak, gyengéden hashajtók, vérisztitók; egy gyógyszer sem jobb s mellette oly ártalmatlan, mint e pilulák a.

SZÉKSZORULÁS

a legtöbb betegségek forrása ellen. Cukrozott külsejük végett még gyermekek is szivesen veszik.

Egy 15 pilulát tartalmazó doboz 30 fill., egy tekercs, mely 8 dobozt, tehát 120 pilulát tartalmaz, csak 2 korona.

Óvás! Utánzásoktól különösen óvakedjunk. Kérjük határozottan **Neustein Fülöp hashajtó labdacsait.** Valódi csak, ha minden doboz törvényileg bejegyzett védjegyünkkel piros-fekete nyomtatásban „Szent Lipót" és „Neustein Fülöp gyógyszerész" aláirással van ellátva. A kereskedelmi törvényszékileg védett csomagjaink aláirásunkkal vannak ellátva.

Neustein Fülöp

gyógyszertára a „Szent-Lipót"-hoz **Bécs, I., Plankengasse 6.** Főraktár Magyarország részére **Török József** gyógyszertára **Budapest VI., Király-utca 12., és Andrássy-ut 26.**

Legszebb Legjobb Legolcsóbb

PAP ing **PAP** ing **PAP** ing

	frt		frt
1 összehajtható vaságy 2 db kivehető matraccal	10.—	1 szőll szedony ágybetét	5.—
1 rouge paplan	1.80	1 tengerifi matrac	4.50
1 „ „ prima	2.80	1 afrique „	5.—
1 cachmir paplan	3.40	1 iszőr	12.—
1 satin „	3.80	1 ablak köpeny függöny	3.—
1 atlasz cachmir	4.80	1 „ tunis „	1.50
1 selyem atlasz paplan	8.50	1 „ gyapja „	4.50
1 fodros selyem atl. papl.	13.50	2 ágy, 1 asztalterítő bouret	5.50
1 jó vászon paplan lepedő	2.—	2 „ 1 „ gyapjú	12.—
1 „ „ ágy „	1.30	1 nagy szobaszőnyeg	9.—
1 finomfi ágytakaró pokróc	2.50	1 „ „ „ L	5.50
1 gyapjú „	5.50	1 ágyelőke L	0.—
1 jó lópokróc	1.80	1 tapestry ágyelőke	1.50
1 téli pokróc	4.80	1 „ „ mintázott	—.75
1 szép fali szőnyeg	7.50		

GICHNER JÁNOS

paplan, matrác és kárpitbőnu gyáros, szőnyeg, függöny, vasbutor stb. nagy raktára

Budapest, VII., Erzsébet-körut 20.

Árjegyzéket kivánatra ingyen és bérmentve küldök. Vidéki megrendelések pontosan eszközöltetnek, nem tetsző áruk kicserélteknek, vagy a pénz visszadatik.

FIUMÉBŐL

A FIUMEI KÁVÉBEHOZATALI TÁRSASÁGTÓL

POSTAFIÓK . 77. .

A küldeménynyel rendkivül meg voltam elégedve, kérek ismét 5 kg. Soerebaja keverékből. Minden oldalról hallom dicsérni az Önöktől beszerzett kávék kitünő minőségét. Dr. Bodocsi Antalné, Zsombolya.

Miután első küldeményükkel rendkivül meg voltam elégedve, kérek ismét 10 kg. kávét. Wattenwyl J. bárónő, B.-Rakovic.

rendeljen minden család

KÁVÉT ÉS TEÁT

Legkitünőbb kávékeverék.

Én, ki a kávénak eddig általában nem voltam barátja, csak azóta élvezem azt, mióta Soerebaja keveréküket használjuk. Kovács László, Lugos.

Mivel az Önöktől rendelt kávévai jobban meg voltam elégedve, mint más cégeknél rendelt kávékkal, ismét Önöknél rendelek. Nagy-Szöllős, Klein P., főrabbi.

KÁVÉ.

5 kg.	Cuba-kávé	=	K.	16.50
5 „	Ceylon „	=	„	16.50
5 „	Mocca „	=	„	16.50
5 „	New-Cuba „	=	„	15.—
5 „	Manilla „	=	„	13.50

Utánvéttel vagy a pénz előzetes beküldése után.

Árlap ingyen és bérmentve.

2	kg.	Soerabaja
$1^1/_2$	„	Modjokerto
$1^1/_2$	„	Brabatros
5	kg.	19 kor. 16 fill.

Elvámolva és bérmentve utánvéttel, vagy a pénz előzetes beküldése után.

Jobb nem létezik!

Árlap ingyen és bérmentve.

TEA.

$^1/_4$ kg.	Császár-keverék	=	2 K. 30 fill.
$^1/_4$ „	Imperial-tea	=	3 „ 20 „
$^1/_4$ „	Orosz-karaván	=	4 „ — „

A tea kávéhoz csomagolható.

Mindent elvámolva és bérmentve, minden egyéb költség nélkül, utánvéttel.

Versenytárgyalási hirdetmény.

A **m. kir. mezőgazdasági muzeum céljaira a Budapest székesfőváros, VII. kerület, Városliget Széchenyi-szigetén emelendő csucsíves (gótikus) épületen**, s az ahhoz tartozó kapuzati és tornyokon teljesitendő kőfaragó-, ács-, asphalt-burkolati-, cserepes-, bádogos-, Rábitz-, vas-, asztalos, lakatos-, mázoló-, padozati-, redőny-, gőzfütésberendezési-, vizvezeték-, kloset- és csatornázási-, villámhárító- s végül kályhásmunkákra a m. kir. földmivelésügyi minister ur ő nagyméltósága rendeletére irásbeli ajánlati tárgyalás hirdettetik a következő feltételek mellett:

1. A versenytárgyalásaan minden hazai iparos részt vehet, aki üzlete gyakorlására hatósági engedélylyel bir.

2. Ajánlatok benyujthatók az összes munkákra, egyes munkacsoportokra, vagy külön-külön egyes munkanemekre.

3. A munkák költségvetési kivonatai, illetőleg előméretei, nemkülönben az ajánlati ürlapok Alpár Ignác müépitész urnál (VII., Almásy-tér 15.) folyó év december hó 7-től az ajánlattevők rendelkezésére állanak, s ezek mellett a munkákra vonatkozó általános és részletes vállalati feltételek, szerződési minta, müszaki leirások és épitési tervek ugyanott a rendes irodai órák alatt megtekinthetők.

4. Az ajánlattevők a kiszolgáltatott költségvetési kivonatokba az egységáraikat beiktatni, s a végösszeget számjegyekkel és betükkel kiirni tartoznak.

5. Az 1 koronás bélyegjegygyel ellátott s lepecsételt ajánlatok legkésőbb

folyó évi december hó 21-én déli $^1/_2$12 óráig

a m. kir. földmivelésügyi ministerium segédhivatali főigazgatójánál (Budapest, V., Nádor-utcza földmivelésügyi ministerium I. em. 49. sz.) nyujtandók be, s az ajánlatot tartalmazó boritékon a letett bánatpénz összege is kitüntetendő. Később érkezett ajánlatok táviratok és utóajánlatok nem fogadtatnak el.

Nem fognak figyelembe vétetni azon ajánlatok sem, a melyek nem a kiszolgáltatott ajánlati ürlap és költségvetési kivonatok felhasználásával tétetnek.

6. Tartoznak az ajánlattevők az általános feltételek 5. §-ának megfelelőleg ajánlati összegük 5%-át vagy a kormány által bánatpénzől elfogazhatónak jelzett értékpapirokban vagy készpénzben bánatpénz gyanánt a budapesti m. kir. állampénztárban (vámház), a m. kir. földmivelésügyi ministerium számvevősége által (III. em. számfejtőség) számfejlett ellennyugta ellenében, az ajánlat benyujtása előtt letenni, s a letéti nyugtát ajánlatukhoz csatolni.

7. Az épitkezés az 1902. év kora tavaszán megkezdendő és az összes munkák 1904. év május hó 1-ig teljesen befejezve átadandók.

8. A m. kir. földmivelésügyi minister ur ő nagyméltósága, ki az ajánlatok elfogadása felett végérvényesen határoz, fentartja magának a jogot, hogy a benyujtott ajánlatok között, az ajánlati összegre való tekintet nélkül, szabadon választhasson.

9. A beadott ajánlatok a folyó évi december hó 21-én déli 12 órakor fognak a m. kir. földmivelésügyi ministerium II. emeleti tanácstermében felbontatni.

Budapest, 1901. november 30.

A m. kir. mezőgazdasági muzeum épitési bizottsága.

Kitünő Harci

kanárikat

(Trute törzs) kitünő énekeseket küldök utánvéttel bárhová, nem tetszőt kicserélek vagy visszaadom a pénzt. A törzs több éremmel kitüntetve. Utasítás megrendelőnek ingyen ÓVÁRY JÓZSEF (ezelőtt: Lukits F.) Budapest, VIII., József-utca 5. Árjegyzék ingyen és bérmentve.

VALÓdi francia különlegességek (gummi és halhólyag, ugyszintén összes női óvszerek) F. Berguerand fils leghirnevesebb párisi gyárostól legelőnyösebben beszerezhetők:

POLGAR SANDOR-nál BUDAPEST, VII., Erzsébet-körut 50

Részletes képes árjegyzék ingyen, zárt boritékban. Ezen hirdetés beküldése esetén 15% engedmény. Kivagatott: a „Budapesti Napló"-ból.

Erzsi néni

Szakácskönyvei

a legnépszerűbb és leghasznosabb szakácskönyvek, melyek a szakácsmüvészet egy-egy ágát meritik ki részletesen és ez idő szerint páratlanul állanak a szakácsmüvészeti irodalomban.

A hal és vadféle készitése cimü kötet közel 400 recipét a legkülönbözőbb halak, nemkülönben rákok, tengeri rákok, csigák, békák elkészitéséről. — Ára kötve 2 korona.

A tészták könyve. Főtt és sült tészták készitésének gyakorlati kézikönyve. Tartalma: borba való tészták, gombócfélék, metéltek, galuskák és rétesek, puddingok, kochok és kocsonyák, crémek, torták, teasütemények, cukor- és gyümölcsmázok. — Ára kötve 2 kor.

Hogy kell befőzni? A gyümölcs, főzelék stb. befőtt készitésének gyakorlati kézikönyvve. Ára kötve 2 korona.

Megrendelhető: Lampel Róbert (Wodianer F. és Fiai) cs. és kir. könyvkereskedésében, Budapest, Andrássy-ut 21. Kapható minden könyvkereskedésben.

!Gyomorbajosoknak!

Mindazoknak, kik a gyomor meghűlése vagy tulterhelése következtében hibás, nehezen emészthető, igen forró vagy igen hideg ételek vagy rendetlen életmód folytán gyomorbajt kaptak, mint:

gyomorhurut, gyomorgörcs, gyomorfájdalmak, nehéz emésztés vagy elnyálkásodás,

ezennel egy jó háziszert ajánlunk, melynek kitünő gyógyhatásai már sok év óta kipróbáltattak. Ez a közismeretü

emésztő- és vértisztitó-szer, az

Ullrich Hubert-féle gyógyfű-bor.

Ezen gyógyfű-bor kitünő gyógyerejünek talált füvekből van jó borral készitve, erősiti s élénkiti az ember egész emésztő szervezetét a nélkül, hogy hajtószer volna. A gyógyfű-bor eltávolit minden zavart a véredényekből, tisztitja a vért minden elromlott s betegséget okozó anyagtól s hathatósan előmozditja az egészséges vér ujraképződését.

Ezen gyógyfű-bornak kellő időben való használata által a gyomorbajok legtöbbnyire már első csirájukban elfojtatnak. Nem szabadna tehát késnünk, hogy felhasználását előnyben részesitsük minden más erős, hevitő, egészségromboló szer fölött. Minden kórjel, mint: **főfájás, felbőfögés,** égetés, felfuvódás, hányási **rosszullét,** melyek krónikus (idült) gyomorbajoknál sokkal hevesebben lépnek fel, már néhányszori ivás után eltávolittatik.

Székrekedés s ennek kellemetlen következményei: mint **dugulás, kólikafájdalom, szivdobogás, álmatlanság, májcsomósodás, lép- és alsó ér-rendszer** (aranyér-bántalmak) ezen gyógyfű-bor által gyorsan és gyöngéden távolittatnak el. A gyógyfű-bor megszabadit minden emészthetlenségtől, az emésztő-rendszert felélénkiti s könnyü székelés által eltávolit a gyomorból és belekből minden ártalmas anyagot.

Komor, halvány arckifejezés, vérhiány, elerőtlenedés többnyire a rossz emésztés, hiányos vérképződés s a máj beteges állapotának következményei. Teljes **étvágytalanság, ideges tulfeszültség és kedélylehangoltság,** valamint **gyakori főfájás, álmatlan éjszakák** mellett gyakran az ily betegek elsorvadnak. A gyógyfű-bor emeli az étvágyat, előmozditja az emésztést és táplálkozást, az anyagcserét hatalmasan éleszti, a vérképződést gyorsitja és javitja, a felizgatott idegeket csillapitja és a betegnek uj **erőt** és uj **életet** szerez. Számos elismerés és köszönőirat igazolja mindezt.

A gyógyfű-bor kapható palackokban 1 frt 50 kr. és 2 frtért Budapest, Csepel, Promontor, Budaörs, Kőbánya, Rákos-Keresztur, Török-Bálint, Tétény, Soroksár, Vecsés, Maglód, Pécel, Sziget-Szt.-Miklós, Érd, Sóskut, Elyek, Ujpest, Békásmegyer, Rákos-Palota, Fóth, Gödöllő, Vörösvár, Pomáz, Szt.-Endre, Aszód, Tura, Hatvan, Jász-Fényszaru, Jász-Árokszállás, Jász-Jákóhalma, Ecsed, Csány, Gyöngyös-Pata, Gyöngyös, Pásztó, Püspök-Hatvan, Ecseg, Tótfalu, Vác, Uj-Maros, Esztergom, Szt.-Tamás, Szt.-Györgymező, Párkány, Bajna, Tóváros, Tata, Uj-Igmánd, Komárom, Ács, Szent-Péter, Ó-Gyalla, Érsekujvár, Udvard, Gutta, Vadkert, Balassa-Gyarmat, Üllő, Kóka, Ócsa, Pilis, Tápió, Bicske, Nagy-Káta, Alberti, Czegléd-Bercel, Czegléd, Örkény, Alsó-Dabas, Lacháza, Ercsi, Ráckeve, Duna-Adony, Dömsöd, Martonvásár, Vaál, Acsa, Bicske, Csákvár, Moór, Bodajk, Székesfehérvár, Seregélyes, Sárosd, Aba, Kalóz, Polgárdi, Enying, Sárbogárd, Uj-Perkáta, Herceg-falva, Duna-Vecse, Szabadszállás, Jász-Kerekegyháza, Lajos-Mizse, Nagy-Kőrös, Kecskemét, Kocsér, Uj-Kécske, Cibakháza, Tisza-Földvár, Tisza-Kürt, Jász-Karajenő, Tisza-Várkony, Szolnok, Abony, Rékás, Ujszász, Tápió-Szele, Tápió-Györgye, Jász-Al.-Szt.-György, Iszaszeg, Szirák, Guta, Jász-Berény, Mező-Kövesd, Miskolc, Jász-Apáti, Verpelét, Besenyő, Tisza-Nána, Kis-Terenne, Agárd, Szécsény, Nógrád-Verőce, Ipolyság, N.-Salló, N.-Surány, Komját, Verebély, Sellye, Galanta, N-Megyer, Bős, Dunaszerdahely, Győr, Tét, Csorna, Leiden, Mosony, Magyar-Óvár, Ragendorf, Somorja, Pozsony, Duna-Földvár, Fischamend, Schwechat, Enzersdorf, Bécs, stb. valamint Magyarország minden nagyobb és kisebb helysége s az egész osztrák-magyar birodalom gyógyszertáraiban.

Budapest gyógyszertárai 3 és több palack gyógyfű-bort is szállitanak eredeti árakon az osztrák-magyar birodalom minden helyiségébe.

Óvakodjunk az utánzatoktól!

Kérjük egyenest

Ullrich Hubert-féle gyógyfű-bort.

Az én gyógyfűborom nem titkos szer; alkatrészei a következők: 450.0 malaga-bor, 100,0 borszesz, 100,0 glicerin, 240,0 vörösbor, 150.0 vadberkenye-lé, 320.0 cseresznye-lé, 10.0 — 10.0 rész édes kömény, ánis, Helena gyökér, amerikai gyökér, Enzain gyökér, kalmus-gyökér.

Minden szó egyszeri beiktatása nonpareille betükből 4 fill. Vastagabb betükből 8 fillér.

APRÓ HIRDETÉSEK

A hirdetésekre dijmentesen ad felvilágositást a kiadóhivatal: József-körut 18. szám.

Levélbeli tudakozódásra ingyen adunk felvilágositást, csak a válaszra szükséges bélyeget kell mellékelni. Tudakozódásoknál a hirdetés számát a kiadóhivatallal mindig közölni kell.

Apró hirdetéseket központi irodánkban és eredeti nyugta mellett még a következő fiókokban lehet föladni:

Breuer nővérek dohánytőzsdéje, Teréz-körut 54. szám alatt.

Engelmann Mór gyorssajtónyomda, IV. ker., Kálvin-tér 2. szám.

Franke Pál könyvkereskedése, V., Gróf Cziráky-féle palota. Kossuth Lajos-utca. Kigyó-tér, Koronaherceg-utca sarkán.)

Jambrikovits dohánytőzsdéje, Kerepesi-ut 50. (Takarékp. épül.)

Eckstein Bernát hirdetési iroda, V. ker., Fürdő-utca 4. szám.

Fischer J. D. hirdetési iroda, IV., Zsibarus-utca 7. szám.

Goldberger A. V. hirdetési iroda, IV., ker., Váci-utca 9. szám.

Haasenstein és Vogler hirdetési iroda. V. ker., Dorottya-utca 9. szám.

Leopold Gyula hirdetési irodája, VII., Erzsébet-körut 54. I. em.

Mosse Rudolf hirdetési iroda, VII. ker., Károly-körut 9. sz.

Mezei Antal hirdetési irodája V., Gizella-tér (Haas-palota).

Schwarcz József hirdetési iroda, V. ker., Marokkói-utca 4. sz.

Tenczer Gyula hirdetési iroda. IV. ker., Szervitatér 8. szám.

Sikray Samu hirdetési irodája Budapest, Váci-körut 33.

Kernberg Rozália dohánytőzsdéje, VIII. ker., Muzeum-körut 18. sz.

Ifj. Nagel Ottó könyvkereskedő, Muzeum-körut 2. sz. (Nemzeti Szinház bérháza.)

Nemetsek A. J. ujság-árudája, Petőfi-tér 3. szám.

Rohonczi Ilona dohánytőzsdéje. Andrássy-ut 48. szám.

Szántó Mór dohánytőzsdéje, IV., Kecskeméti-utca 14. szám

Sopronyi V. dohánynagyárus, VIII. ker., Kerepesi-ut 1. szám.

Schönwald Ferencné dohány-tőzsdéje Ferenc-körut 82. szám.

Toldi Lajos könyvkereskedése, ker., Fő-utca 2. szám

Geldgruber Mór könyvkereskedő Buda II., Fő-utca 7. szám.

Minden apró hirdetés, melyet **itt este 6 óráig föladnak, már másnap megjelenik a Budapesti Naplóban.**

Deutsch Miksáné, Andrássy-ut 3c.

Weitzenfeld Jakab, Király-utca 1.

Zipser és König zeneműkereskedése, Andrássy-ut 4. szám alatt.

Benda Jezsefné, Andrássy-ut 59.

Egyetlenem

?!?!?!?!.....

Órás és ékszerész

Biharmegyében, reform. 30 éves csinos külsejü jómódu, három kitünő üzlettel bir; keres házias egyszerü leányt vagy özvegyet kb. 5000 forint készpénzhozománynyal. Komoly ajánlatokat „Igénytelen" alatt a kiadóba kérek. 4078

KERESLET.

Intelligens kisasszony, reprezentáló külsővel, irodába, vagy nagyobb üzletbe ajánlkozik. Megkeresések „Gépirónő" cimen **Schwarz József hirdetési irodájában Marakkói-utca 4.** kéretnek.

Automobil

gyártásához egy vagyonos társ kerestetik. Ajánlatok „Automobil" cimen a kiadóhivatal továbbit. 4076

Mindenest,

tisztességes leányt, vagy asszonyt fölveszek. Lang, kerékpárkereskedő, Külső Kerepesi-ut 1. III. em. 17.

Pallas Lexicont

olcsón kéz alatt megvételre keresek az Erzsébetvárosi Népbank titkára, Budapest, Csömöri-út 6.

Fiatal, nős ember

keres azonnali belépésre felvigyázói, raktárnoki, vagy bármily irodai alkalmazást helyben vagy vidéken, beszél és ir magyar, német és tótul, jó bizonyitványokkal rendelkezik. Szives megkeresést Ó-utca 8. „S. H." alatt kér. 4050

Levelezőnő

perfekt magyar és német, a német gyorsirászatot teljesen ismerő mielőbbi belépésre kerestetik külföldre. Ajánlatokat „P. Z." jeligé alatt továbbit az **Általános Tudositó** hirdetési osztálya. VII. Erzsébet-körut 54.

Kiszolgált altiszt.

ügyes és intelligens ember, szorgalmas és megbizható, állást keres mint irodaszolga, házfelügyelő s efféle. Cim: Kecskés József, III. Raktár-u. 13.

Kertész

nagyon szerény feltételek mellett állást keres helyben vagy vidéken. Cim M. II. Görög-u. 1. f. 1. 40 2

Gazdasszony

kerestetik uri házhoz. Magányos asszony, ki a házvezetés minden teendőit s a pusztai gazdaságot is tökéletesen érti. Ajánlkozások fénykép s bizonyitványmásolatok mellékletei-vel „Szilasi gazdaság. u. p. Ugra (Biharmegye) cimre küldendők. 4090

Szakavatott

intelligens nős uri ember jó referenciákkal és óvadékkal csapos vagy pincemesteri állást rögtöni belépésre keres. Szives megkereséseket „Cz. B. jelige alatt a kiadóhivatalba kér.

Tanoncok

mérleg-, kályha- és lemezárugyárunkban fizetés, vagy ellátás mellett azonnal felvétetnek. Weber A. és Fia, III., Vörösvári-u. 144. 10816

Könyvelő,

magyar-német levelező önálló megbizható munkaerő, 10 évi gyakorlattal, alkalmazást keres. Szives megkeresések **„prima levelező"** jelige alatt e lap kiadóhivatalába kéretnek. 4094

KINÁLAT.

Takaritásért

ingyen lakást adok gyermektelen fiatal házaspárnak. Cim a kiadóhivatalban. 4086

Bizalmi

vagy magántitkári állást óhajt elnyerni egy előkelő családból származó intelligens fiatalember. Cim a kiadóhivatalban. 4085

Gyermekruha-

varrónő, ki a fővárosban a legelső gyermekruha üzletben évekig dolgozott **munkát elvállal mérsékelt dijazásért.** Cime: Magdolna-utca 42. földszint 9. 4084

Ügyes könyvelőnő.

ki már hosszabb ideig alkalmazásban volt, a magyar és német nyelvet, valamint a gépirást birja, alkalmazást keres. Cim: W. O. VII. István-ut 26. a házfelügyelőhöz. 4007

Cimirást,

másolat vagy bárminemü otthon végezhető irodai munkát elvállalok szerény feltételek mellett. Cim a kiadóban 4026

Angol, francia

tapasztalt nyelvmester, ki nyelvtanulmányait külföldön végezte, még néhány szabad órával rendelkezik. Sikeres módszer. Kitünő referenciák. Cim: Gáspár Bernát, Dessewffy-u. 26. II. 17.

Vidéki 5000

lakossal és országhirü nagy 5 országos és heti vásárral és igen nagy vidékkel biró városban, ahol mindenféle hivatalok vannak, egy ujonnan épült jó menetelü szálloda, vendéglő és kávéház **örök áron eladó. Ügynökök kizárva.** Csakis komoly reflektánsoknak ad bővebb felvilágositást **„Cz. E. Sz."** jelige alatt e lap kiadóhivatala.

800 holdas birtok

bérbe adó, egynegyedrésze őszivel bevetve, jó egészséges legelő 1000 jun részére, a birtokon végig folyik egy egészséges forrás viz. 15 évre bérbe vehető. Bővebb értesitést ád ifj. Lőrinc Márton tulajdonos, Aggtelek (Gömörm.) 10814

Szakácsnőnek

vagy takaritónőnek ajánlkozik özvegy asszony szerény feltételek mellett, csak azt köti ki, hogy kis 6 éves leánykája vele maradhasson. Ajánlatokat „Becsületes és szorgalmas" jeligo alatt a kiadóba kér.

Leány,

ki a magyar, német nyelvet birja, ajánlkozik péküzletbe, esetleg óvadékkal. Hársfa-utca 34. sz., I. em. 29. 10809

Csinosan

butorozott udvari szoba, esetleg teljes ellátással azonnal kiadó. József-körut 69. sz. földsz. 21. 4098

Jóforgalmu óra- és

ékszer-üzlet Aradon, üzletfelhagyás miatt összes berendezéssel együtt eladó. Szép árukészlet, azonkivül órajavitásból évente 1000 korona bevétel, Giller Róbert Arad, Szabadság-tér. 4084

Állást keresőknek

mindennemü folyamodványokat elkészitek. Oktatást adok kezdőknek a német stenographiában, hegedübeu, vivásban (olasz módszer), jutányosan. Kálmán, Vas-utca 3., I., 6. Értekezés este 1/29-kor.

Cukrászda

a főváros legnépesebb pontján mindenféle konkurenciától mentes, csekély házbérrel, csinosan berendezve, igen jómenetelü, melyet magános hölgy szakértelem nélkül is könnyen kezelhet, minden elfogadható árért sürgősen eladó. Bővebbet Niemetz Gyula üzletek adás-vételi irodájában József-körut 18. 10820

Szegzárdi aszu

kitünő minőségü, literje egy koronáért kapható termelőjénél Garay Antalnál, Tolna. Minta egy koronáért küldetik. 10815

Boreladás!!

Körülbelül 80 hectoliter hegyaljai kitünő minőségü fehér asztali 1900. évi termésü, és cirka 18 hectoliter gyöngyösi schiller bor tisztán lefejtve, anyagi viszonyok miatt sürgősen eladó. Bővebb felvilágositás a kiadóhivatalban. 4067

Legnagyobb

kényelemmel butorozott különbejáratu alkovos szalon december 1-re kiadó. Uraknak, kik a csendes és barátságos otthont kedvelik, igen ajánlható. (Sem család, sem gyermekek!) Sándor-utca 30B. I., 13.

Magyar ruha

finom posztóból, valamint lakkcsizmák kitünő állapotban, igen olcsón eladók. Sándor-utca 30/B. I. 13.

Hegedüoktatás

Kitünő módszer szerint tanitok hegedülni a legszerényebb feltételek mellett. Lakásom: R. J. VI. Sziv-u. 39. B. 1. em. 8. 4010

Két szoba

elegánsan butorozva légszesz világitás és fürdő használattal 1—2 ur részére esetleg ellátással azonnal kiadó. Teréz-körut 6. II. 14. Bocskay 4065

Zongora,

Kramer-féle, kitünő hangu, jutányosan eladó. Megtekinthető délután 2—5-ig. Nefelejts-utca 15. I. 11.

Két butorozott

udvari szoba, egymásba nyiló Szentkirály-u. 3. III. 26., lépcsőházból bejárat, azonnal kiadó. 4043

Szép bükkfaszén

vaggonszámra eladó. Bővebb felvilágositást Braun Ede, Dund, u. p. Ternova.

Singer-varrógépeket,

a legolcsóbb árakkal, előnyös fizetési feltételekkel szállitunk. Láng J. és fia kerékpárüzlet Budapesten, József-körut 41.

Kitünő fehérvarrónő

ajánlkozik Cime: Magdolna-utca 42 fdsz. 9.

Kerékparokat

zálogházból kiváltottakat, 35 forinttól feljebb szállitunk. Láng és Fia kerékpárüzlet, József-körut 41.

Gymnazista

tanuló elválalja szerény dijazás mellett elemi, vagy I. középiskolai tanulók tanitását. Héberben nagy jártasság. Cim: Magdolna-u. 43. III. em. 36. 4025

Kitünő ruhavarrónő

munkát vállal mérsékelt dijazásért. Tanuló-leányok szabni és varrni taníttatnak. Cim: Buda II. ker. Széna-tér 1. sz. II. 23.

Dohánytőzsdében

elárusitónő óvadékképes, nagyobb vidéki városban felvétetik. Fényképpel ellátott ajánlatokat „Tőzsde" jeligo alatt a kiadó továbbit.

Jósnő

lakik József-körut 17. félemelet 6. Található d. e. 9-től d. u. 6-ig. 10051

Kitünő szabónő

ajánlkozik elegáns ruhák készitésére — saját lakásán — 5 frttól feljebb. Egy próba bárkit kielégit. Szentkirályi-utca 22. II. 26.

Minden alkalomra

magyar, magyar és német beszédeket, latin, francia és más idézetekkel fogalmaz D. M. Budapest, VI. Próféta-u. 5. s. 12. 4069

Német

gyermekkertésznő, ki a gyermekápolásban és házi teendőkben **gyakorlott két kis leánykához kerestetik.** Rökk Szilárd-utca 2. II. emelet 6 ajtó. 4059

Elegánsan

butorozott s minden kényelemmel ellátott egy esetleg két föltétlenül tiszta **utcai szoba, gyermektelen özvegy nőnél jutányosan** kiadó. szerecsen-utca 46. II. em. 14. 4080

Az Országos Magyar Gyorsiró Egyesület vezetése alatt **december hóban uj magyar, német és vita, gyors- és gépirászati tanfolyam nyilik meg.** Jelentkezőket korlátolt számban felvesz a **Yost irógép részvénytársaság, Budapest, Erzsébet-körut 9—11. New-York palota.**

Egy

Koch & Karseltt-féle matt keresztthuros pianinó sürgősen eladó. Aggteleki-utca 4. III. Denker.

Mignon

fekete zongora, keresztthuros, kevéssé használt, olcsón eladó. Pál-utca 5. II. em, 12.

Zongora

fekete, keresztthuros. kevéssé használt, diszes kiállitásu 250 **frtért eladó.** Fodor, Dohány-utca **90. sz. III. em. ajtó 12. Megtekinthető csak reggel 8—9-ig.**

A ki hegedüt,

cimbalmot, harmonikát, mechanikai hangszereket, vagy zongorát akar venni, kérjen árjegyzéket **Sternberg Ármin és** testvére cs. és **kir.** udv. hangszergyárosoktól Kerepesi-ut 36. mely cég minden cikkről külön illusztrált árjegyzéket küld teljesen dijtalanul.

Valódi Echo-Phonograph,

teljes felszereléssel együtt 20 frt. gyönyörü megzenésitett hengerek, drbja frt 1.50, üres hengerek drbja 80 kr. Sternberg Ármin és Testvére **cs. és kir. udv.** hangszergyárosok Phonograph-osztályában, Károly-körut 2. (Kossuth Lajos-utca sarok.) Zenepalota.

Csinos

kis utcai szoba, különbejárattal és fürdőszoba használattal, igen olcsón azonnal kiadó. Szentkirályi-utca 22. II. 26.

Egy

utcai és udvari szoba és hozzátartozóval vagy butorral vagy butor nélkül azonnal kiadó. Üllői-ut 23. I. 34. 4040

Üzlet felhagyása

következtében két 8 lóerejü gőzcséplőgép az összes hozzátartozóval tökéletesen kijavitva jutányosan eladó. Bővebbet a kiadóhivatalban. 10798

Idei akácméz

elsőrendü pergetett méz, **5 kilós bádogbödöni bérmentve, postán 6 korona. Országos méhészeti egyesület Budapest, VII. Damjanich-utca 34.**

Utbaigazitással, tanácscsal

szolgál, minden képzelhető

teendőket elvégez, **okmányokat** megszerez

miniszteriumoknál, bármely hatóságnál, jogtanácsosa segélyével biróságoknál, katona, anyakönyvi, telekkönyvi, illeték, adó, ipar, utlevél, nagykorusitás, örökbefogadás, törvényesités, honpolgárság, illetőség és megsemmisitési ügyekben.

Örökségek, követelések, letétek értékesitése.

Szeszgyáraknak Contingens, uj iparvállalatoknál engedély s állami kedvezmény kieszközlése. (Sokoldalu tapasztalat. Pontos kiszolgálás. Méltányos dijazás). **Rémi és Kormos** Budapest, Régi posta-utca 10.

Keveset használt

4 szoba butor.

Hálószoba,

angol stilben, valódi angol metszéssel (takarékpénztári igazgatótól) **165 frt.**

Ebédlő,

barokk stilben, 3 ajtós, legfinomabb kivitelben **550 frt.**

Szalon,

mahagoni fából, 1 pamlag, 4 zsöllye, 2 szék, 1 konzol és tükör, 1 szalonasztal 2 oszlop **240 frt.**

Uriszoba,

1 könyvtár, 1 iróasztal, 1 iróasztal-zsöllye valódi marhabőrből, 1 ottomán, 2 zsöllye szőnyegből, 1 márványasztal **200 frt**

Bővebbet: **a butorüzletben, Budapest, IV. ker., Váci-utca 18. szám.** Ugyszintén **keveset használt butorok** azonnali készpénzfizetés mellett vétetnek és eladatnak.

Copying Office

Elvállal bárminemü leirásokat, költségvetéseket, periratokat, **specialitása: a kövön való sokszorositás, mely úgy csinra, mint präcizitásra nézve felülmulhatatlan. Külön forditási osztály.**

Yost irógép részvénytársaság másoló-osztálya **Erzsébet-körut 9-11.** (New-York palota).

Használt férfiruhákat legmagasabb árban vesz Weisz Lipót, IV., Kristóf-tér 2. Kivánatra a vevő a helyszinén megjelenik.

Mindenkin segitve

lehet az összes

zálogcédulák fölöslegével,

vidéki is, Wyshogrodnál, Nagyfuvaros-utca 7. II. 24. Veszek öreg hamis

fogakat és szájpadlásokat,

használt ruhadarabokat, egyenruhákat, valamint minden

elfogadhatót.

Levelezőlap elegendő, rögtön jövök.

BUTOR.

Beraktározott

butorok ugymint ebédlő, háló és szalon garniturák, divánok és ottománok, olcsón adatnak el.

Király-utca 11. szám az udvarban,

megtekinthető 9-től 12-ig és 2-től 5-ig

Nevelőnőket

francia, angol, német, és magyar okleveles tanitónőket, zene és nyelvismerettel vagy annélkül, minden nemzetségbeli bonneokat és gyermekkertésznőket lelkiismeretesen gondol és elhelyez.

Szeghőné S. Lujza Budapest. VI. Dessewffy-utca 22. sz.

Zola—Zola—Zola

legujabb regénye, a **Négy Evangélium** második része **MUNKA** (Travail) cimmel most jelent meg egyedül jogositott magyar forditásban. Az uj század leghatalmasabb **alkotása.** A párisi mester grandiózus álma a munka uj szervezéséről, melynek nyomában átalakul az egész társadalmi, állami és erkölcsi élet. A két vaskos, izlésesen kiállitott kötet ára **7 korona.** Kiadta Lampel Róbert Wodianer F. és Fiai) cs. és kir. udv. könyvkereskedő cég Budapest, Andrássy-ut 21. Ugyanott megrendelhető és bármely könyvkereskedésben is kapható a **Négy Evangélium** első része, a **Termékenység** (Fécondité). Két vaskos kötet **7 korona.**

DÓCZI M.

cipész

Budapest legmegbizhatóbb legnagyobb és legolcsóbb

cipő és csizma raktára

Kerepesi-ut 10.

Férfi posztó bőrrel — — —	3.80
„ „ oroszlakkal —	3.80
Női posztó bőrrel — — —	3.—
„ „ „ oroszlakkal	3.30
Férfi báránybőrrel 4.— női	3.80
Tart. férfi v. női cugcipő	3.—
Füzős borjubőrből női —	3.—
Füzős borjubőrből férfi —	3.20
Oroszlak füzős v. cugos női	3.30
Oroszlak füzős v. cugos férfi	3.50
Férfi v. női box bőr füzős	3.50
Férfi chevreaux 4.50 női	4.—
Fiu csizma lakszárral	1.90-tól
Bőrcsizma 7.— halinából	4.50

Árjegyzék, csomagolás ingyen. Vidékre 5 frton felül franko. Nem tetsző árut becserélek

Férfi felöltő.

Uri felöltő	3 frt
Uri mencsikoff... ...	4 „
Sacco	3 „
Zsakett...	2 „

Népies-osztály. Rothberger Jakab Kristóf-tér 2.

Fogak 2 frttól, a nélkül, hogy a gyökeret el kellene távolitani, **szájpadlás nélkül is.** Foghuzás fájdalom nélkül. — Igen tartós fogtömés. Fogkoronák gyökerekre illesztetnek. — Fogorvos **Dr. Neufeld, Kossuth Lajos-u. 14.** Vasár- és ünnepnapokon délután 4-ig.

Butor

csak jó minőségü.

Hálószoba, kredenc, szőnyegdivány, asztal szék, iróasztal, könyvszekrény, uri fotelek, ottomán, szalongarnitura, tükrök, ugy egyenkint is, nagyon olcsón eladó. Vidékre gondosan csomagolva, biztositva. Csak **VI., Gyár-utca 25. szám Steinberger Manó** butoriparosnál.

Uj Petőfi.

Az első szabad **képes** Petőfi kiadás. **Telegdy, Tull és Neogrády** festőművészek 52 rajzával. Minden rajz egy egész oldalt foglal el s három szinben van művészi módon reprodukálva. A két kötetet dr. **Radó** Antal rendezte sajtó alá és látta el jegyzetekkel. A szöveg tökéletes pontosságu. Dr. **Ferenczi** Zoltán, a legteljesebb és legjobb Petőfi-monografia szerzője, értékes, magvas életrajzot irt az első kötet elé. A könyv papirja famentes, finom papir, a nyomás mintaszerü, kitünően olvasható. A művészi kötés, a mleyet Petőfi dombormivü arcképe diszit, párját ritkitja. A két kötet ára **10 kor.** Kiadja **Wodianer F. és Fiai** (Lampel Róbert) cs. és kir. udv. könyvkereskedése Budapesten, Andrássy-ut 21. Kapható minden könyvkereskedésben

Megrendelések KÉPKERETEKRE

tetszés szerinti kivitelben **olcsó árak** mellett elfogadtatnak.

Csáki testvérek IV. Szervita-tér 10.

Hölgyeim.

Csak egyszer próbaképen rendeljék meg a csodahatásu, valódi angol szépitő szert, **Ugorkatejet** és megfognak róla győződni, hogy ezen csodaszer azonnal eltávolit **szeplőt, májfoltot,** mindenféle tisztátlanságot az arcról és a bőrnek gyönyörü üdeséget, fiatalságot kölcsönöz. Ára 2 korona. Valódi angol ugorka-szappan 1 kor., 3 drb 2 kor. 40, puder 1 kor. 20 és 2 kor. Valódi angol minőségben kapható csakis **Balassa Kornél** gyógytárában, **Temesvár, a** hova minden postai rendelés intézendő. Buda esten kapható Török-féle gyógyszertárban, Király-ucta 12. és Andrássy-ut 26. 6054

Butorok

olcsón vásárolhatók

részletfizetésre is

POLLÁK N. IGNÁC-nál

Bndapest, Teréz-körut 23.

Képes árjegyzék 40 fillér.

Kártyajátékok

könyve. Szerkesztette Parlaghy Kálmán. Oktatás a hazai és külföldi kártyajátékokban, és leirása a hamis játékoknak, a roulettenek, a játékbarlangoknak s a kártyabüvészkedéseknek. Nemes dombszögi és bugaci Mokány Berci irta hozzá az előszót és az ajánlást. A sok képpel ellátott könyv ára füzve 2 kor. 80 fill., vászonkötésben 3 kor. 60 fill. Az összeg előzetes beküldése esetén bérmentve küldetik meg. Lampel Róbert (Wodianer F. es Fiai) cs. és kir. udvari könyvkereskedése Budapest, Andrássy-ut 21.

A ki lakást keres vagy kiadó lakása van

A ki személyzetet keres vagy hely nélkül van.

A ki valamit venni vagy eladni akar stb. stb.

a legjobb eredményt érheti el a

„BudapestiNapló" apróhirdetései utján.

Főhirdetés-felvétel a „Budapesti Napló" kiadóhivatalában

VIII. József-körut 18.

Legolcsóbb árak!

Legjobb eredmény.

Nyomatott a „Pátria" irodalmi és nyomdai vállalat részvénytársaság körforgógépén, Budapest, IX. Üllői-ut 25.